

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΜΒΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ
ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ**

ΦΩΤΕΙΝΗ – ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2008

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ

ΦΩΤΕΙΝΗ – ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ
Διπλωματική Εργασία
ΠΜΣ.ΔΕ

2008

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ

Μια ανάλυση για το πώς ο πιστωτικός κίνδυνος έχει επηρεάσει την ευρύτερη τραπεζική αγορά και διερεύνηση των στρατηγικών μεθόδων που έχουν αναπτύξει ορισμένες ελληνικές τράπεζες για την καλύτερη αντιμετώπιση του.

**Φωτεινή – Γεωργία Νικολαΐδη
Πτυχιούχος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου**

**Υποβληθείσα για το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
στη Διοίκηση Επιχειρήσεων**

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

2008

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου, κ. Χρήστο Αγιακλόγλου, για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη φοίτησή μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Οι συμβουλές και οι προτροπές του υπήρξαν πάντοτε σοφές και καίριες.

Επιπλέον, θέλω να εκφράσω την βαθιά ευγνωμοσύνη μου στα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, στον καθηγητή, κ. Νικόλαο Γεωργόπουλο, ο οποίος υπήρξε πάντα δίπλα μου σε όλη τη διάρκεια της φοίτησης μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, καθώς και στην καθηγήτρια, κ. Βικτωρία Πέκκα-Οικονόμου, για την προσεκτική ανάγνωση της εργασίας μου και τις πολύτιμες υποδείξεις τους.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τον αρραβωνιαστικό μου για την συμπαράστασή τους σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου καθώς και τους συνεργάτες μου στη δουλειά, ιδιαίτερα την κυρία Μπέττυ Μαγιοπούλου και τον κ. Κυριάκο Καμπούρη.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ

Φωτεινή – Γεωργία Νικολαΐδη

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

πιστωτικός κίνδυνος, τραπεζική αγορά, διεθνές τραπεζικό περιβάλλον, εξαγορές, συγχωνεύσεις, λιανική τραπεζική, χονδρική τραπεζική, τραπεζική εποπτεία, Σύμφωνο Βασιλείας I, Σύμφωνο Βασιλείας II, κεφαλαιακή επάρκεια, πιστωτικά παράγωγα, τιτλοποίηση, πιστοληπτική ικανότητα, κλίμακα αξιολόγησης Moody's, κλίμακα αξιολόγησης Standard & Poor's

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία 20 χρόνια σημειώθηκαν ραγδαίες αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η θεσμική απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, η μεταβολή του πλαισίου κανόνων και εποπτείας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, η ταχεία τεχνολογική πρόοδος στους τομείς της επικοινωνίας και της πληροφορικής καθώς και η αυξανόμενη ενοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου έχουν μεταμορφώσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Αυτές οι θεμελιώδεις δυνάμεις διαμόρφωσαν το περιβάλλον λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επέδρασαν καθοριστικά στη μεσοπρόθεσμη στρατηγική τους. Έτσι, μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών οι τράπεζες προχώρησαν στη διεύρυνση και βελτίωση της γκάμας των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών,

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

σε εγχώριο και διασυνοριακό επίπεδο, και στη χρήση πιο πολύπλοκων μηχανισμών τιμολόγησης αυτών, σε αγορές που χαρακτηρίζονται από υψηλότερη μεταβλητότητα. Τα τραπεζικά προϊόντα, τα τελευταία χρόνια, είναι ιδιαίτερα εξειδικευμένα, καινοτομικά, ευέλικτα και σύνθετα, προσαρμοσμένα ολοένα και περισσότερο στις σύγχρονες, και διαρκώς διευρυνόμενες ανάγκες των καταναλωτών.

Οι πρωτοβουλίες, όμως, αυτές συνεπάγονται και ανάληψη αυξημένων κινδύνων, λόγω τόσο του εντεινόμενου ανταγωνισμού, όσο και των διακυμάνσεων στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Αυτοί οι κίνδυνοι που εμφανίζονται στην τραπεζική λειτουργία δημιουργούνται από τις θέσεις και τις σχέσεις που αναπτύσσει η τράπεζα με τους πελάτες της και τις συναλλαγές που πραγματοποιεί στα πλαίσια των χρηματοοικονομικών αγορών. Καθώς, λοιπόν, οι τραπεζικές λειτουργίες αναπτύσσονται και εξελίσσονται σε πιο σύνθετα σχήματα και μορφές, οι αναλαμβανόμενοι κίνδυνοι μετασχηματίζονται και εμπλουτίζονται.

Πέρα των κλασικών τύπων κινδύνων που σχετίζονται με τις παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες (πιστωτικός κίνδυνος, επιτοκιακός κίνδυνος, κίνδυνος ρευστότητας) η διεθνοποίηση της τραπεζικής και η ενίσχυση του τομέα της επενδυτικής τραπεζικής ενισχύουν τη σημασία της αναγνώρισης, μέτρησης και διαχείρισης και άλλων μορφών κινδύνων, όπως είναι ο κίνδυνος αγοράς, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος χώρας.

Το πρόσφατο παράδειγμα με την κατάρρευση της αγοράς στεγαστικών δανείων υψηλού ρίσκου (subprime market) στις ΗΠΑ, καταδεικνύει το πρόβλημα που μπορεί να προκύψει στις επενδυτικές θέσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από χρηματοοικονομικά προϊόντα που βρίσκονται εκτός ελέγχου και διαπραγματεύονται σε μη οργανωμένες αγορές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι συνεχείς αυξήσεις των επιτοκίων και η κατακόρυφη πτώση των τιμών των κατοικιών ενίσχυσαν τις αθετήσεις πληρωμής των στεγαστικών δανείων. Τα αμοιβαία κεφάλαια υψηλού κινδύνου -τα hedge funds- με υψηλή έκθεση σε αυτά τα ομόλογα, όπως τα δύο hedge funds της Bear Stearns, υπέστησαν δραματικές απώλειες.

Κατά γενική ομολογία το πρόβλημα εστιάζεται στους τρόπους με τους οποίους οι επενδυτικοί βραχίονες των τραπεζών και άλλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αποτιμούν τις αξίες των σύνθετων αυτών χρηματοοικονομικών προϊόντων, των αποκαλούμενων collateralized debt obligations (CDO). Οι ανησυχίες εντείνονται από τους εκρηκτικούς ρυθμούς ανάπτυξης με τους οποίους οι τραπεζίτες πακετάρουν τα

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

ομόλογα, τα δάνεια και τα άλλα χρέη σε όλο και πιο σύνθετα προϊόντα, ενθαρρύνοντας έτσι μια έξαρση του δανεισμού που θα μπορούσε να επιφέρει χρηματοοικονομική αστάθεια.

Τον περασμένο χρόνο, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS), εκδόθηκαν περίπου ένα τρισεκατομμύρια δολάρια σε μετρητά και παράγωγα CDO στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Μάλιστα, περισσότερα από το 1/3 αποτελούνται από χρεόγραφα που συχνά περιλαμβάνουν χαμηλής διαβάθμισης στεγαστικά δάνεια. Οι εποπτικές αρχές, όπως το αμερικανικό Securities and Exchange Commission (SEC) και το βρετανικό Financial Services Authority (FSA) αρχίζουν να εκφράζουν ανησυχίες για τα υψηλά επίπεδα μόχλευσης που συνοδεύουν αυτές τις δραστηριότητες. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον απαιτείται διαρκής παρακολούθηση και έλεγχος της φύσεως και του ύψους των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και των πιθανών επιπτώσεων των κινδύνων αυτών στα οικονομικά τους μεγέθη και τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, ιδίως αν ληφθεί υπ' όψιν ότι οι κίνδυνοι αυτοί συνεχώς μεταβάλλονται, τόσο στο διεθνές μακροοικονομικό περιβάλλον, όσο και στην εγχώρια αγορά.

Η αναγνώριση, η διασπορά, η ορθή τιμολόγηση και η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων προϋποθέτουν τη συνεχή προσαρμογή των εσωτερικών συστημάτων των τραπεζών. Ιδιαίτερη σημασία έχει όχι μόνο η τεχνική επάρκεια των εν λόγω συστημάτων, αλλά και η ουσιαστική ενσωμάτωσή τους στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων των τραπεζών, με ανάλογη αναβάθμιση των λειτουργιών διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου. Σε αυτήν την κατεύθυνση απαιτείται η προσέλκυση εξειδικευμένου προσωπικού, ικανού να διαχειρίζεται τα περίπλοκα περιουσιακά στοιχεία και τις συναλλαγές που προκύπτουν από τις δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Κρίσιμη, όμως, είναι και η ανταπόκριση των τραπεζών στις ρυθμιστικές παρεμβάσεις των εποπτικών αρχών που έχουν ως κεντρικό άξονα την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού, κυρίως μέσα από την εξασφάλιση της σταθερότητας και της ομαλής λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία για την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Η επάρκεια εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων, εσωτερικής και εξωτερικής εποπτείας, ιδίων κεφαλαίων, συστημάτων και πολιτικών διαχείρισης κινδύνων, εσωτερικών διαδικασιών και αποτελεσματικής διαχείρισης κρίνεται σημαντική για τους δείκτες φερεγγυότητας μιας τράπεζας.

Η εφαρμογή των νέων κανόνων του Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Βασιλεία II), με τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων σύμφωνα με τις σχετικές τυποποιημένες ή τις εξελιγμένες προσεγγίσεις, την ενσωμάτωση του λειτουργικού κινδύνου, τη θέσπιση εσωτερικών διαδικασιών για τον προσδιορισμό των κεφαλαίων που απαιτούνται προς κάλυψη των πάσης φύσεως κινδύνων και την υποχρέωση της δημοσιοποίησης κατάλληλων στοιχείων και πληροφοριών για την ενίσχυση της πειθαρχίας των πιστωτικών ιδρυμάτων στην αγορά αναμένεται να επιφέρει σημαντικές περαιτέρω αλλαγές στη λειτουργία και δομή των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Σε κάθε περίπτωση, στόχος των τραπεζών πρέπει να είναι η επίτευξη υψηλής κερδοφορίας και αποδοτικότητας, σε συνδυασμό όμως με την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων σε ένα πιο ανταγωνιστικό, αλλά εύρωστο τραπεζικό περιβάλλον.

Στην διπλωματική αυτή εργασία θα αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται ο πιστωτικός κίνδυνος από τις τράπεζες. Ειδικότερα, αναφέρονται οι επιπτώσεις που έχει ο πιστωτικός κίνδυνος στην λειτουργία και στην κερδοφορία των τραπεζών. Επίσης, θα αναπτυχθεί το εποπτικό πλαίσιο το οποίο εφαρμόζουν οι τράπεζες για την προστασία τους από τις αρνητικές επιπτώσεις του πιστωτικού κινδύνου. Στη συνέχεια της εργασίας, θα αναλυθούν τα πιστωτικά παράγωγα τα οποία αποτελούν ένα είδος καινοτομικών παραγώγων διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου. Τέλος, θα αναπτυχθούν τα στρατηγικά σχέδια που έχουν αναπτύξει ορισμένες ελληνικές τράπεζες για την καλύτερη αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου έτσι ώστε να τους επιφέρει τις μικρότερες δυνατές αρνητικές συνέπειες.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

		Σελίδα
Πίνακας 3.1	Κλίμακα κατάταξης για την αποπληρωμή μακροχρόνιου χρέους	51
Πίνακας 3.2	Κατάταξη πιστοληπτικής ικανότητας 49 χωρών	52

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	IV
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	VIII
	Σελίδα
Κεφάλαιο 1 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Τραπεζική Αγορά και Τραπεζικές Υπηρεσίες	2
1.3 Τρέχουσες Συνθήκες Τραπεζικών Υπηρεσιών	5
1.4 Εξαγορές – Συγχωνεύσεις	9
1.5 Διεθνές Τραπεζικό Περιβάλλον	11
1.6 Περιβάλλον Λιανικής και Χονδρικής Τραπεζικής	14
1.7 Ανακεφαλαίωση	16
Βιβλιογραφία	17
Κεφάλαιο 2: ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ	
2.1 Εισαγωγή	18
2.2 Εξέλιξη Τραπεζικής Εποπτείας	19
2.3 Σύμφωνο Βασιλείας I	21
2.4 Σύμφωνο Βασιλείας II	24
2.5 Κριτική Εποπτείας	30
2.6 Ανακεφαλαίωση	32
Βιβλιογραφία	33
Κεφάλαιο 3 : ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	
3.1 Εισαγωγή	34
3.2 Έννοια Πιστωτικού Κινδύνου	35
3.3 Μορφές Πιστωτικού Κινδύνου	36
3.4 Μέτρηση Πιστωτικού Κινδύνου	37
3.4.1 Μέθοδοι Μέτρησης Πιστωτικού Κινδύνου	38

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

3.4.2 Στάδια Μέτρησης Πιστωτικού Κινδύνου	39
3.5 Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου	43
3.6 Τιτλοποίηση Απαιτήσεων	44
3.6.1 Βασικές Κατηγορίες Τιτλοποίησης Απαιτήσεων	46
3.7 Πιστοληπτική Ικανότητα	49
3.8 Ανακεφαλαίωση	54
Βιβλιογραφία	56
Κεφάλαιο 4. : ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ	
4.1 Εισαγωγή	57
4.2 Ιστορική Αναδρομή Πιστωτικών Παραγώγων	57
4.3 Εννοιολογική Προσέγγιση Πιστωτικών Παραγώγων	61
4.4 Αγορά Πιστωτικών Παραγώγων	65
4.5 Οργάνωση Λειτουργίας Πιστωτικών Παραγώγων	67
4.6 Παράγοντες της Αγοράς Πιστωτικών Παραγώγων	69
4.7 Πιθανοί Κίνδυνοι που Συνδέονται με τα Πιστωτικά Παράγωγα	71
4.8 Ανακεφαλαίωση	72
Βιβλιογραφία	74
Κεφάλαιο 5. : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	
5.1 Εισαγωγή	75
5.2 Πιστωτικός Κίνδυνος στην Τράπεζα Πειραιώς	76
5.3 Πιστωτικός Κίνδυνος στην Εμπορική Τράπεζα	79
5.4 Πιστωτικός Κίνδυνος στην Eurobank EFG	82
5.5 Πιστωτικός Κίνδυνος στην Εθνική Τράπεζα	86
5.6 Ανακεφαλαίωση	91
Βιβλιογραφία	93
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	94
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τέλος του 20ού αιώνα και η αρχή του 21ου σηματοδότησε στη χώρα μας την πλήρη μεταμόρφωση του τραπεζικού γίνεσθαι. Η παλιά, σχεδόν οικογενειακή, σχέση του συναλλασσόμενου με την τράπεζά του έδωσε τη θέση της στον νεοέλληνα τραπεζικό γνώστη που ζητάει την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση στην καλύτερη δυνατή τιμή με τα καλύτερα δυνατά πλεονεκτήματα - ωφελήματα. Όλα αυτά συνέβησαν σχεδόν αμέσως μετά την εξαγορά μικρών τραπεζών από μεγαλύτερες. Στα χρόνια που έρχονται η τράπεζα θα είναι απαραίτητη συνεργάτιδα στην καθημερινότητα όλων.

Οι ελληνικές τράπεζες θέλουν να παίξουν το ρόλο που τους αναλογεί στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Η γεωπολιτική θέση και η οικονομική κατάσταση της χώρας μας καθιστά την τραπεζική μας αγορά από τη μία πλευρά οδηγό για τις εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή και από την άλλη, προτιμητέο συνεργάτη για τις περιφερειακές τράπεζες. Στον εξωτερικό τομέα (της ευρύτερης Νοτιοανατολικής Ευρώπης), κάτι που έγινε ακόμα πιο επίκαιρο τον τελευταίο καιρό με την εξαγορά της τουρκικής Finansbank από την Εθνική Τράπεζα. Στον εσωτερικό τομέα οι κατευθύνσεις μπορεί να είναι μόνο δύο. Είτε θα υπάρξουν εξαγορές - συγχωνεύσεις από τις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες προς τις μικρότερες είτε μεγάλες τράπεζες του εξωτερικού θα εξαγοράσουν τις δικές μας, οι οποίες και θα παίξουν με τη σειρά τους το ρόλο που παίζουν οι περιφερειακές τράπεζες για τις δικές μας.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει εκτενής αναφορά στην τραπεζική αγορά και στις συνθήκες που επικρατούν σε αυτή τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς. Θα αναλυθεί το πώς οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις τραπεζών επηρεάζουν την

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

τραπεζική αγορά και έχουν μεταβάλλει την εικόνα της στη σημερινή εποχή. Τέλος, θα παρουσιαστεί ένας από τους πιο ταχέως αναπτυσσόμενους παράγοντες της τραπεζικής αγοράς που είναι η λιανική και χονδρική τραπεζική.

1.2 ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι τράπεζες έχουν διευρυμένες δυνατότητες ανάπτυξης των εργασιών τους. Παρόλα αυτά, είναι λίγες αυτές που μπορούν να είναι ανταγωνιστικές σε όλη την κλίμακα των δυνατοτήτων που τους προσφέρεται. Η διαφοροποίηση των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρουν οι τράπεζες δεν οδηγεί αναγκαστικά στην ενασχόληση όλων των τραπεζών με όλες τις εργασίες.

Καθώς η ποιότητα των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη βαρύτητα και ο ανταγωνισμός εντείνεται, τα όρια της παροχής ενός ευρέως φάσματος δραστηριοτήτων από τις τράπεζες στενεύουν, χωρίς ταυτόχρονα να μπορεί μια τράπεζα να αποτραβηχτεί από κάποιες δραστηριότητες δίχως επιπτώσεις στη θέση της στην αγορά. Η αγορά των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών έχει υπερβάλλουσες δυνατότητες προσφοράς (κυρίως σε ορισμένους τομείς όπως η έκδοση τίτλων ή οι εργασίες των μεγάλων επιχειρήσεων) και έχει εισέλθει σε φάση τυποποίησης.

Πολλές τράπεζες έχουν ήδη αναδιπλωθεί, με την έννοια της επιστροφής τους σε τομείς όπου παραδοσιακά επιδίδονταν και της ενασχόλησης τους με πιο περιορισμένο αριθμό προϊόντων και υπηρεσιών ανάλογα με την εμπειρία τους και τις δυνατότητες τους. Οι τράπεζες, τα παλαιότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, έχουν υποστεί ραγδαίες αλλαγές όσον αφορά στην αρχική τους λειτουργία. Από ανταλλάκτες (money changers) και εκδότες χρημάτων (money issuers), έχουν πλέον εξελιχθεί στους σημαντικότερους συλλέκτες (gatherers) και διανομείς των χρηματοοικονομικών πληροφοριών (distributors of financial information) στην οικονομία.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Οι τράπεζες δεν είναι μόνες στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αλλά όλο και περισσότερο ανταγωνίζονται άλλους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, όπως για παράδειγμα τα αποταμιευτικά ιδρύματα (συμπεριλαμβανομένων των στεγαστικών ταμειυτηρίων και των κτηματικών τραπεζών), τις πιστωτικές ενώσεις, τις επενδυτικές εταιρείες (αμοιβαία κεφάλαια), τα αντισταθμιστικά ταμεία (hedge funds), τις χρηματοοικονομικές εταιρείες, τις ασφαλιστικές εταιρείες και άλλους χρηματοοικονομικούς ομίλους επιχειρήσεων και εταιρείες συμμετοχών. Σήμερα έχουν δημιουργηθεί πολλοί εξωτραπεζικοί (nonbank) χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που ανταγωνίζονται τις τράπεζες στον χρηματοοικονομικό τομέα, προσφέροντας παρόμοιες υπηρεσίες και επομένως καθιστώντας όλο και δυσκολότερη τη διάκριση μεταξύ τραπεζών και άλλων προμηθευτών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Εντούτοις, οι τράπεζες, ως μεγαλύτερες οντότητες, τείνουν να προσφέρουν ένα ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών από οποιουδήποτε άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Οι κύριες λειτουργίες και υπηρεσίες που προσφέρονται από τις τράπεζες και τους χρηματοπιστωτικούς ανταγωνιστές τους περιλαμβάνουν:

- Τον δανεισμό και την επένδυση των χρημάτων (πιστωτική λειτουργία).
- Τις πληρωμές των πελατών τους προκειμένου να τους διευκολύνουν στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (λειτουργία πληρωμών).
- Τη διαχείριση και προστασία των χρημάτων και περιουσιών των πελατών (λειτουργία διαχείρισης ταμειακών διαθεσίμων, κινδύνων και καταπιστεύματος).
- Τη βοήθεια στους πελάτες για τη συλλογή νέων κεφαλαίων και την αποδοτική επένδυση τους (μέσω των χρηματιστηρίων, των επενδυτικών τραπεζικών εργασιών και των προϊόντων αποταμίευσης).

Σημαντικές τάσεις που έχουν επιπτώσεις στη λειτουργία και την απόδοση των εν λόγω οργανισμών και ιδρυμάτων περιλαμβάνουν σήμερα τα εξής:

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

- Διεύρυνση των επιλογών των τραπεζών (π.χ., μεγαλύτερη διαφοροποίηση των προϊόντων).
- Παγκοσμιοποίηση της χρηματοοικονομικής αγοράς (globalization of financial markets) και τη διάδοση των υπηρεσιών παγκοσμίως (γεωγραφική διαφοροποίηση).
- Χαλάρωση ή την ελαχιστοποίηση των κυβερνητικών κανόνων (deregulation) (για παράδειγμα άρση των ελέγχων).
- Αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών και των πιο στενών χρηματοπιστωτικών ανταγωνιστών τους.
- Τάση εξομίωσης όλων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εφόσον προσφέρουν παρόμοιες υπηρεσίες.
- Μείωση του αριθμού των τραπεζών (συγχωνεύσεις).
- Αυξανόμενη αυτοματοποίηση της παραγωγής και της πώλησης χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (δηλαδή, τεχνολογική αλλαγή), ώστε να προσφέρονται μεγαλύτερες ευκολίες στους πελάτες για να έχουν καλύτερη πρόσβαση στις ευρύτερες αγορές, και να προωθείται με αυτόν τον τρόπο η μείωση του κόστους.

Σε πολλές χώρες οι τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι αυστηρώς ελεγχόμενα σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις, όχι μόνον εξαιτίας του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν στην προσέλκυση και εξασφάλιση των οικονομιών των νοικοκυριών, αλλά και λόγω της παράλληλης παροχής πιστώσεων σε ένα μεγάλο εύρος δανειστών και της δημιουργίας χρήματος ως κύριου μέσου ανταλλαγών σε μια οικονομία. Παράδειγμα ισχυρής παρέμβασης για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και την επάνοδο της ηρεμίας στις αγορές αποτέλεσε ο νόμος Sarbanes-Oxley Accounting Standards, ο οποίος επέβαλε νέους κανόνες στη χρηματοοικονομική λογιστική πρακτική που χρησιμοποιούν οι χρηματοοικονομικές και άλλες επιχειρήσεις.

1.3 ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η άρση των λεπτομερών ελέγχων (αποκανονικοποίηση) του τραπεζικού συστήματος, παρέχει μια νέα και ισχυρή δύναμη αναδιαμόρφωσης των τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, καθώς οι εποπτικές αρχές προσπαθούν να ενθαρρύνουν την αύξηση του ανταγωνισμού και τη μεγαλύτερη πειθαρχία της αγοράς. Παρόλο που η άρση των ελέγχων έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο σε όλο τον κόσμο, υπάρχουν σημαντικά θέματα εποπτείας που παραμένουν ακόμη σε εκκρεμότητα. Συχνά τίθεται το ερώτημα αν θα έπρεπε οι τράπεζες και οι βιομηχανικές επιχειρήσεις να κρατηθούν χωριστά η μία από την άλλη, για να προστατευθεί η ασφάλεια της κοινωνικής αποταμίευσης.

Κομβικό ίδρυμα του χρηματοοικονομικού συστήματος είναι η κεντρική τράπεζα της κάθε χώρας, η οποία εποπτεύει την τήρηση χρηματικών και πιστωτικών όρων (για παράδειγμα πραγματοποιεί νομισματική πολιτική) χρησιμοποιώντας εργαλεία, όπως παρεμβάσεις στην ανοικτή αγορά, έμμεση προσφορά ρευστών στο τραπεζικό σύστημα ή επικουρικές πιστωτικές διευκολύνσεις (discount window loans) και υποχρεωτικά ρευστά διαθέσιμα (legal reserve requirements). Η κεντρική τράπεζα έχει δυναμική επιρροή στην κερδοφορία, τη μεγέθυνση και τη βιωσιμότητα των τραπεζών και των ανταγωνιστών τους στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

Οι τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικοί ανταγωνιστές τους έχουν αλλάξει ριζικά με το πέρασμα του χρόνου, δρώντας συχνά από απλές επιχειρήσεις ως περισσότεροι πολύπλοκοι μηχανισμοί, οι οποίοι εξυπηρετούν το κοινό, και τελικά ως χρηματοπιστωτικές εταιρείες συμμετοχών, οι οποίες αποκτούν το μετοχικό κεφάλαιο μίας ή περισσότερων τραπεζών και εξωτραπεζικών επιχειρήσεων. Κάθε οργανωτική μορφή που υιοθετείται από μια τράπεζα ή άλλη χρηματοπιστωτική εταιρεία, είναι συνήθως μια απάντηση στις ανταγωνιστικές πιέσεις, στα αιτήματα των πελατών για καλύτερες υπηρεσίες, στην ανάγκη για διαφοροποίηση (είτε γεωγραφική, ή σχετική με τα προϊόντα προκειμένου να μειωθεί η έκθεση στον κίνδυνο) και στην πίεση της κυβερνητικής εποπτείας.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Η ταχεία ανάπτυξη των σημερινών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων απεικονίζει, επίσης, μια επιθυμία για μεγαλύτερη ένταση στις υπηρεσίες παραγωγής και πωλήσεων. Με το μεγαλύτερο συνολικό μέγεθος των διαδικασιών έρχεται η δυνατότητα των οικονομιών κλίμακας (όσον αφορά την παραγωγή κάθε μεμονωμένης χρηματοοικονομικής υπηρεσίας) και των οικονομιών φάσματος (όσον αφορά την παραγωγή πολλών υπηρεσιών), χρησιμοποιώντας την ίδια οργάνωση και τους ίδιους πόρους. Αυτές οι οικονομίες, εάν επιτυγχάνονται, μπορούν να οδηγήσουν τόσο στη μείωση του κόστους παραγωγής όσο και σε μια ισχυρότερη ανταγωνιστική παρουσία στις χρηματοοικονομικές αγορές.

Όλες αυτές οι σαρωτικές αλλαγές στην οργάνωση των τραπεζικών εργασιών συμβάλλουν στις θεμελιώδεις αλλαγές στην παραγωγή και την πώληση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Οι τράπεζες και οι ανταγωνιστές τους εδραιώνονται (καταλήγοντας σε λιγότερους αλλά πολύ μεγαλύτερους προμηθευτές υπηρεσιών) και συγκλίνουν με τους επιβιώσαντες να προσφέρουν ένα ευρύτερο κατάλογο υπηρεσιών, που τους επιτρέπει να εισβάλλουν στις νέες βιομηχανίες και να πραγματοποιούν μείωση των πιθανών κινδύνων με τη διαφοροποίηση των προϊόντων.

Καθώς οι τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παγιώνονται και συγκλίνουν, αυξάνεται το δημόσιο ενδιαφέρον για τη λειτουργική αποδοτικότητα τους (για να συνεχίσουν τις λειτουργικές δαπάνες με το χαμηλότερο δυνατό κόστος) και την εταιρική διακυβέρνηση τους (σχέσεις μεταξύ της διοίκησης, των μετόχων και των καταθετών). Σήμερα ίσως η διοίκηση μερικών τραπεζών και άλλων εταιρειών παροχής υπηρεσιών να εστιάζει σε λανθασμένους στόχους και να επιδεικνύει δαπανηρές συμπεριφορές εις βάρος των μετόχων και των καταθετών, δημιουργώντας έτσι προβλήματα αντιπροσώπευσης. Τα τελευταία χρόνια συνεχώς αυξάνεται το ενδιαφέρον για το πόσο αποδοτικές είναι οι τράπεζες και οι ανταγωνιστές τους και ιδιαίτερα η διαχείριση τους.

Η συγκέντρωση που αναφέρθηκε παραπάνω εντείνεται, καθώς μερικές μεγάλες χρηματοοικονομικές εταιρείες διεκδικούν μεγάλα μερίδια από τις τραπεζικές εργασίες, τις ασφάλειες, τη μεσιτεία των χρεογράφων και άλλες βασικές

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

υπηρεσίες, προσφέροντας μεγαλύτερη ευκολία στους πελάτες και μειώνοντας τον ανταγωνισμό σε μερικές αγορές. Οι κυβερνήσεις, αλλά και το κοινό, θα πρέπει να εστιάσουν την προσοχή τους στην εξασφάλιση της εξυπηρέτησης των πελατών, αλλά όχι εις βάρος του ανταγωνισμού μεταξύ των προμηθευτών των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Η εύκολη και έγκαιρη πρόσβαση στις οικονομικές υπηρεσίες είναι ένας βασικός παράγοντας που οδηγεί τους πελάτες να επιλέγουν κάποια τράπεζα ή άλλη χρηματοοικονομική εταιρεία παροχής υπηρεσιών. Οι εξελίξεις στις τεχνολογίες επικοινωνιών επιτρέπουν στους πελάτες να έχουν πρόσβαση στις χρηματοπιστωτικές εταιρείες που βρίσκονται σε μεγάλες αποστάσεις, έτσι ώστε να μην χρειάζεται οι φορείς παροχής υπηρεσιών να έχουν τα καταστήματα λιανικών πωλήσεων στις ίδιες κοινότητες όπου οι πελάτες τους ζουν και εργάζονται.

Εντούτοις, σε υπηρεσίες όπου μπορούν να εμφανιστούν σημαντικά και δαπανηρά προβλήματα (όπως οι λογαριασμοί όψεως), η εγγύτητα των χρηματοοικονομικών φορέων παροχής υπηρεσιών παραμένει ελκυστικός παράγοντας για πολλούς πελάτες, ειδικά για τα νοικοκυριά και τις μικρές επιχειρήσεις. Οι βασικοί τύποι καταστημάτων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται σήμερα περιλαμβάνουν:

- Την ίδρυση και τη λειτουργία νέων τραπεζών και άλλων προμηθευτών παροχής εταιρικών υπηρεσιών.
- Την καθιέρωση των νέων γραφείων πλήρους εξυπηρέτησης
- Την τοποθέτηση εγκαταστάσεων περιορισμένων υπηρεσιών, όπως τα μηχανήματα αυτόματων συναλλαγών, τα τερματικά σε σημεία πωλήσεων, τα κανάλια υπηρεσιών του διαδικτύου, τα τηλεφωνικά κέντρα και οι ηλεκτρονικά κωδικοποιημένες κάρτες.

Κάθε ένας από τους παραπάνω τύπους υπηρεσιών, έχει τα μοναδικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του και απευθύνεται σε διαφορετικές ομάδες πελατών. Εάν ένας προμηθευτής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

επιλέξει να ιδρύσει μια νέα εταιρεία, πρέπει να υποβάλει αιτήσεις στις κρατικές εποπτικές αρχές. Στην περίπτωση των εμπορικών τραπεζών στις ΗΠΑ, οι Πολιτείες και η ομοσπονδιακή αρχή για τον έλεγχο, την εποπτεία και τη λειτουργία των τραπεζών μπορούν να εκδώσουν διατάγματα με τα οποία να εγκρίνεται το καταστατικό και η λειτουργία των τραπεζών.

Οι πρόσφατα ιδρυμένες τράπεζες και χρηματοπιστωτικές εταιρείες είναι γενικά κερδοφόρες για ένα διάστημα δύο έως τρία χρόνια και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις τοπικές επιχειρησιακές επαφές των υπευθύνων, την αύξηση του πληθυσμού και του εισοδήματος στην περιοχή των υπηρεσιών τους αλλά και από την ένταση του ανταγωνισμού. Λιγότερο δαπανηρή από την ίδρυση νέων χρηματοπιστωτικών εταιρειών είναι η δημιουργία υποκαταστημάτων που προσφέρουν πλήρη εξυπηρέτηση στους πελάτες τους και ιδρύονται συνήθως σε περιοχές με μεγάλη εμπορική κίνηση.

Άλλοι βασικοί παράγοντες για την εγκατάσταση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι η πυκνότητα του πληθυσμού, οι λιανικές και χονδρικές πωλήσεις και η βιομηχανική ανάπτυξη. Τα παραδοσιακά υποκαταστήματα είναι συνήθως αυτοδύναμες εγκαταστάσεις που παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες με τα κεντρικά γραφεία των χρηματοδοτικών οργανισμών. Πρόσφατα, η εγκατάσταση υποκαταστημάτων περιορισμένων υπηρεσιών σε κάποιες εμπορικές περιοχές έχει συμβάλει να μειωθούν οι λειτουργικές δαπάνες σε σύγκριση με υποκαταστήματα που παρέχουν πλήρες φάσμα υπηρεσιών.

Το διαδίκτυο γενικά λειτουργεί με ένα μόνο μέρος του κόστους των υπηρεσιών που προσφέρονται από τα παραδοσιακά υποκαταστήματα παροχής λιανικών τραπεζικών υπηρεσιών. Δυστυχώς, οι εγκαταστάσεις εκείνες που λειτουργούν με μικρότερο κόστος, για παράδειγμα, τα μηχανήματα αυτόματων συναλλαγών (ΑΤΜ) και οι ιστοσελίδες, είναι συχνά λιγότερο αποτελεσματικές για παράλληλες πωλήσεις των πρόσθετων υπηρεσιών. Οποιοσδήποτε και αν είναι οι εγκαταστάσεις υπηρεσιών που θα κυριαρχήσουν στο μέλλον, ένας σημαντικός αριθμός παραδοσιακών υποκαταστημάτων παροχής πλήρους φάσματος υπηρεσιών πιθανόν να πρέπει να παραμείνει σε κάθε ευρύτερη περιοχή, ώστε να προωθεί τις σταυροειδείς πωλήσεις των τραπεζικών προϊόντων.

1.4 ΕΞΑΓΟΡΕΣ - ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

Η μεγάλη σχετικά αναλογία των τραπεζών σε σχέση με τον πληθυσμό στις κυριότερες αγορές, σε συνδυασμό με την ένταση του ανταγωνισμού μετά την απελευθέρωση των αγορών προκάλεσαν σοβαρά προβλήματα σε σειρά τραπεζών μεσαίου και κυρίως μικρού μεγέθους. Η αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα δεν μπορούσε να στηριχτεί σε απλές χρεοκοπίες τραπεζών (κατά αναλογία επιχειρήσεων άλλων τομέων της οικονομίας) οι οποίες ήταν πιθανόν να οδηγήσουν σε γενικευμένες κρίσεις εμπιστοσύνης σε μια χώρα με επιπτώσεις και σε άλλες αγορές. Τα τραπεζικά συστήματα αναδιαρθρώθηκαν κυρίως μέσα από τη διαδικασία των εξαγορών και των συγχωνεύσεων.

Σχετικά πρόσφατες μελέτες (Gibson, 2005) αποδεικνύουν ότι επηρεάστηκε θετικά ο ανταγωνισμός των τραπεζών και ότι η συγκέντρωση των τραπεζών έφτασε στο κατώτερο σημείο τους. Για τις τράπεζες αυτό φυσικά σήμανε την περαιτέρω αύξηση της κερδοφορίας τους. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 1998-2001, εξαγοράστηκαν 14 τράπεζες, 6 από τις οποίες ήταν υπό κρατικό έλεγχο. Παρά το ότι ο αριθμός φαίνεται μικρός σε απόλυτα μεγέθη, είναι αρκετά σημαντικός αν αναλογιστεί κανείς τον σχετικά μικρό αριθμό τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Η έκθεση του διοικητή της Τραπεζής της Ελλάδος (2001) αναφέρει ότι οι λόγοι που οδήγησαν στις συγχωνεύσεις και εξαγορές αυτές είναι η ισχυροποίηση της θέσης των τραπεζών στην ελληνική αγορά, η απόκτηση μεγέθους που θα τους επιτρέψει να αποκομίσουν οφέλη από οικονομίες κλίμακας, καθώς και η ευκολότερη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

Παίρνοντας ως μέτρο σύγκρισης τη δεκαετία του '80 με την απόλυτη κυριαρχία των κρατικών τραπεζών, με ποσοστό μεριδίου της αγοράς σχεδόν 90% και τα πολύ περιορισμένα προσφερόμενα τραπεζικά προϊόντα, ένα τέταρτο του αιώνα μετά παρατηρούμε την εδραίωση των ιδιωτικών τραπεζών με σημερινή κατοχή μεριδίου αγοράς άνω του 45% και με πληθώρα των προσφερομένων τραπεζικών προϊόντων. Από τη δεκαετία του '80 μέχρι σήμερα μικρές, μεσαίες, μεγάλες τράπεζες πολλαπλασίασαν από 3 έως 10

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

φορές το ενεργητικό τους. Οι μεγάλες τράπεζες σαφώς αύξησαν την αποδοτικότητα του ενεργητικού τους και των ιδίων κεφαλαίων κατά πολύ, σε μια εποχή που οι καταθέσεις ανά εργαζόμενο έπεσαν.

Τραπεζικά ιδρύματα με όχι ιδιαίτερα καλές επιδόσεις, αλλάζοντας ιδιοκτησιακό καθεστώς βελτιώνονται, λόγω ορθολογικοποίησης του κόστους τους, καλύτερης διαχείρισης και μεταφοράς τεχνογνωσίας. Με βάση αυτό το δεδομένο ξεκίνησε η απορρόφηση των μικρότερων τραπεζών από τις μεγαλύτερες, οι οποίες στόχευαν στη μείωση των συμμετεχόντων στην αγορά και στην αύξηση του όγκου των εργασιών τους λόγω της μείωσης των περιθωρίων. Το πρώτο αυτό κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων διαδέχτηκε τα τελευταία χρόνια, η συνένωση υγιών τραπεζών για την αντιμετώπιση των νέων ανταγωνιστικών συνθηκών με μείωση του κόστους (κατάργηση θέσεων εργασίας) και διαφοροποίηση των εργασιών. Η συνένωση μεγάλων τραπεζικών οντοτήτων θεωρείται αναγκαία γιατί περιορίζει τον αριθμό των τραπεζών σε λίγες, μεγάλες και υγιείς επιχειρήσεις.

Παράδειγμα αποτελούν οι εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία δεκαετία και οι οποίες οδήγησαν σε μείωση του αριθμού των τραπεζικών ιδρυμάτων συνολικά (όχι μόνο των εμπορικών τραπεζών). Στις ΗΠΑ, μεταξύ 1985 και 1995 ο αριθμός των εμπορικών τραπεζών πέρασε από 14.417 σε 10.054 ιδρύματα, διαδικασία η οποία εξυγίανε το πολύ-διασπασμένο αμερικάνικο σύστημα (υπολογίζεται ότι 3000 ακόμη τράπεζες θα εξαφανιστούν μέχρι το 2000). Η θέση των τραπεζών στη χρηματοπιστωτική αγορά είχε αποδυναμωθεί και τα μερίδια τους στις τραπεζικές εργασίες είχαν μειωθεί προς όφελος των ανταγωνιστών τους (χρηματοπιστωτικές εταιρείες, αμοιβαία κεφάλαια.). Χαρακτηριστικός, επίσης, είναι ο μεγάλος αριθμός πτωχεύσεων της εποχής (το 1987 είχε φτάσει τις 1.575 τράπεζες).

Συνεχώς, η τάση αυτή της συγκέντρωσης της αμερικάνικης αγοράς συνεχίζεται, και οι κινήσεις αφορούν σε υγιείς τράπεζες. Το 1995, τα ποσά

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

των πράξεων εξαγορών και συγχωνεύσεων σχεδόν διπλασιάστηκαν σε σχέση με τα δύο προηγούμενα χρόνια, ενώ ο αριθμός των πράξεων ήταν κατά πολύ μικρότερος (420 έναντι 564 το 1994 και 477 το 1993). Η μέση τιμή που καταβλήθηκε για μία εμπορική τράπεζα βρίσκεται σε σταθερή αύξηση, στο 179% του καθαρού ενεργητικού το 1995, έναντι 168% το 1994 και 140% το 1991. Επιπλέον, οι πτωχεύσεις τραπεζών περιορίστηκαν φτάνοντας στις 11 το 1994 και στις 55 περίπου το 1995.

1.5 ΔΙΕΘΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οι διεθνείς τραπεζικές εργασίες (international banking) ασκούνται εδώ και αιώνες στη Μέση Ανατολή και στη Δυτική Ευρώπη για την παροχή επιχειρησιακών δανείων και υπηρεσιών συναλλάγματος, ώστε να βοηθήσουν τους εμπόρους και τους ταξιδιώτες. Τον προηγούμενο αιώνα οι αμερικάνικες, οι ευρωπαϊκές και αργότερα οι ιαπωνικές και ασιατικές τράπεζες μεγεθύνθηκαν, ώστε να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στη διεθνή σκηνή.

Προκειμένου να επεκταθούν στο εξωτερικό οι διεθνείς τράπεζες και πολλοί από τους πιο στενούς ανταγωνιστές τους έχουν χρησιμοποιήσει ποικίλες οργανωτικές μορφές, όπως τα γραφεία αντιπροσωπείας των τραπεζών στο εξωτερικό (που διευκολύνουν τη ροή των πληροφοριών μεταξύ των χρηματοπιστωτικών εταιρειών και των υπεράκτιων πελατών τους), τα πρακτορεία (που παρέχουν τις επιλεγμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες καλύπτοντας τις ανάγκες των πιστώσεων και της ρευστότητας των πελατών τους), τα υποκαταστήματα (branches) (που προσφέρουν πολλές από τις υπηρεσίες που παρέχουν και τα κεντρικά γραφεία των διεθνών τραπεζών) και τέλος οι θυγατρικές επιχειρήσεις (affiliated companies) και οι κοινοπραξίες (consortia) (που συχνά προσφέρουν βασικές υπηρεσίες, όπως η ασφάλεια, το μάρκετινγκ και το ασφαλές εμπόριο). Συχνά οι εν λόγω διαφορετικές οργανωτικές μορφές χρησιμοποιούνται για να αποφευχθούν οι επαχθείς τραπεζικοί κανονισμοί στη συγκεκριμένη χώρα.

Σήμερα, οι διεθνείς τραπεζικές υπηρεσίες καλύπτουν ποικίλες καταναλωτικές ανάγκες, όπως:

- Προσφορά ξένου συναλλάγματος.
- Παροχή υπηρεσιών αντιστάθμισης, ώστε να αντιμετωπισθούν οι συναλλαγματικοί και επιτοκιακοί κίνδυνοι.
- Προσφορά πιστώσεων και πιστωτικών εγγυήσεων, ώστε να χρηματοδοτηθεί η επέκταση του εμπορίου και του κεφαλαίου.
- Βοήθεια προς τους πελάτες να προσφύγουν στην αγορά ευρωομολόγων για να αντλήσουν νέα κεφάλαια.
- Προσφορά υπηρεσιών διαχείρισης διαθεσίμων.

Η εποπτεία της διεθνούς τραπεζικής και των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών παραμένει σημαντικός παράγοντας για την εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου και της διεθνούς οικονομικής. Οι σκοποί και το περιεχόμενο των νόμων και των κανονισμών για τον χρηματοοικονομικό τομέα διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Οι διευθυντές των διεθνών τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών εταιρειών χρησιμοποιούν προς όφελος τους τις διαφορές των κανονισμών μεταξύ των κρατών και εισέρχονται σε αγορές όπου οι κανονισμοί είναι πιο ελαστικοί (συχνά αυτό αναφέρεται ως αρμπιτράζ κατά των κανονισμών).

Μία από τις πιο σημαντικές διεθνείς τάσεις είναι η κρατική αποκανονικοποίηση μεταξύ των κυρίαρχων βιομηχανικών κρατών, που δίνει στις διεθνείς τράπεζες και στους εξωτραπεζικούς ανταγωνιστές τους τη δυνατότητα να επεκταθούν στο εξωτερικό. Ένας από τους πιο κρίσιμους νόμους στις ΗΠΑ, ο νόμος Gramm-Leach-Bliley, επιτρέπει πλέον στις τράπεζες να κινούνται σε όλο το φάσμα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών εντός της χώρας, καθώς και σε άλλες χώρες, διευκολύνοντας τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές στον ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό τομέα και αλλού.

Πρόσφατα, η διεθνής εποπτική συνεργασία μεταξύ των κρατών έχει αρχίσει να συγκλίνει, έτσι ώστε όλες οι τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικές εταιρείες να υπαχθούν σταδιακά στους ίδιους νόμους. Προς την ίδια κατεύθυνση συμβάλλουν οι συμφωνίες της Βασιλείας, με τις οποίες

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

επιδιώκεται να επιβληθούν κοινά κεφαλαιακά πρότυπα μεταξύ των ισχυρότερων τραπεζών του κόσμου.

Παρόλα αυτά, η διεθνής τραπεζική και ο χρηματοοικονομικός τομέας έχουν να αντιμετωπίσουν σήμερα σοβαρά προβλήματα εξαιτίας των εγγενών κινδύνων. Η επέκταση στο εξωτερικό οδηγεί συχνά τους προμηθευτές των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε:

- Νέους κρατικούς περιορισμούς.
- Νέους πιστωτικούς, συναλλαγματικούς και επιτοκιακούς κινδύνους.
- Νέα πολιτιστικά δεδομένα και πρακτικές.
- Χαμηλότερες ποιοτικά πληροφορίες, πάνω στις οποίες θα βασιστούν οι επιχειρηματικές αποφάσεις.

Οι νέοι αναδυόμενοι εμπορικοί συνασπισμοί και οι νέες ανοιχτές οικονομίες στην Ευρώπη, τη Νότια Αμερική και την Ασία δημιουργούν ευκαιρίες προώθησης εργασιών, αλλά επίσης και νέες προκλήσεις για τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και τους ανταγωνιστές τους. Τα αποτελέσματα της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς (ένταση του ανταγωνισμού και μείωση του κόστους άντλησης των τραπεζικών κεφαλαίων) δεν αναμένεται να διαφανούν άμεσα. Τα τραπεζικά συστήματα των χωρών μελών θα συνεχίσουν να χαρακτηρίζονται από σοβαρές ασυμμετρίες, με αποτέλεσμα τη μη άμεση λειτουργία της μεγάλης ευρωπαϊκής ανταγωνιστικής αγοράς.

Ο μέσος ευρωπαίος καταναλωτής τραπεζικών προϊόντων συνεχίζει να είναι δεμένος με την τράπεζα του, με το προσωπικό στοιχείο αυτής της σχέσης ιδιαίτερα έντονο. Οι σχέσεις του πελάτη με την τράπεζα διατηρούνται αρκετά διαπροσωπικές και η εξοικείωση της μεγάλης μάζας της τραπεζικής πελατείας με την πραγματικότητα της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς δεν είναι ακόμη προ των θυρών. Σε πρώτη φάση, η ενιαία ανταγωνιστική αγορά θα αφορά τις μεγάλες τράπεζες, οι οποίες θα είναι και οι κύριοι ανταγωνιστές. Οι μικρότερου μεγέθους τράπεζες θα συνεχίσουν να είναι ισχυρές στον

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

παραδοσιακό χώρο των τοπικών τους αγορών και η ανάπτυξη μιας πανευρωπαϊκής δραστηριότητας θα έχει κόστος.

1.6 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Στο χώρο του Retail Banking, το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα θα ασκεί συνεχώς πιέσεις προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης συγκέντρωσης των αγορών. Με δεδομένη την αύξηση της ζήτησης για παροχή προϊόντων και υπηρεσιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο από ευρύτερες κατηγορίες πελατείας, όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, ο ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών αλλά και αυτών μικρότερου μεγέθους θα ενταθεί.

Η τυποποίηση των προϊόντων χορηγήσεων, η προοδευτική κατάργηση των συνόρων μεταξύ των αποταμιευτικών προϊόντων των τραπεζών των ευρωπαϊκών χωρών και η αναγκαιότητα για τις τράπεζες να εξυπηρετούν παντού τους πελάτες τους θα δημιουργήσουν ένα πολύ πιο δύσκολο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η απαραίτητη πανευρωπαϊκή διάσταση για να ανταποκριθεί μία τράπεζα στα νέα ανταγωνιστικά πρότυπα θα είναι σε συνεχή διαμάχη με την αναγκαιότητα διατήρησης της ισχυρής παρουσίας στην αγορά προέλευσης και μάλιστα στα πιο ανταγωνιστικά τμήματα της.

Τα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα που έχουν ήδη ενσωματώσει την πανευρωπαϊκή διάσταση θα αναζητήσουν μεγαλύτερα μερίδια στις αγορές και οι μικρότερες τράπεζες, οι οποίες συνεχίζουν να έχουν ισχυρούς δεσμούς με την πελατεία τους, είναι πιθανόν να οδηγηθούν σε συγχωνεύσεις αμυντικού ή και επιθετικού χαρακτήρα. Οι κινήσεις αυτές μπορεί να έχουν και διασυννοριακό χαρακτήρα, σε αντίθεση με τις μέχρι σήμερα εξαγορές και συγχωνεύσεις οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούσαν τις εγχώριες αγορές.

Στο χώρο της χονδρικής τραπεζικής (wholesale banking), η τάση συγκέντρωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει εκδηλωθεί σε πολύ μεγαλύτερη έκταση. Οι δραστηριότητες αυτές έχουν ήδη δεχτεί τις αμεσότερες

συνέπειες από την προοπτική του ενιαίου νομίσματος και είναι ο χώρος όπου θα εμφανιστούν καθαρότερα και τα αποτελέσματα στο άμεσο μέλλον. Η μείωση μέρους των όγκων κεφαλαίων στην αγορά συναλλάγματος (που μπορεί να φτάσει μέχρι και στο 35% των σημερινών όγκων) λόγω της κατάργησης των συναλλαγών σε συνάλλαγμα μεταξύ των ευρωπαϊκών νομισμάτων, το ενιαίο κόστος χρήματος, η δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής ζήτησης στις αγορές μετοχών και ομολογιών και η θέσπιση πανευρωπαϊκών δομών με την ολοκλήρωση των συστημάτων πληρωμών και συμψηφισμού αποτελούν τα νέα δεδομένα για τις τράπεζες.

Η δυναμική αυτών των αλλαγών θα ενισχύσει την παρούσα τάση συγκέντρωσης (ενδεικτικά αναφέρεται ότι το μερίδιο των 15 μεγαλύτερων αγγλικών τραπεζών στην αγορά συναλλάγματος έφτασε το 68% από το 50% που ήταν στις αρχές της δεκαετίας). Καθώς ο τομέας αυτός υπόκειται σε οικονομίες κλίμακας, οι μεγάλες πανευρωπαϊκές τράπεζες στις wholesale δραστηριότητες βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση, σφετεριζόμενες αυξανόμενο μέρος των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών και των νέων ευκαιριών που θα προκύψουν από την αύξηση των ροών κεφαλαίων για επενδύσεις σε κινητές αξίες. Οι τράπεζες αυτές εξάλλου θα αποτελούν, μαζί με μερικές αμερικάνικες και ιαπωνικές, τους κυρίαρχους πρωταγωνιστές της αγοράς αυτής σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σημαντικός αριθμός ευρωπαϊκών τραπεζών μεσαίου μεγέθους θα δυσκολευτεί να επιβιώσει σαν πανευρωπαϊκός πρωταγωνιστής στις wholesale δραστηριότητες. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση θα δώσει τη δυνατότητα σε μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις να επωφεληθούν από τις καινούργιες δυνατότητες, και θα αποτελέσουν πεδίο μεγάλου ανταγωνισμού. Η παραμονή τους στο χώρο οδηγεί είτε σε επικέντρωση τους σε ορισμένους τομείς της δραστηριότητας αυτής σε τοπικό επίπεδο και με πελατεία μεσαίας κλίμακας, ή σε κινήσεις συμμαχίας μέσα από συγχωνεύσεις με τα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα.

1.7 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Η τραπεζική αγορά αυτή τη περίοδο, όπως παρατηρείται από όλα τα προαναφερθέντα, βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης. Αν και τα νέα γεγονότα προμηνύουν δυσοίωνες καταστάσεις στα τραπεζικά γίνεσθαι, η τραπεζική αγορά φαίνεται να έχει τάσεις άνθισης και ο βασικός λόγος για αυτό κατά το πώς κρίνεται είναι η ύπαρξη μεγάλου ανταγωνισμού στον κλάδο.

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε αρχικά προσπάθεια ανάπτυξης της τραπεζικής αγοράς, της πορείας αυτής καθώς και των προϊόντων που κυριαρχούν σε αυτή. Στη συνέχεια, αναπτύχθηκαν οι συνθήκες που επικρατούν στη σημερινή τραπεζική αγορά και το πώς οι αλλαγές στις συνθήκες και τους κανόνες του τραπεζικού συστήματος την έχουν επηρεάσει.

Σημαντικό κομμάτι του κεφαλαίου αυτού αποτελεί η παρουσίαση των εξαγορών και συγχωνεύσεων των τραπεζών και το πώς αυτές έχουν επιφέρει τεράστιες αλλαγές στην τραπεζική αγορά. Επίσης, χαρτογραφείται το διεθνές τραπεζικό περιβάλλον και οι διεθνείς τάσεις των τραπεζών. Για το τέλος, αναλύεται ο ρόλος της λιανικής και χονδρικής τραπεζικής (retail and wholesale banking) στην αγορά των τραπεζών.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

Graddy D. and A. Spencer (1990), "Managing Commercial Banks», Prentice-Hall

Koch T. and S. S. Macdonald (2003), «Bank Management", Thomson South-Western

Rose P. and S. Hudgins (2005), «Bank Management and Financial Services, McGraw Hill

Mehta P. and H. G. Fung (2004), "International Bank Management", Blackwell

Ritter L, W. Silber and G. Udell (2004), "Principles of Money, Banking and Financial Markets», Pearson-Addison Wesley

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Σταύρος Β. Θωμαδάκης, Μανώλης Δ. Ξανθάκης, «Αγορές Χράματος & Κεφαλαίου», Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2006

Κώστας Ι. Μελάς, Φιλομήλα Κ. Χρηστίδου, «Διεθνής Τραπεζική Στην Αλλαγή Του Αιώνα», Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1999

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έως την απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, η οποία ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας '80 υπό τη διοίκηση του κ. Δημήτρη Χαλικιά, το τραπεζικό δίκαιο στη χώρα μας στηριζόταν στη βάση της γενικής απαγόρευσης πάσης φύσεως δραστηριοτήτων, με τις αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος να καθορίζουν με σαφήνεια τις επιτρεπόμενες δράσεις από πλευράς πιστωτικών ιδρυμάτων. Κατά την έναρξη της διαδικασίας απελευθέρωσης, τα στελέχη της Κεντρικής Τράπεζας επιδόθηκαν στην κατάργηση πληθώρας αποφάσεων, απλοποίησαν τους κανόνες λειτουργίας της χρηματοπιστωτικής αγοράς, ενώ ταυτόχρονα ανέλαβαν το δύσκολο έργο της ενημέρωσης των ελλήνων τραπεζιτών για τις νέες συνθήκες του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει αναφορά και παρουσίαση του ρόλου της τραπεζικής εποπτείας και πως αυτή έχει συμβάλει στην αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου. Αρχικά, θα γίνει σύντομη επισκόπηση στην εξέλιξη της τραπεζικής εποπτείας με την πάροδο των δεκαετιών.

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν τα δυο σύμφωνα Βασιλείας που θεσπίστηκαν από την Επιτροπή Βασιλείας. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει αναφορά στο πως το Σύμφωνο Βασιλείας I βοήθησε την τραπεζική αγορά να ανταπεξέλθει στον πιστωτικό κίνδυνο και εν συνεχεία πως με το ανανεωμένο Σύμφωνο Βασιλείας II οι τράπεζες αντιμετωπίζουν ακόμα πιο αποτελεσματικά όχι μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο αλλά και άλλες μορφές κινδύνων. Τέλος, θα αναπτυχθούν απόψεις και κριτικές για την εποπτεία στον τραπεζικό χώρο και τα δυο Σύμφωνο Βασιλείας.

2.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΠΟΤΕΙΑΣ

Από τη δεκαετία του '80 έως και τώρα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διήλθε με επιτυχία τις τραπεζικές ασθένειες και προχώρησε προς την ωρίμαση και τη σταθερότητα. Οι ελληνικές τράπεζες άνθισαν, ανέπτυξαν νέες καινοτόμες υπηρεσίες, επεκτάθηκαν σε νέες αγορές, με κυρίαρχη αυτή των Βαλκανίων, όπου σήμερα ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από την υπόλοιπη Ευρώπη.

Ταυτόχρονα, η Τράπεζα της Ελλάδος επιδόθηκε σε διαδικασίες εκσυγχρονισμού των τεχνικών εποπτείας του τραπεζικού συστήματος. Σημείο αναφοράς για την εγχώρια εποπτική δραστηριότητα υπήρξε το σκάνδαλο Κοσκωτά στα τέλη της δεκαετίας του 1980, το οποίο αποτέλεσε τη σημαντικότερη υπόθεση στην ιστορία της ελληνικής τραπεζικής εποπτικής δράσης. «Μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, η εποπτεία άλλαξε ριζικά», παραδέχονται σήμερα στελέχη της Τράπεζας της Ελλάδος.

Την ίδια εποχή, οι διεθνείς κανόνες της Βασιλείας I (1988) περί κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς, η ένταση του ανταγωνισμού και η πρόοδος που είχε επιτελεστεί στο τραπεζικό μανάτζμεντ συνέβαλαν στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του μοντέλου εποπτικής δράσης που εφαρμόζει η Κεντρική Τράπεζα. Πριν από ένα χρόνο, η Διεύθυνση Γενικής Επιθεώρησης Τραπεζών της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤΓΕ) μετονομάστηκε σε Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος και ανέλαβε και τις κανονιστικές αρμοδιότητες για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ΔΕΠΣ έχει ήδη διευρυνθεί και εξειδικευθεί σημαντικά κατά τομέα εποπτείας, ενώ το έργο της προβλέπεται να γίνει ακόμη ευρύτερο και πιο σύνθετο με την έναρξη εφαρμογής του νέου εποπτικού πλαισίου (Βασιλεία II).

Στη χώρα μας, εξήντα δυο ελληνικά και ξένα πιστωτικά ιδρύματα, συνεταιριστικές τράπεζες και ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί απασχολούν περίπου 60.000 εργαζομένους και συναλλάσσονται με το κοινό μέσω 3.400 υποκαταστημάτων. Οι τράπεζες κυριαρχούν στον ελληνικό

χρηματοοικονομικό τομέα, με τα κεφάλαιά τους να αντιστοιχούν στο 85% του συνόλου. Η συγκέντρωση είναι επίσης έντονη, με τις πέντε μεγαλύτερες τράπεζες να κατέχουν το 65% του συνόλου των δραστηριοτήτων, ενώ οι 10 τράπεζες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών αντιστοιχούν σε άνω του 75% των κεφαλαίων του συνόλου των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Τα τελευταία χρόνια, το ευρωπαϊκό και γενικότερα το διεθνές χρηματοοικονομικό τοπίο χαρακτηρίζεται από την περαιτέρω ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών, τις συνεχιζόμενες, αν και με βραδύτερο ρυθμό, εξαγορές και συγχωνεύσεις, τη διεύρυνση του φάσματος των προσφερομένων υπηρεσιών, τη διεθνοποίηση των εργασιών και τη στροφή προς τη λιανική τραπεζική. Οι τάσεις αυτές παρατηρούνται υπό συνθήκες αυξανόμενου ανταγωνισμού και ιστορικά χαμηλών επιτοκίων. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την ελληνική τραπεζική αγορά, όπως επεσήμανε ο κ. Νικόλαος Γκαργκάνας, διοικητής της ΤτΕ σε πρόσφατη ομιλία του σε συνέδριο της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας στην Κωνσταντινούπολη, η σταδιακή διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών, η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και η ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών αγορών, αν και προκαλούν σημαντικά οφέλη, έχουν την ίδια στιγμή αυξήσει την έκθεση του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος σε κινδύνους που προέρχονται από την αλληλεπίδραση των αγορών.

Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο της εποπτείας. Προς αυτήν την κατεύθυνση συντείνει και η έγκαιρη προετοιμασία των πιστωτικών ιδρυμάτων εν όψει των κανόνων του νέου Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Βασιλεία II). Επίσης, η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ), (και ειδικότερα του ΔΛΠ 19, το οποίο αφορά στις ασφαλιστικές υποχρεώσεις των τραπεζών προς τους υπαλλήλους τους) εκτιμάται ότι θα επηρεάσει σημαντικά το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας μικρού αριθμού πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ η αναπροσαρμογή στοιχείων ενεργητικού με βάση τα ΔΛΠ θα αντισταθμίσει, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων.

Η Τράπεζα της Ελλάδος αναπτύσσει και προσαρμόζει διαρκώς την εποπτική μεθοδολογία της, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα τις αντίστοιχες προσαρμογές που πραγματοποιούν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα στα συστήματά τους, έτσι ώστε η αποδοτικότητα των επιμέρους τραπεζικών δραστηριοτήτων να λαμβάνει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό υπ' όψιν τους σχετικούς κινδύνους που αυτές εμπεριέχουν, ιδίως σε περιβάλλον αυξημένου ανταγωνισμού για διατήρηση ή και αύξηση των μεριδίων αγοράς. Όπως τονίζεται από την ΤτΕ, η ανάληψη πρόσθετων κινδύνων πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με τους παράγοντες που επιδρούν στο ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον και τις επιπτώσεις τους επί συγκεκριμένων κατηγοριών δανειοληπτών, όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, που κατά τεκμήριο παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευαισθησία στον οικονομικό κύκλο και ιδιαίτερα σε μια πιθανή επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

2.3 ΣΥΜΦΩΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I

Η πρακτική της διαχείρισης κινδύνων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξελίχθηκε ταχύτητα από το τέλος της δεκαετίας του 1970 ως σήμερα. Οι σημαντικοί λόγοι που έγινε κάτι τέτοιο ήταν κυρίως η απελευθέρωση των αγορών, η αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων με την εισαγωγή των παραγώγων, καθώς επίσης και τη χρήση της τεχνολογίας σε επίπεδο συναλλαγών αλλά και σε επίπεδο διαχείρισης κεφαλαίων. Ο βασικός παράγοντας για την προώθηση και την ανάπτυξη της πρακτικής της διαχείρισης κινδύνων ήταν οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν από το συνεχώς εξελισσόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον καθώς επίσης και από τις πιέσεις που ασκήθηκαν σε εποπτικό επίπεδο από τις εθνικές αρχές λόγω των προβλημάτων και της αστάθειας εκείνης της εποχής.

Η διαχείριση κινδύνων στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα ακολούθησε με καθυστέρηση αυτές τις εξελίξεις παγκοσμίως. Η αύξηση των πτωχεύσεων στα τραπεζικά ιδρύματα κυρίως την δεκαετία του 1970 οδήγησε τις αρχές να εισάγουν θεσμούς και κανόνες σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια. Οι

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου προήρθαν κυρίως από την έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των ιδρυμάτων.

Ο σημαντικότερος παράγοντας για την διαχείριση κινδύνων που τέθηκε από τις εποπτικές αρχές είναι η κεφαλαιακή επάρκεια, που στοχεύει να θέσει ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει κάθε πιστωτικό ίδρυμα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Είναι η πρώτη φορά που συνδέεται το ύψος των ιδίων κεφαλαίων με το πιστωτικό κίνδυνο και καθιερώνεται ο συντελεστής φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου. Ο συντελεστής φερεγγυότητας ορίζεται ως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος προς τα στοιχεία του ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία σταθμισμένα με τον κίνδυνο τους. Η ελάχιστη τιμή του συντελεστή καθιερώθηκε στο 8% και είναι σχεδιασμένος να καλύπτει τον κίνδυνο μη εκπλήρωσης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου σε όλες τις μορφές.

Έτσι το Σύμφωνο της Βασιλείας επέβαλλε ένα ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, 8%, και εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα. Ο υπολογισμός του προκύπτει με τον ίδιο τρόπο όπως και ο συντελεστής φερεγγυότητας μόνο που σε αυτή την αναθεώρηση προστέθηκαν στο σταθμισμένο ενεργητικό στοιχεία από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, ώστε να αντιπροσωπεύεται και ο κίνδυνος αγοράς επιπλέον του πιστωτικού κινδύνου. Τα στοιχεία αυτά σταθμίζονται ανάλογα με τον κίνδυνο που προέρχεται από τη μεταβολή τιμών συναλλάγματος, μετοχών, επιτοκίων και άλλων παραμέτρων της αγοράς.

Η δεκαετία του 1980 χαρακτηρίστηκε από μεγάλη μεταβλητότητα στις παραμέτρους της αγοράς και του συναλλάγματος και ιδιαίτερα στα επιτόκια, με αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Με αφορμή τη νέα χρηματοοικονομική κατάσταση οι εποπτικές αρχές επέκτειναν τους ήδη υπάρχοντες κανόνες και θέσπισαν νέους δίνοντας περισσότερο έμφαση στην εφαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων και στον κίνδυνο αγοράς με την επιβολή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η εποπτεία του κινδύνου αγοράς είναι πιο περίπλοκη από αυτή του πιστωτικού κινδύνου επειδή υπάρχει πιθανότητα σφάλματος με τη διπλή μέτρηση κινδύνου, αφού δεν πρόκειται για αθροιστική. Είναι γνωστό ότι ο βασικός τρόπος αντιμετώπισης κινδύνου σε χαρτοφυλάκιο είναι η διαφοροποίηση του. Για παράδειγμα, ο πιστωτικός κίνδυνος σε ένα χαρτοφυλάκιο που αποτελείται από 2 μετοχές δεν ισούται με το αλγεβρικό άθροισμα του πιστωτικού κινδύνου 2 χαρτοφυλακίων που το καθένα αποτελείται από μία από τις δύο μετοχές. Οι εποπτικές αρχές πρέπει επομένως να επιτρέψουν το συμψηφισμό θέσεων σε αξιόγραφα με υψηλή αρνητική συσχέτιση ώστε να αναγνωρίζουν τη βασική τεχνική αντιστάθμισης κινδύνου.

Σε αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε το Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας το 1996 επιτρέποντας στα πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν εσωτερικά μοντέλα βασισμένα στη μεθοδολογία της μέγιστης δυνητικής ζημίας. Η μέθοδος αυτή μας δίνει αποτελέσματα που αφορούν τον υπολογισμό του κινδύνου αγοράς ενός χαρτοφυλακίου και των συνεπαγόμενων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η συνθήκη αυτή έγινε νόμος στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες τον Ιούνιο του 1998, ενώ στην Ελλάδα ψηφίσθηκε αργότερα.

Στη δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν περιπτώσεις καταστροφικών ζημιών σε πιστωτικά ιδρύματα εξαιτίας κινδύνων που δεν προέρχονταν ούτε από αθέτηση εκπλήρωσης υποχρέωσης από αντισυμβαλλόμενο ούτε από μεγάλη μεταβλητότητα παραγόντων αγοράς, αλλά από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας. Με αφορμή κάποιες χρηματοοικονομικές δυσλειτουργίες και πτωχεύσεις σε πιστωτικά ιδρύματα γεννήθηκε η ανάγκη διαχείρισης ενός πρωτοεμφανιζόμενου τύπου κινδύνου, του λεγόμενου λειτουργικού κινδύνου.

Τα αποτελέσματα από την επιβολή των κανόνων του συμφώνου ήταν σημαντικά και δεν άργησαν να φανούν στο τραπεζικό σύστημα με την αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων καθώς επίσης και με τη δημιουργία εποπτικών συνθηκών ισότιμου ανταγωνισμού. Παρόλα αυτά όμως, με τις νέες εξελίξεις ήταν απαραίτητη η αναθεώρησή του. Σημαντικές χρηματοοικονομικές εξελίξεις περιόρισαν την αποτελεσματικότητά του, καθώς ουσιαστικά

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

βασιζόταν σε μια όχι και τόσο ευέλικτη μεθοδολογία σταθμίσεων πιστωτικού κινδύνου.

Η απουσία σημαντικών διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ανάλογα με το ύψος του κινδύνου, οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του εποπτικού arbitrage. Σε αυτή την περίπτωση επιτυγχάνεται η αύξηση των περιθωρίων κέρδους των επιχειρηματικών δανείων χαμηλής διαβάθμισης, χωρίς την ταυτόχρονη αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων. Έτσι, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων μιας τράπεζας υποβαθμίζεται, χωρίς την παράλληλη αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και των προβλέψεων.

Το 1999 η Επιτροπή της Βασιλείας έδωσε στη δημοσιότητα το αναθεωρημένο έγγραφο του 1988 προς σχολιασμό σε θέματα πιστωτικού κινδύνου. Το νέο κείμενο οδήγησε σε συνεχείς διαβουλεύσεις μεταξύ των κεντρικών φορέων. Η βασική μεθοδολογία του πρώτου αναθεωρημένου συμφώνου της Βασιλείας αφορά άμεσα τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου ορίζονται ανά κατηγορία οφειλέτου, δηλαδή μικρότερου πιστωτικού κινδύνου είναι οι κεντρικές κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες, και στη συνέχεια ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις.

2.4 ΣΥΜΦΩΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

Στο πλαίσιο της Βασιλείας II, η ΤΤΕ, σε συνεργασία με τις τράπεζες, στοχεύει στην τυποποίηση των ασκήσεων προσομοίωσης κρίσεων (stress testing) για τον υπολογισμό και την ενσωμάτωση στην πολιτική διαχείρισης κινδύνου των επιπτώσεων που έχουν στην κεφαλαιακή επάρκεια και στην αποδοτικότητα των τραπεζών εναλλακτικά κατά μορφή κινδύνου σενάρια (όπως η αύξηση των επιτοκίων, η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ έναντι ξένων νομισμάτων ή η μεταβολή των τιμών των μετοχών), ώστε να υπάρχει επαρκές περιθώριο απορρόφησης των επιπτώσεων από τυχόν επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, χρηματιστηριακές ή συναλλαγματικές κρίσεις.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Έτερος στόχος της εποπτείας αποτελεί η κατανόηση από πλευράς πιστωτικών ιδρυμάτων της έννοιας της δυναμικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας, σε συνδυασμό με το φαινόμενο της αύξησης των επισφαλειών σε περιόδους οικονομικής επιβράδυνσης. Προς τον σκοπό αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν οι επιδράσεις από τις μεταβολές του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, έτσι ώστε να υπάρχει επαρκές περιθώριο για την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων.

Μετά την πρόσφατη ανακοίνωση από το Υπουργείο Οικονομικών για το νέο θεσμικό πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, η εφαρμογή της Βασιλείας II για τις ελληνικές τράπεζες είναι πλέον αναγκαιότητα. Οι τράπεζες με την εφαρμογή της Βασιλείας II καλούνται να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζουν τα εποπτικά τους κεφάλαια βάσει των κινδύνων που αναλαμβάνουν, εξασφαλίζοντας τη φερεγγυότητά τους. Το νέο κανονιστικό πλαίσιο αποτελεί μία ολοκληρωμένη μεθοδολογία διαχείρισης κινδύνων και απαιτεί συμμόρφωση στις απαιτήσεις των παρακάτω πυλώνων:

Πυλώνας 1: Υπολογισμός των ελάχιστων εποπτικών κεφαλαίων (minimum capital requirements)

Ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων, οι ελάχιστες απαιτήσεις του 8% των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το σταθμισμένο ενεργητικό και οι διατάξεις αναφορικά με την εποπτική μεταχείριση των κινδύνων αγοράς παραμένουν αμετάβλητες. Η κύρια διαφοροποίηση έγκειται στην μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου περιλαμβανομένης και της εποπτικής αντιμετώπισης των μέσων και τεχνικών μείωσης του εν λόγω κινδύνου, καθώς και στην καθιέρωση επιπρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον λειτουργικό κίνδυνο. Για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου παρέχονται δύο κύριες εναλλακτικές μέθοδοι. Πρώτη είναι η τυποποιημένη μέθοδος (standardised), όπου οι συντελεστές στάθμισης προσδιορίζονται με βάση τις διαβαθμίσεις οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Δεύτερη είναι η μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB), όπου τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν με βάση εσωτερικές εκτιμήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων να

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

εκτιμήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο. Για κάποιες κατηγορίες ανοιγμάτων παρέχονται δύο εναλλακτικές, η βασική προσέγγιση (Foundation) και η εξελιγμένη προσέγγιση (Advanced).

Πυλώνας 2: Εποπτικές πρακτικές εφαρμογής της Βασιλείας II (supervisory review process)

Ο δεύτερος πυλώνας του Συμφώνου της Βασιλείας στοχεύει να ενθαρρύνει την τήρηση υψηλών προδιαγραφών στη διαφάνεια και παρουσίαση των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης (supervisory review process). Το μέρος αυτό του πλαισίου εισάγει γενικές αρχές τέτοιες ώστε να διασφαλίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. πέραν των μηχανισμών του πρώτου πυλώνα.

Τα πιστωτικά ιδρύματα, ιδίως οι τράπεζες, θα πρέπει να διαθέτουν σύστημα εκτίμησης κεφαλαιακής επάρκειας και να καθορίζουν τα κεφάλαια που απαιτούνται για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Οι εποπτικές αρχές αξιολογούν τους κινδύνους καθώς και τις διαδικασίες παρακολούθησης και μέτρησης αυτών και δύνανται να απαιτούν πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου πυλώνα ή κάποιοι κίνδυνοι που δεν αντιμετωπίζονται από τον πρώτο πυλώνα, δεν έχουν καλυφθεί επαρκώς με κεφάλαια από τα πιστωτικά ιδρύματα. Οι γενικές αρχές που διέπουν το μέρος αυτό του πλαισίου είναι:

A. Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν διαδικασία εκτίμησης της συνολικής κεφαλαιακής τους επάρκειας σε σχέση με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν ανάλογα με την στρατηγική τους.

B. Οι εποπτικές αρχές πρέπει να αξιολογούν τις εσωτερικές εκτιμήσεις των τραπεζών αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια και την στρατηγική τους καθώς επίσης και την ικανότητα τους να παρακολουθούν και να συμμορφώνονται με τις διατάξεις που αφορούν τον δείκτη κεφαλαιακής

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

επάρκειας καθώς και να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα εφόσον δεν είναι ικανοποιημένες με το αποτέλεσμα της σχετικής διαδικασίας.

Πυλώνας 3: Απαιτήσεις αναφορών προς την εποπτική αρχή (market discipline)

Ο τρίτος πυλώνας εισάγει διατάξεις αναφορικά με την παρεχόμενη από τις τράπεζες προς το εξωτερικό πληροφόρηση για το ύψος των αναλαμβανομένων κινδύνων, τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των κινδύνων αυτών και την ακολουθούμενη στρατηγική προκειμένου μέσω της διαφάνειας (disclosure) να ενισχυθεί η πειθαρχία της αγοράς. Οι τεχνικές μεταβιβάσεως και οι πρακτικές μετρήσεως των πιστωτικών κινδύνων που προέρχονται από σύνθετα χρηματοοικονομικά εργαλεία, όπως είναι τα credit derivatives, swap options, καθώς επίσης και από τιτλοποιήσεις ενεργητικού, απεικονίζονται πληρέστερα με μεγαλύτερη προσοχή.

Παράλληλα, αυξάνεται το φάσμα των εξασφαλίσεων έναντι κινδύνων και οι εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων. Οι εποπτικές αρχές μπορεί πλέον να μην επιβάλλουν ειδική κεφαλαιακή απαίτηση για τον επιτοκιακό κίνδυνο του επενδυτικού χαρτοφυλακίου για τις τράπεζες που παρουσιάζουν σημαντικό κίνδυνο λόγω ανοιγμάτων ρευστότητας μεταξύ παθητικού και ενεργητικού, αλλά παρακολουθούν με προσοχή την οικονομική κατάσταση της κάθε τράπεζας.

Κατά κύριο λόγο, η Βασιλεία II εν συγκρίσει με το προηγούμενο σύμφωνο Βασιλείας αναβαθμίζει σημαντικά τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και εισάγει την έννοια του λειτουργικού κινδύνου. Η Βασιλεία II επιτρέπει στις τράπεζες να επιλέξουν μεταξύ διαφορετικών προσεγγίσεων ανά τύπο κινδύνου (λειτουργικού, πιστωτικού και αγοράς), ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους και τις προτεραιότητές τους.

Παραδοσιακά, στην Ελλάδα, η εποπτεία επικεντρώθηκε περισσότερο στην εξέταση της ακρίβειας των αναφορών που κατατίθενται στην ΤτΕ από τις τράπεζες. Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια αυξανόμενη σημασία έχει δοθεί στην

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

αξιολόγηση των εσωτερικών συστημάτων διοίκησης, καθώς και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου, λαμβάνοντας υπ' όψιν το προφίλ κινδύνου της κάθε τράπεζας ξεχωριστά. Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ έκρινε σκόπιμο να επιβάλει σε ορισμένες τράπεζες ανώτερο (από το ελάχιστο 8%) ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας.

Κατά την έναρξη εφαρμογής της Βασιλείας II (2007-2008), οι τράπεζες πρέπει να επιλέξουν βασικά μεταξύ δύο μεθόδων διαχείρισης κινδύνων, οι οποίες θα καθορίσουν και τον τρόπο προετοιμασίας για την προσαρμογή των συστημάτων τους στα νέα δεδομένα. Αυτές είναι η τυποποιημένη μέθοδος (Standardised Approach) και η προηγμένη μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων για τον προσδιορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Internal Ratings Based Approach - IRB).

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της εποπτείας, η μεγάλη πλειονότητα των ελληνικών τραπεζών θα υιοθετήσει τη θεμελιώδη μέθοδο αποτίμησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, ενώ οι περισσότερες μεγάλες τράπεζες αναμένεται να υιοθετήσουν την προηγμένη μέθοδο για σημαντικό μέρος του χαρτοφυλακίου τους. Η εφαρμογή των εξελιγμένων μεθόδων διαχείριση κινδύνου, αποτελεί απαραίτητη στρατηγική επιλογή για τις μεγάλες ελληνικές τράπεζες, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπ' όψιν ο εξωστρεφής στρατηγικός προσανατολισμός τους, με τις όποιες ιδιαιτερότητές του όσον αφορά το εύρος της περιφερειακής παρουσίας και δράσης.

Προς το παρόν, η πολυπλοκότητα του νέου πλαισίου, αλλά και το κόστος που εμπεριέχεται στις απαιτούμενες αναπροσαρμογές ωθεί τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα προς την κατεύθυνση σταδιακής εφαρμογής των νέων κανόνων. Συνεχώς βρίσκονται σε εξέλιξη λεπτομερείς διαβουλεύσεις μεταξύ της ΤτΕ και όλων των τραπεζών οι οποίες σχεδιάζουν να υιοθετήσουν την προηγμένη μέθοδο, ώστε τα τυχόν προβλήματα να εντοπιστούν και να επιλυθούν εγκαίρως. Οι τράπεζες που ακολουθούν τις βασικές μεθόδους πρέπει να προχωρούν συνεχώς σε βελτίωση των συστημάτων έτσι ώστε να είναι προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις των νέων συνθηκών.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Η ΤτΕ συνεργάζεται στενά με τις τράπεζες, παρέχοντάς τους βοήθεια ώστε να προετοιμαστούν για την εφαρμογή των νέων κανόνων. Ακόμη, η ΤτΕ έχει ήδη εκδώσει πέντε κείμενα διαβούλευσης, στα οποία τίγονται ζητήματα, ο χειρισμός των οποίων εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια των κεντρικών τραπεζών. Οι εθνικές διακριτικές ευχέρειες αποτελούν αντικείμενο συζήτησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, την ευθύνη της οποίας έχει αναλάβει η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS), στην οποία συμμετέχουν όλες οι αρχές τραπεζικής εποπτείας της Ε.Ε. Στόχος της CEBS είναι η επίτευξη ομοιομορφίας στην εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών και στη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών των κρατών-μελών, καθώς και στην προαγωγή της εποπτικής συνεργασίας, μεταξύ άλλων, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών.

Στον τομέα αυτόν οι εποπτείες των κρατών-μελών τηρούν στάση αναμονής, διερευνώντας ο ένας τις απόψεις του άλλου. Προς το παρόν αποφεύγουν να οριστικοποιήσουν τις προθέσεις τους σχετικά με τις διακριτικές εθνικές ευχέρειες, για λόγους διαφύλαξης του ανταγωνισμού, που εξασφαλίζεται από την ομοιομορφία στην εφαρμογή των οδηγιών. Όπως τονίζεται χαρακτηριστικά, αν μία ξένη τράπεζα που δραστηριοποιείται στην ελληνική αγορά απολαμβάνει χαλαρότερα κριτήρια από εκείνα που θέτει η ΤτΕ για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, τότε το καθεστώς ανταγωνισμού διαταράσσεται.

Προς το παρόν, είναι δύσκολο να προσδιορίσει κανείς τη συνολική επίπτωση της εφαρμογής των κανόνων της Βασιλείας II στις συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις του ελληνικού τραπεζικού τομέα. Η επίπτωση θα εξαρτηθεί όχι μόνο στις εναλλακτικές προσεγγίσεις που θα υιοθετηθούν από κάθε τράπεζα, αλλά και από τη σύνθεση και την ποιότητα των συνολικών περιουσιακών στοιχείων, που επηρεάζονται από τις οικονομικές συνθήκες. Το βέβαιον είναι ότι το νέο Σύμφωνο προκαλεί αλλαγές στο εποπτικό μοντέλο, γεγονός που τα στελέχη της ΤτΕ έχουν συνειδητοποιήσει εδώ και καιρό.

Στο παρελθόν, οι αποφάσεις της εποπτείας αφορούσαν το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Δυο με τρία χρόνια τώρα όμως η εποπτεία έχει αλλάξει. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που η ΤτΕ επεδίωξε και

εξασφάλισε τη δυνατότητα προσδιορισμού του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (άνω του ελάχιστου 8%) ανά τράπεζα. Η Βασιλεία II διασφαλίζει την εξατομικευμένη δράση της εποπτείας, η οποία καλείται να χειριστεί την κάθε τράπεζα ξεχωριστά, ανάλογα με τα συστήματα διαχείρισης κινδύνου που θα διαθέτει. Παρά τον εκσυγχρονισμό που συντελείται, απαιτείται διαρκής αναβάθμιση συστημάτων, ποιοτική ενίσχυση των 150 υπαλλήλων της ΔΕΠΣ, αλλά και νέο εξειδικευμένο προσωπικό, το οποίο να μιλάει την ίδια γλώσσα με την αγορά.

2.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

Έχει υποστηριχθεί ότι η Βασιλεία II ενδέχεται να προκαλέσει ένα «προκυκλικό φαινόμενο». Ειδικότερα, για τις τράπεζες που θα επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν την μέθοδο αυτή, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου θα τείνουν να αυξάνονται κατά τη διάρκεια οικονομικής καθόδου (λόγω επιδείνωσης της ποιότητας των χαρτοφυλακίων δανεισμού) και αντίθετα, να μειώνονται κατά τη διάρκεια οικονομικής ανόδου. Ως αποτέλεσμα, η τραπεζική κεφαλαιακή επάρκεια θα επιδεινώνεται κατά τις υφέσεις, δημιουργώντας προβλήματα στην άντληση κεφαλαίων από την αγορά. Επομένως, οι τράπεζες θα βρίσκονται υπό πίεση να περιορίσουν το δανεισμό τους, ενώ κατά τη διάρκεια ανόδου θα τείνουν να τον αυξήσουν υπέρμετρα.

Εκ των πραγμάτων, αδυναμία των συστημάτων αποτελεί η έλλειψη ιστορικών στοιχείων του παρελθόντος, ιδιαίτερα υπό καθεστώς ύφεσης. Από τα μέσα της δεκαετίας 1990, η ελληνική οικονομία τρέχει με ρυθμό πάνω από 3,5%, με αποτέλεσμα τα διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία να αφορούν αποκλειστικά την ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Στο σημείο αυτό, η ΤτΕ υποστηρίζει ότι η προσέγγιση των ελληνικών τραπεζών ως προς τα συστήματα εκτίμησης κινδύνου θα πρέπει να λάβει υπ' όψιν της τον οικονομικό κύκλο (υιοθέτηση μεθόδου looking-through-the-cycle), πρακτική όμως η οποία σήμερα απουσιάζει από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Οι κανονισμοί της Βασιλείας II στον τομέα της διαχείρισης κινδύνων αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικές αλλαγές στην οργανωσιακή δομή και στη λειτουργία των τραπεζών. Η ενίσχυση των εσωτερικών συστημάτων και των μεθοδολογιών των τραπεζών, εκτός της τεχνικής πλευράς, αφορά και σε μεγάλο βαθμό τη χρησιμοποίηση αυτών των συστημάτων σε καίριους τομείς λήψης αποφάσεων του τραπεζικού μάνατζμεντ.

Η υιοθέτηση άριστων πρακτικών, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις προηγμένες μεθόδους διαχείρισης κινδύνου θα αποτελέσει κοστοβόρα διαδικασία, ανάλογα φυσικά με την οργανωτική ετοιμότητα του κάθε πιστωτικού ιδρύματος (πληροφοριακά συστήματα, ανεξάρτητες μονάδες διαχείρισης κινδύνου, αναβάθμιση εσωτερικού ελέγχου, κινητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, αμοιβές συμβούλων). Το κόστος βέβαια αυτό είναι δεδομένο για όλες τις τράπεζες του κόσμου. Για τα πιστωτικά ιδρύματα, όμως, τα οποία ανταγωνίζονται σε περιφερειακό ή σε διεθνές επίπεδο, αποτελεί κατ' ουσίαν επένδυση στην αναβάθμιση της ικανότητάς τους να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους κινδύνους.

Η Βασιλεία II «αποτελεί ευκαιρία για την περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων, στα οποία ενσωματώνεται η ευρεία κατανόηση του πιστωτικού κινδύνου και ιδίως η αποτελεσματικότερη εφαρμογή τεχνικών για την ποσοτικοποίηση της έγκαιρης αντιμετώπισης δυνητικών μελλοντικών κινδύνων», τονίζει ο κ. Παναγιώτης Κυριακόπουλος, επικεφαλής της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της ΤτΕ. Βέβαια, όπως επισημαίνει ο ίδιος, η Κεντρική Τράπεζα ενθαρρύνει τις τράπεζες να κινηθούν προς την υιοθέτηση της προηγμένης μεθόδου (IRB) και αυτό διότι η κίνηση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της μέτρησης κινδύνου, καθώς και των συστημάτων μάνατζμεντ.

Όμως, όπως τονίζει ο κ. Κυριακόπουλος, η εποπτεία «δεν πρόκειται να χαλαρώσει τα κριτήρια ελέγχου, προκειμένου οι τράπεζες να περάσουν στις εξελιγμένες μεθόδους. Θα πρέπει να αναβαθμίσουν τα συστήματά τους». Ο εκσυγχρονισμός που θα επέλθει θα συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των ελληνικών τραπεζών, καθώς και της ικανότητάς

τους να προσαρμόζονται επιτυχώς στις μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος.

2.6 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Το πρώτο σύμφωνο της Βασιλείας I απετέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο της προσπάθειας για την επιβολή διεθνών κανονισμών. Το σύμφωνο υιοθετήθηκε από 100 χώρες και έχει συντελέσει στη δημιουργία ασφαλέστερου και δικαιότερου παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, καθώς απαιτεί από τις τράπεζες να διατηρούν επαρκή κεφάλαια, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να καλύπτουν τους πιστωτικούς κινδύνους τους και επιβάλλει πρόστιμα σε τραπεζικούς οργανισμούς, που προβαίνουν σε επισφαλέστερες δανειοδοτήσεις. Το σύμφωνο της Βασιλείας II φιλοδοξεί να ξεπεράσει τις αδυναμίες του πρώτου συμφώνου, αυξάνοντας τον αριθμό των κατηγοριών δανειοδότησης και βασιζόμενο στα εσωτερικά συστήματα βαθμολόγησης του κινδύνου των μεγαλύτερων τραπεζών. Το σύμφωνο Βασιλεία II αποφεύγει, όμως, να αξιοποιήσει τα περίπλοκα μοντέλα των τραπεζών για την αξιολόγηση των επενδυτικών κινδύνων, ενώ θεσμοθετεί επίσης μια νέα κατηγορία λειτουργικού κινδύνου, η οποία καλύπτει τομείς όπως τα συστήματα λογισμικού και την απειλή νομικών προσφυγών.

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύθηκε η τραπεζική εποπτεία και πιο συγκεκριμένα η εφαρμογή των συμφώνων της Βασιλείας I και της Βασιλείας II στο τραπεζικό σύστημα. Διερευνήθηκαν οι επιπτώσεις, θετικές και αρνητικές, της εφαρμογής αυτής στην τραπεζική αγορά. Τέλος, έγινε ιδιαίτερη αναφορά στις ενδεχόμενες αμφισβητήσεις που προέκυψαν σχετικά με την κυριαρχία των δυο αυτών συμφώνων για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και στις θετικές απόψεις που επικροτούν την κυριαρχία αυτή.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

Gortsos,Christos, The Greek Banking System, Editions Sakoulas, Athens 1998

Angelopoulos P., Mourdokoutas P., Banking Risk Management in a Globalizing Economy, Quorum Books 2001

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Χαραλαμπίδης Μ., Η νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, 2001

Γκόρτσος Χ., Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρηση του, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2001

Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 24, Ιανουάριος 2005

Καλφάογλου Φ., Υποδείγματα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται σε μια παγκοσμιοποιημένη πλέον αγορά αντιμετωπίζουν πλήθος χρηματοπιστωτικών κινδύνων μεταξύ των οποίων σημαντική θέση κατέχει ο πιστωτικός κίνδυνος. Ο πιστωτικός κίνδυνος αφορά τον κίνδυνο δανεισμού (όταν ο πελάτης της τράπεζας δεν μπορεί να αποπληρώσει το χρέος του), ο οποίος για τις τράπεζες αφορά τα ληξιπρόθεσμα δάνεια, τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και τις συνέπειες στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, αφορά τον κίνδυνο της έκδοσης χρεογράφων (όταν ο εκδότης ενός χρεογράφου το οποίο κατέχει μια τράπεζα υποβαθμίζεται πιστοληπτικά και μειώνεται η αξία του), ο οποίος έχει επίσης επίπτωση στην κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας, καθώς και τον κίνδυνο του αντισυμβαλλομένου και του διακανονισμού (ο αντισυμβαλλόμενος της τράπεζας αδυνατεί να εκπληρώσει κατά ή πριν από την ημερομηνία διακανονισμού τις υποχρεώσεις του έναντι της τράπεζας).

Το παρόν κεφάλαιο θα εστιάσει στην εξέταση του πιστωτικού κινδύνου, καθώς αποτελεί τον μείζονα κίνδυνο τον οποίο αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ιδίως οι τράπεζες, και τον οποίο προσπαθούν να διαχειριστούν. Αρχικά θα αναλυθούν οι υπάρχουσες μορφές πιστωτικού κινδύνου. Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στον τρόπο μέτρησης καθώς και στα στάδια μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν διάφοροι τρόποι διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου. Έπειτα από τα παραπάνω θα αναλυθεί η τιλοποίηση των απαιτήσεων των τραπεζών καθώς αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την αντιμετώπιση του πιστωτικού

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

κινδύνου. Τέλος, θα γίνει αναφορά στην έννοια της πιστοληπτικής ικανότητας και στο πως αυτή συνδέεται με τον πιστωτικό κίνδυνο.

3.2 ΕΝΝΟΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Τα τελευταία χρόνια οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, και ειδικότερα οι εμπορικές τράπεζες, τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, έχουν διευρύνει σε αρκετά μεγάλο βαθμό τις δραστηριότητες τους. Επίπτωση αυτής της διεύρυνσης είναι η χρήση μεγάλης ποικιλίας από χρηματοοικονομικά εργαλεία η οποία οδηγεί στην αύξηση των κινδύνων που μπορεί να προκύψουν. Ένας από τους πιο σημαντικούς κινδύνους είναι ο λεγόμενος πιστωτικός κίνδυνος.

Ο πιστωτικός κίνδυνος (credit risk) απορρέει από την αδυναμία των αντισυμβαλλομένων-δανειστών να αποπληρώσουν δάνεια και άλλες χορηγήσεις και να τηρήσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Ο πιστωτικός κίνδυνος δημιουργείται όταν η πιστοληπτική ικανότητα της χρηματοδοτούμενης οντότητας είναι χαμηλή και άρα ευπρόσβλητη ακόμη και από ασήμαντες μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος. Έτσι, ενδεχόμενες αλλαγές στο μικροοικονομικό ή μακροοικονομικό περιβάλλον μπορεί εύκολα να οδηγήσουν τους συγκεκριμένους φορείς σε αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεων τους.

Η συνηθέστερη συνέπεια του πιστωτικού κινδύνου για τις επιχειρήσεις που τον αντιμετωπίζουν είναι ο περιορισμός της ρευστότητας τους λόγω της μείωσης της πιστοληπτικής τους ικανότητας, γεγονός το οποίο συχνά οδηγεί στην πτώχευση. Δεν είναι σπάνιο, επίσης, το φαινόμενο εταιρειών που αναγκάζονται να αναστείλουν τακτικούς ή και στρατηγικούς στόχους, ή να χάσουν το όποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διαθέτουν, εφόσον η έλλειψη ρευστότητας δεν επιτρέπει την υλοποίηση των σχεδίων τους.

Κύριος στόχος της διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου είναι η διασφάλιση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου και του χαρτοφυλακίου χρεογράφων, η

οποία αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες μιας τράπεζας. Οι ενέργειες για την επίτευξη του πιο πάνω στόχου στηρίζονται σε δύο βασικούς άξονες:

- Στην ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και συστημάτων για τη διαχείριση πιστωτικού κινδύνου και στην υιοθέτηση τους σε ομοιόμορφη βάση σε όλες τις μονάδες του τραπεζικού συστήματος.
- Στη συνεχή ανάπτυξη, αναβάθμιση και προσαρμογή των εν λόγω συστημάτων, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και τις απαιτήσεις που δημιουργούνται από την πορεία εναρμόνισης με το λειτουργικό και εποπτικό πλαίσιο και τους κανονισμούς που διέπουν τον εν λόγω τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.3 ΜΟΡΦΕΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Με τα χρόνια οι αναλυτές έχουν διακρίνει συγκεκριμένες μορφές του πιστωτικού κινδύνου. Στα συστήματα διακανονισμού, ο πιστωτικός κίνδυνος διακρίνεται σε:

A. Κύριο κίνδυνο (principle risk)

Είναι ο μεγαλύτερος των κινδύνων και αφορά την απώλεια ολόκληρης της αξίας των κεφαλαίων ή χρεογράφων που παραδόθηκαν ήδη στον αντισυμβαλλόμενο. Μπορεί να θίγει και τα δύο μέρη. Ο αγοραστής διατρέχει κύριο κίνδυνο, όταν εξοφλεί την υποχρέωση του, χωρίς όμως να του παραδοθούν τα χρεόγραφα. Ο πωλητής είναι σε κύριο κίνδυνο όταν παραδίδει τα χρεόγραφα, αλλά δεν λαμβάνει τα χρήματα.

B. Κίνδυνο κόστους αντικατάστασης (replacement cost risk)

Είναι ο κίνδυνος που προκύπτει, όταν ο αντισυμβαλλόμενος σε μια εκκρεμή συναλλαγή, που ολοκληρώνεται σε μια μελλοντική ημερομηνία, βρεθεί σε αδυναμία εκπλήρωσης της υποχρέωσης.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Γ. Κίνδυνο διακανονισμού (settlement risk)

Οφείλεται στην πτώχευση ή την αδυναμία του αντισυμβαλλομένου να καταβάλει την παροχή του κατά τον διακανονισμό μιας ανταλλαγής. Για παράδειγμα, ο αντισυμβαλλόμενος έχει λάβει κεφάλαια ή χρεόγραφα μέσω ενός συστήματος μεταφοράς κεφαλαίων και αδυνατεί να τιμήσει τη δική του υποχρέωση.

Δ. Κίνδυνο αντισυμβαλλομένου (counterparty risk)

Υφίσταται όταν ο ένας των αντισυμβαλλομένων σε μια διμερή συναλλαγή αδυνατεί να καταβάλει την οφειλή του.

Ε. Νομικό κίνδυνο (legal risk)

Απώλεια κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων λόγω μη ύπαρξης του κατάλληλου νομικού πλαισίου για την υποχρεωτική εκτέλεση των συμβάσεων ή από την έκδοση σε διαφορετικές χώρες αντίθετων δικαστικών αποφάσεων.

ΣΤ. Κίνδυνο εκδότη (issuer risk)

Η ζημία που μπορεί να προκληθεί λόγω πτώχευσης ή αδυναμίας ενός εκδότη χρεογράφων να ικανοποιήσει τον δικαιούχο μιας συναλλαγής.

Οι παραπάνω μορφές πιστωτικού κινδύνου αναπτύσσονται και μεταβάλλονται με τα χρόνια καθώς οι τραπεζικές εργασίες ολοένα και διευρύνονται. Ειδικότερα, με την συνεχή ανάπτυξη του φάσματος των τραπεζικών προϊόντων είναι λογικό οι τράπεζες να αντιμετωπίζουν και νέου είδους πιστωτικούς κινδύνους.

3.4 ΜΕΤΡΗΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, δηλαδή ο υπολογισμός της αναμενόμενης ζημίας από τις χρηματοδοτήσεις και τις υπόλοιπες τοποθετήσεις, ακολουθεί συγκεκριμένα βήματα, συγκεκριμένες διαδικασίες και μεθόδους. Η διαφορά της μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου από την

μέτρηση άλλων τραπεζικών κινδύνων έγκειται στο ότι η μέτρηση του πρώτου απαιτεί μεγαλύτερη και πιο χρονοβόρα προσπάθεια.

3.4.1 ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι βασικές μέθοδοι για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου είναι δύο. Πρώτη είναι η λεγόμενη μέθοδος της πιστοληπτικής κατάταξης (credit scoring) η οποία αφορά στις χρηματοδοτήσεις ιδιωτών, επαγγελματιών και μικρών επιχειρήσεων. Ως δεύτερη μέθοδος νοείται η μέθοδος της πιστοληπτικής αξιολόγησης (credit rating) που σχετίζεται με τις χρηματοδοτήσεις μεγάλων επιχειρήσεων ή με τις τοποθετήσεις σε τίτλους επιχειρήσεων.

Η μέθοδος credit scoring χρησιμοποιείται για πιστούχους που χρησιμοποιούν μικρού ποσού τραπεζικά προϊόντα τα οποία όμως συνολικά είναι μεγάλου πλήθους. Η διαδικασία περιλαμβάνει τη διαμόρφωση γράμματος αξιολόγησης, που λειτουργεί σε υπολογιστή, το οποίο, μετά τη εισαγωγή κάποιων στοιχείων από τον αξιολογητή, καταλήγει αυτόματα σε βαθμολόγηση και κατάταξη του δανειζομένου σε κατηγορία πιστωτικού κινδύνου. Η τυποποίηση και αυτοματοποίηση αυτή προσφέρει το πλεονέκτημα της μείωσης του χρόνου αξιολόγησης και έγκρισης της χρηματοδότησης και κατά συνέπεια και του κόστους αξιολόγησης. Εμπεριέχει, όμως, μεγάλη απόκλιση μεταξύ του αναμενόμενου και πραγματικού πιστωτικού κινδύνου. Η μέθοδος credit scoring μπορεί να χαρακτηριστεί αντικειμενική μέθοδος, αφού το αποτέλεσμα προκύπτει από τα τυποποιημένα κριτήρια και η βαθμολογία (score) που προκύπτει γίνεται χωρίς της επέμβαση κάποιου στελέχους.

Η μέθοδος credit rating εφαρμόζεται στην αξιολόγηση και κατάταξη για κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου κυρίως μεγάλων επιχειρήσεων, δηλαδή μικρού αριθμού πιστούχων, αλλά με μεγάλο ύψος χρηματοδοτήσεων. Η μέθοδος credit rating εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό υποκειμενική κρίση και χαρακτηρίζεται κατ' ουσία ως υποκειμενική. Η μέθοδος καταλήγει σε ακριβέστερα αποτελέσματα και κατάταξη του δανειζομένου σε κατηγορία πιστωτικού κινδύνου, ενσωματώνοντας στοιχεία που δεν μπορεί να

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

συμπεριληφθούν σε ένα αντικειμενικό σύστημα. Για παράδειγμα, η ακύρωση μιας μεγάλης παραγγελίας που έχει γίνει στην αρχή του έτους θα φανεί στις οικονομικές καταστάσεις μετά το τέλος της χρήσης. Τότε όμως, η ενσωμάτωση στον πιστωτικό κίνδυνο είναι καθυστερημένη. Σε ένα υποκειμενικό σύστημα, όπως το credit rating, η εξέλιξη αυτή μπορεί να ενσωματωθεί στην αξιολόγηση άμεσα.

Είναι άξιο να σημειωθεί ότι και στα υποκειμενικά συστήματα αξιολόγησης μπορεί να χρησιμοποιούνται παράλληλα και προγράμματα ή πακέτα ηλεκτρονικής αξιολόγησης, με δυνατότητα του αξιολογητή να παρεμβαίνει και να τροποποιεί τις παραμέτρους αυτών. Διαμορφώνεται έτσι ένα μικτό σύστημα το οποίο περιλαμβάνει στοιχεία αντικειμενικής και υποκειμενικής αξιολόγησης.

3.4.2 ΣΤΑΔΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Τα στάδια που ακολουθούνται για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου είναι αρχικά η αξιολόγηση του κινδύνου και έπειτα η παρακολούθηση του.

Αξιολόγηση πιστωτικού κινδύνου:

Η αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου καταλήγει σε κατάταξη των πιστούχων σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου και πραγματοποιείται με χρήση της μεθόδου credit rating ή της μεθόδου credit scoring που αναλύθηκαν προηγουμένως.

Πρώτο βήμα για τη κατάταξη αποτελεί η απόφαση για τον αριθμό των κατηγοριών πιστωτικού κινδύνου. Η εταιρεία Moody's έχει επιλέξει εννέα βασικές κατηγορίες και η εταιρεία Standard & Poor's ένδεκα βασικές κατηγορίες. Η Επιτροπή της Βασιλείας συνιστά για τις τράπεζες που θα χρησιμοποιήσουν εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης τουλάχιστον δέκα κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Ταυτόχρονα προσδιορίζονται τα κριτήρια ή τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν για τη κατάταξη, καθώς και τα εργαλεία έγκρισης ή απόρριψης μιας χρηματοδότησης. Τα κριτήρια πρέπει να είναι κατά το δυνατό αντικειμενικά, να μην επιδέχονται δηλαδή αμφισβήτηση ως προς το μέγεθος και τη συμμετοχή τους στη διαβάθμιση. Σε πολλές όμως περιπτώσεις είναι αναγκαίο ή επιβάλλεται να εκφράζεται και να λαμβάνεται υπ' όψιν η υποκειμενική κρίση του αυτού που αξιολογεί αφού η ερμηνεία καταστάσεων ή αριθμών δεν είναι πάντα μια.

Τα κριτήρια πιστωτικού κινδύνου διακρίνονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- Ποσοτικά.
- Ποιοτικά .
- Συναλλαγματικής συμπεριφοράς.

Τα ποσοτικά κριτήρια αντλούνται, ανάλογα με τα τηρούμενα οικονομικά βιβλία, από τις οικονομικές καταστάσεις του πιστούχου (επιχείρησης ή ιδιώτη), όπως είναι ο ισολογισμός, ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης, το ισοζύγιο, το Ε3, το εκκαθαριστικό ο πίνακας ταμειακών ροών και άλλα.

Όπου είναι δυνατόν, διαμορφώνονται και οικονομικοί δείκτες, όπως δείκτες εξέλιξης ή πορείας της επιχείρησης, οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, οι δείκτες δανειακής επιβάρυνσης, αποδοτικότητας, κερδοφορίας και λοιπά. Οι δείκτες συγκρίνονται με προκαθορισμένο αποδεκτό ύψος καθώς και με τους αντίστοιχους δείκτες του κλάδου.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αναφέρονται στην ικανότητα των φορέων και στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της επιχείρησης, όπως η οργάνωση και διοίκησή της, η εμπειρία των στελεχών, η επάρκεια των συστημάτων ελέγχου, το δίκτυο διανομής, η τεχνολογία των μηχανημάτων, η ανταγωνιστικότητα προϊόντων και άλλων πολλών.

Τα κριτήρια συναλλακτικής συμπεριφοράς σχετίζονται με τη συνέπεια και την κάλυψη των υποχρεώσεων από το δανειζόμενο, που προέρχονται από

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

συναλλαγές του γενικά. Για παράδειγμα, εάν έχει υφισταμένες δανειακές υποχρεώσεις να ελεγχθεί από τον Λευκό Τειρεσία η συμπεριφορά του ως προς την αποπληρωμή των υποχρεώσεων αυτών.

Όλα τα παραπάνω κριτήρια αξιολογούνται και η συμμετοχή του κάθε κριτηρίου στην κατάταξη σταθμίζεται βάσει της σημασίας που του αποδίδεται. Ενδεικτικά, παρακάτω αναφέρεται πως προκύπτει η δανειακή επιβάρυνση του ιδιώτη ή της επιχείρησης και πως αυτός ο δείκτης επηρεάζει την πιστοληπτική ικανότητα κάθε δανειολήπτη.

δείκτης δανειακής επιβάρυνσης = $(\text{ξένα κεφάλαια} / \text{σύνολο παθητικού}) * 100$:

Πρόκειται δηλαδή για ένα ποσοστό. Εάν ο δείκτης βαθμολογείται έως 100 μονάδες, μπορούμε να ορίσουμε ότι το ύψος δείκτη από 50% έως 60% βαθμολογείται με 100 μονάδες, ύψος δείκτη από 61% έως 80% και από 31% έως 50% βαθμολογείται με 60 μονάδες, ύψος δείκτη από 81% έως 100% βαθμολογείται με 10 μονάδες και ύψος δείκτη από 0% έως 30% με 30 μονάδες. Ένα θεωρήσουμε ότι ο δείκτης αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τη συνολική βαθμολόγηση και κατάταξη μπορούμε να ορίσουμε ότι οι βαθμοί που προκύπτουν για το μέγεθος δείκτη από 31% έως 89% σταθμίζονται με 200%, δηλαδή διπλασιάζονται.

Η ίδια διαδικασία ακολουθείται για κάθε κριτήριο που επιλέγεται. Η συνολική βαθμολογία που προκύπτει προσδιορίζει και την κατηγορία πιστωτικού κινδύνου που κατατάσσεται ο πιστούχος. Σημειώνεται ότι η ποσοτικοποίηση των ποιοτικών στοιχείων είναι πιο δύσκολη, αφού η απάντηση στα στοιχεία αυτά είναι συνήθως ναι ή όχι, για παράδειγμα, έμπειρος φορέας ή όχι έμπειρος φορέας, η οποία πρέπει να μετατραπεί σε βαθμούς.

Επομένως ασχέτως της επιλογής για μέθοδο αξιολόγησης, credit rating ή credit scoring, πρέπει να επιλεγούν τα επιμέρους κριτήρια αξιολόγησης και να προσδιοριστούν τα αποδεκτά μεγέθη των κριτηρίων, η βαθμολόγηση αυτών και η στάθμιση του κάθε κριτηρίου στη συνολική βαθμολογία. Παράλληλα, απαιτείται η διαμόρφωση του ηλεκτρονικού συστήματος αξιολόγησης και

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

παρακολούθησης των αξιολογήσεων διαχρονικά, η δημιουργία των κατάλληλων αλγορίθμων και η διαμόρφωση των συστημάτων αυτόματης άντλησης στοιχείων από τα δεδομένα της τράπεζας.

Εφαρμόζοντας το σύστημα διαβάθμισης που έχει επιλεγεί, όλοι οι πιστούχοι της τράπεζας κατατάσσονται σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου. Η διαδικασία αυτή είναι και επίπονη και χρονοβόρα, αφού μπορεί να διαρκέσει μεγάλη περίοδο που μπορεί να υπερβαίνει ένα ή περισσότερα έτη, ανάλογα με το μέγεθος του πιστωτικού ιδρύματος.

Παρακολούθηση πιστωτικού κινδύνου:

Έπειτα από τη ολοκλήρωση της κατάταξης ή ταυτόχρονα με τις πρώτες κατατάξεις, αρχίζει η συνεχή στατιστική παρακολούθηση της κάθε κατηγορίας κατάταξης και του κάθε πιστούχου και η επαναξιολόγηση και ανακατάταξη αυτού σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα, για παράδειγμα, ανά εξάμηνο ή ανά έτος με σκοπό να γίνουν τα παρακάτω:

- Καταγραφή των πιστούχων που κατά την επαναξιολόγηση αλλάζουν κατηγορία του πιστωτικού κινδύνου.
- Καταγραφή των πιστούχων που κατά την επαναξιολόγηση μεταφέρονται στην κατηγορία default. Για την εργασία αυτή πρέπει να έχει οριστεί το γεγονός που οδηγεί σε default. Τέτοιο γεγονός μπορεί να έχει οριστεί η καθυστέρηση αποπληρωμής για κάποιες ημέρες, η καταγγελία της σύμβασης και άλλα πολλά.
- Καταγραφή των ποσών που καταλήγουν default (παράλληλα με τους αντίστοιχους πιστούχους).

Από τις παραπάνω καταγραφές και την διαδικασία αυτή προκύπτουν στατιστικά μεγέθη για την πιθανότητα αθέτησης (probability of default – PD) καθώς και το στατιστικό μέγεθος της αναμενόμενης ζημίας ανά κατηγορία κατάταξης (expected loss – EL).

3.5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Η διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού μιας τράπεζας απαιτεί τη σύναψη όσο το δυνατό πιο επιτυχημένων δανείων, ώστε να αποπληρώνονται πλήρως και να αποφέρουν ικανοποιητικά κέρδη. Οι οικονομικές έννοιες της αντίστροφης επιλογής και του ηθικού κινδύνου παρέχουν ένα ικανοποιητικό αναλυτικό πλαίσιο για τη κατανόηση των αρχών που οι τράπεζες πρέπει να ακολουθούν, ώστε να επιλέγουν τα καλύτερα δάνεια και να ελαχιστοποιούν τη συνολική έκθεση σε κίνδυνο του χαρτοφυλακίου δανείων.

Για το λόγο αυτό, οι τράπεζες διαμορφώνουν την πολιτική τιμολόγησής τους ανάλογα με την εκτίμησή τους για τη φερεγγυότητα του υποψήφιου πιστούχου, στην οποία καταλήγουν διενεργώντας αναλύσεις πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, καθορίζεται το χαμηλότερο δυνατό επιτόκιο για τον «ιδανικό πελάτη» και από το ύψος αυτό και πάνω προσαυξάνεται κλιμακωτά με διαφορετικού ύψους επασφάλιστρα κινδύνου. Οι αναλύσεις πιστωτικού κινδύνου διενεργούνται είτε σε επίπεδο καταστήματος είτε σε επίπεδο ειδικών διευθύνσεων που ασχολούνται με το αντικείμενο αυτό, ή σε επίπεδο γενικών διευθύνσεων όταν το ύψος του δανείου είναι ιδιαίτερα υψηλό. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου πρέπει να καλύπτει όλο το φάσμα της δανειοδότησης, δηλαδή:

- Τη λήψη απόφασης.
- Τον περιοδικό έλεγχο της τήρησης από τον πιστούχο των όρων που έχουν τεθεί.
- Την καταγραφή της ποιότητας του χαρτοφυλακίου μέσω συστημάτων πληροφορικής.
- Την παροχή στη διοίκηση της τράπεζας σαφέστατης εικόνας για την ποιότητα του χαρτοφυλακίου και του ύψους των απωλειών που ενδέχεται να προκύψουν ώστε να γίνουν οι απαραίτητες προβλέψεις ζημιών.

Ένα βασικό εργαλείο διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου είναι η επιβολή εγγυήσεων δανείου. Οι εγγυήσεις, όπως για παράδειγμα, η υποθήκευση

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

ακινήτων, η ενεχυρίαση επιταγών, κι άλλα παραδείγματα, αποτελούν περιουσιακά στοιχεία που περνούν στη κατοχή του δανειστή ως αποζημίωση, στη περίπτωση που ο πιστούχος αθετήσει τις υποχρεώσεις του. Οι εγγυήσεις αυτές περιορίζουν τις συνέπειες της δυσμενούς επιλογής αφού ελαττώνουν τις απώλειες του δανειστή στην περίπτωση της αθέτησης του δανείου. Εάν ο δανειζόμενος σταματήσει την εξυπηρέτηση του δανείου, η τράπεζα μπορεί να ρευστοποιήσει τις εγγυήσεις και να χρησιμοποιήσει τα έσοδα για να καλύψει τις απώλειές της.

Μια άλλη μορφή εγγυήσεων που χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες όταν χορηγούν δάνεια, ονομάζεται «λογαριασμός αντισταθμιστικής δεσμευμένης κατάθεσης» (cash collateral). Η επιχείρηση που λαμβάνει το δάνειο υποχρεούται να τηρεί ελάχιστο ποσό κεφαλαίων σε ειδικό λογαριασμό στην τράπεζα. Το ποσό αυτό θα περιέλθει στη κατοχή της τράπεζας ως μερική αντιστάθμιση για τις απώλειές της, σε περίπτωση που η επιχείρηση αδυνατεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της.

Η τράπεζα χρησιμοποιεί επίσης και τη μέθοδο διαχείρισης του «επιλεκτικού πιστωτικού περιορισμού» (credit rationing). Οι τράπεζες μπορεί να αρνηθούν να χορηγήσουν ένα δάνειο ακόμη και αν οι δανειζόμενοι αποδέχονται το ισχύον επιτόκιο ή προσφέρουν ακόμη υψηλότερο. Οι επιλεκτικοί πιστωτικοί περιορισμοί μπορεί να λάβουν δυο μορφές. Σύμφωνα με τη πρώτη μορφή, η τράπεζα μπορεί να αρνηθεί τη χορήγηση οποιουδήποτε ποσού στον πελάτη της, ακόμα και όταν εκείνος προτίθεται να δεχθεί ένα υψηλότερο επιτόκιο. Σύμφωνα με τη δεύτερη μορφή, η τράπεζα μπορεί να είναι πρόθυμη να χορηγήσει το δάνειο υπό τον περιορισμό ότι το ύψος του θα είναι μικρότερο από αυτό που ο πελάτης ζητά.

3.6 ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

Τα τελευταία χρόνια σημειώνεται αυξανόμενη χρήση νέων χρηματοοικονομικών τεχνικών, οι οποίες υπάγονται στην κατηγορία της τιτλοποίησης απαιτήσεων (securitization) από την πλευρά των εμπορικών τραπεζών. Οι απαιτήσεις αυτές

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

αφορούν τις χορηγήσεις δανείων, καθώς και άλλα στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών.

Μέσω της πιλοποίησης απαιτήσεων μια τράπεζα μεταβιβάζει τον πιστωτικό κίνδυνο που υπάρχει σε ένα χαρτοφυλάκιο δανείων της σε άλλους επενδυτές (όπως για παράδειγμα σε τράπεζες, hedge funds, ασφαλιστικές εταιρείες). Η μεταβίβαση είναι δυνατόν να γίνει με δύο τρόπους:

A. Με την οριστική εκχώρηση του χαρτοφυλακίου έναντι μετρητών σε μια Εταιρεία Ειδικού Σκοπού (ΕΕΣ) (special purpose vehicle), η οποία με τη σειρά της χρηματοδοτεί την αγορά του χαρτοφυλακίου με την έκδοση ομολόγων που κατατάσσονται σύμφωνα με την πιστοληπτική τους ικανότητα. Ακόμη, εκδίδει ένα μικρό αριθμό ομολόγων χαμηλής εξασφάλισης, τα οποία διακρατώνται από τη μεταβιβάζουσα τράπεζα. Τέλος, το χαρτοφυλάκιο αποτελεί ενέχυρο για τα εκδιδόμενα ομόλογα.

B. Με την πληρωμή ασφαλίσεων σε μια ΕΕΣ, ώστε αυτή να αναλάβει τον πιστωτικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου (synthetic securitization – σύνθετη πιλοποίηση). Η ΕΕΣ εκδίδει ομόλογα, τα οποία συνδέονται με τον πιστωτικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου (credit linked notes - γραμμάτια πιστωτικής σύνδεσης), ή προβαίνει σε ανταλλαγές κινδύνου πιστωτικής χρεοκοπίας (credit default swaps) με άλλες επενδυτικές τράπεζες.

Με τη χρήση των μεθόδων πιλοποίησης απαιτήσεων οι τράπεζες στοχεύουν στον περιορισμό του κινδύνου. Αυτός ο περιορισμός επιτρέπει την επέκταση του ενεργητικού τους σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια τους. Συνεπώς, διευκολύνεται η αντιμετώπιση προβλημάτων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Από την άλλη πλευρά, η μεταβίβαση κινδύνου των τραπεζικών χαρτοφυλακίων στους θεσμικούς επενδυτές και τις ασφαλιστικές εταιρείες βοηθά στην ανάπτυξη αυτής της αγοράς.

Οι εμπορικές τράπεζες είναι δυνατόν να διαδραματίσουν διάφορους ρόλους στη διαδικασία της πιλοποίησης. Αφενός μπορεί να έχουν το ρόλο της μεταβιβάζουσας τράπεζας, να προωθούν δηλαδή ένα μέρος του χαρτοφυλακίου τους, αλλά

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

παράλληλα και τον ρόλο του διαχειριστή του χαρτοφυλακίου το οποίο έχει μεταβιβαστεί στην ΕΕΣ. Αφετέρου, ιδιαίτερα οι μεγάλες τράπεζες, αναπτύσσουν δραστηριότητα ως μεσολαβητές ή σύμβουλοι και στον τομέα παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών οργάνωσης των ιδιωτικοποιήσεων και στην τοποθέτηση των ομολόγων που εκδίδονται στους θεσμικούς επενδυτές με κάλυψη το χαρτοφυλάκιο. Ακόμη, οι τράπεζες είναι δυνατόν να γίνουν οι ίδιες επενδυτές των ομολόγων αυτών, δηλαδή να αναλάβουν μεταβιβαζόμενο κίνδυνο.

Η τιτλοποίηση απαιτήσεων συνεπάγεται μια σειρά νομικών, φορολογικών, λογιστικών και ρυθμιστικών ζητημάτων, τα οποία αντιμετωπίζονται ευκολότερα σε προηγμένες οικονομίες που έχουν πιο αναπτυγμένο νομοθετικό πλαίσιο. Η οργάνωση της λειτουργίας της, λόγω της πολυπλοκότητας της, απαιτεί τη χρήση εξειδικευμένων επενδυτικών τραπεζών και εταιρειών παροχής επιχειρηματικών συμβουλών. Ακόμη, ιδιαίτερος είναι ο ρόλος των εταιρειών μέτρησης της πιστοληπτικής ικανότητας για τη διαβάθμιση τόσο των δανείων του χαρτοφυλακίου, όσο και των ομολόγων τα οποία εκδίδονται από την ΕΕΣ.

3.6.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

Η τιτλοποίηση απαιτήσεων από τις τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χωρίζεται σε διάφορες κατηγορίες. Παρακάτω θα αναλυθούν ορισμένες από αυτές τις κατηγορίες τιτλοποίησης.

A. Τιτλοποίηση απαιτήσεων τοις μετρητοίς (cash securitization)

Στην περίπτωση αυτή, η τράπεζα συγκεντρώνει ένα χαρτοφυλάκιο δανείων της ή άλλων απαιτήσεων της και το μεταβιβάζει σε μια ΕΕΣ, η οποία, διαθέτοντας τα απαραίτητα κεφάλαια αλλά και μετοχικό κεφάλαιο από ανεξάρτητους επενδυτές, εκδίδει ομολογιακά δάνεια με κάλυψη το χαρτοφυλάκιο που της έχει μεταβιβαστεί. Η αμοιβή της τράπεζας για τη μεταβίβαση του χαρτοφυλακίου προέρχεται από την πώληση των ομολόγων. Έτσι, αυξάνονται τα ρευστά διαθέσιμα της, ενώ μειώνονται οι χορηγήσεις κατά το ύψος της αξίας του χαρτοφυλακίου.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Έχει ιδιαίτερη σημασία να τονιστεί ο νομικός διαχωρισμός του χαρτοφυλακίου και των υποχρεώσεων από τα ομολογιακά δάνεια από τη μεταβιβάζουσα τράπεζα. Οι συνολικές απαιτήσεις του χαρτοφυλακίου εμφανίζονται μόνο στον ισολογισμό της ΕΕΣ. Αυτή η κατηγορία απαιτήσεων διακρίνεται στην παραδοσιακή τιτλοποίηση και στην τιτλοποίηση διαφόρων κατηγοριών επιχειρηματικών δανείων και ανακυκλούμενων πιστώσεων.

B. Παραδοσιακή τιτλοποίηση

Το χαρτοφυλάκιο συντίθεται από ομοειδή δάνεια και άλλες απαιτήσεις με προκαθορισμένες μελλοντικές ροές. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει την έκδοση ομολόγων, τα οποία καλύπτονται, για παράδειγμα, από ενεχυριαζόμενα στεγαστικά δάνεια, πράξη που αποτελεί στην ουσία οριστική πώληση των δανείων που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο. Πολλές ελληνικές τράπεζες έχουν ήδη προχωρήσει σε παραδοσιακή τιτλοποίηση όπως η Πειραιώς (ESTIA 1 & 2), η Eurobank (Themelion 1, 2, 3) και η Aspis.

Γ. Τιτλοποίηση απαιτήσεων διαφόρων κατηγοριών επιχειρηματικών δανείων και ανακυκλούμενων πιστώσεων (loans securitization)

Στο χαρτοφυλάκιο περιλαμβάνονται δάνεια διαφόρων τύπων, τα οποία δεν είναι σταθερά σε όλη τη διάρκεια της συναλλαγής και συνεπώς απαιτούν μια συνεχή διαχείριση για την παρακολούθηση των υποχρεώσεων των ομολόγων. Ακόμη, στο χαρτοφυλάκιο περιλαμβάνονται δάνεια, με βάση τα οποία ο δανειζόμενος είναι σε θέση να μεταβάλει το ποσό του δανεισμού του εντός ενός προκαθορισμένου πιστωτικού περιθωρίου (για παράδειγμα επιχειρηματικές πιστωτικές διευκολύνσεις). Σε αυτού του τύπου την τιτλοποίηση, η μεταβιβάζουσα τράπεζα διατηρεί ένα μετοχικό μερίδιο επί των χρηματικών ροών που θα προκύψουν από το χαρτοφυλάκιο, μετά τη μεταβίβαση του. Ως εκ τούτου, το χαρτοφυλάκιο μεταβιβάζεται σε κάποια εταιρεία ειδικού σκοπού (special purpose vehicle- SPV), στη οποία συμμετέχει και η μεταβιβάζουσα τράπεζα. Το μερίδιο της τράπεζας είναι ό,τι απομένει, αφού αφαιρεθεί το απαραίτητο μερίδιο της ΕΕΣ για τη συνεχή παρακολούθηση των ομολόγων που έχει εκδώσει. Επίσης,

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

στην κατηγορία αυτή εντάσσεται η έκδοση ομολόγων που καλύπτεται από ενεχυραζόμενα επιχειρηματικά δάνεια (collateralized loans obligations).

Η τράπεζα προβαίνει σε μια τέτοια πράξη μεταβίβασης, ώστε να πάρει σήμερα το σύνολο των χρημάτων και όχι με δόσεις εντός μιας προκαθορισμένης περιόδου ή κάποιων ετών. Η τράπεζα συνεχίζει τη χορήγηση δανείων στους πελάτες της που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο. Η χρηματοδότηση τους προέρχεται από τους τόκους και τα χρεολύσια, τα οποία πραγματοποιούνται σε μια περίοδο ανακύκλωσης, εκ των προτέρων προσδιορισμένη. Τα ομόλογα που εκδίδονται έχουν ημερομηνία λήξης μετά το τέλος της περιόδου ανακύκλωσης (διάρκειας από δυο έως δέκα έτη). Οι αποπληρωμές των δανείων του χαρτοφυλακίου κατά την περίοδο ανακύκλωσης επιστρέφονται στη μεταβιβάζουσα τράπεζα, η οποία τις κατευθύνει σε νέες χορηγήσεις. Είναι λογικό επόμενο το μερίδιο της τελευταίας στο SPV να μειώνεται με την επιστροφή των εισπράξεων από τα χρεολύσια, και τελικώς να παύει η ανάγκη ύπαρξης του τελευταίου.

Δ. Τιτλοποίηση απαιτήσεων συνθετικής μορφής (synthetic securitization)

Σε αυτή τη μορφή τιτλοποίησης πραγματοποιείται μεταφορά πιστωτικού κινδύνου, η οποία προκύπτει από το χαρτοφυλάκιο μέσω χρηματοοικονομικών παραγώγων. Αυτή η μεταφορά κινδύνου είναι είτε χρηματοδοτούμενη, οπότε έχει τη μορφή έκδοσης ομολόγων που συνδέονται με τον πιστωτικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου (credit linked notes), είτε μη χρηματοδοτούμενη, οπότε έχει, για παράδειγμα, τη μορφή ενός συμβολαίου ανταλλαγής του κινδύνου χρεοκοπίας του χαρτοφυλακίου (credit default swap). Ακόμη, είναι δυνατόν να λάβει τη μορφή εγγυήσεων, αντισταθμίζοντας έτσι τον πιστωτικό κίνδυνο της τράπεζας. Στην περίπτωση αυτή, οι απαιτήσεις που προκύπτουν από το χαρτοφυλάκιο, θα εξακολουθούν να εμφανίζονται στον ισολογισμό της μεταβιβάζουσας τράπεζας.

Από την Επιτροπή για την Τραπεζική Εποπτεία της Βασιλείας έχουν τεθεί ορισμένες προϋποθέσεις, προκειμένου η συνθετική μορφή τιτλοποίησης να συμβάλει στη βελτίωση της κεφαλαιακής επάρκειας της μεταβιβάζουσας τράπεζας. Η εποπτική αντιμετώπιση των λειτουργικών προϋποθέσεων της τιτλοποίησης απαιτήσεων συνθετικής μορφής και ανακυκλούμενων πιστώσεων, καθώς και ο υπολογισμός

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

των κεφαλαιακών απαιτήσεων, θα πρέπει να συμφωνούνται με την Τράπεζα της Ελλάδος (Εγκύκλιος Διοίκησης αριθμ. 9, παράγραφος Ζ).

3.7 ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

Βασικό σημείο πριν από την τιτλοποίηση των απαιτήσεων αποτελεί η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των τίτλων οι οποίοι εκδίδονται από την ΕΕΣ, με τελικό αποδέκτη τους επενδυτές. Τα δάνεια του χαρτοφυλακίου θα πρέπει να αξιολογηθούν από διεθνώς αναγνωρισμένο οίκο αξιολόγησης (rating agencies). Ο βαθμός πιστοληπτικής ικανότητας των ομολόγων, τα οποία καλύπτονται από το χαρτοφυλάκιο, προσδιορίζεται από την εκτιμώμενη επάρκεια των χρηματικών ροών του χαρτοφυλακίου για την κάλυψη υποχρεώσεων τους (πληρωμή τόκων και χρεολυσίων).

Η διαδικασία της αξιολόγησης ξεκινά με την εκτίμηση του μέσου βαθμού πιστοληπτικής ικανότητας του συνόλου του χαρτοφυλακίου, καθώς και με την εκτίμηση του βαθμού διασποράς (σε πόσους οικονομικούς κλάδους κατανέμονται τα δάνεια). Πολλές φορές είναι δυνατόν ο βαθμός της πιστοληπτικής ικανότητας ενός μέρους του χαρτοφυλακίου να είναι χαμηλός και να χαρακτηρίζεται ως κερδοσκοπικός, ενώ παράλληλα κάποια δάνεια να χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό πιστοληπτικής ικανότητας. Μια μορφή προστασίας έναντι του υψηλού βαθμού πιστοληπτικής ικανότητας ενός μεγάλου μέρους ομολόγων παρέχεται μέσω της υποβάθμισης των υπολοίπων σειρών των εκδιδόμενων ομολόγων.

Κάποια άλλα θέματα που προκύπτουν κατά την εκτίμηση του βαθμού πιστοληπτικής ικανότητας είναι τα εξής:

1. Ανάλυση χρηματικών ροών που προκύπτουν από το χαρτοφυλάκιο (cash flow analysis of the portfolio)

Κατ' αρχάς, προσδιορίζονται οι χρηματικές ροές στον χρόνο. Έπειτα, εντοπίζεται τυχόν ετεροχρονισμός μεταξύ της είσπραξης των τόκων και των χρεολυσίων από τα δάνεια του χαρτοφυλακίου και της πληρωμής των τόκων και των χρεολυσίων από

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

τα εκδιδόμενα από την ΕΕΣ ομόλογα. Τέλος, εξετάζεται η επίδραση τυχόν χρεοκοπιών και καθυστερημένων πληρωμών.

2. Έλεγχος ακραίων καταστάσεων (stress testing)

Στο πλαίσιο της εξέτασης της πιστοληπτικής ικανότητας του χαρτοφυλακίου εξετάζεται η συμπεριφορά του σε περίπτωση χρεοκοπίας. Συγκεκριμένα, εξετάζονται η χρονική περίοδος κατά την οποία επέρχεται η χρεοκοπία, καθώς και η περίοδος που απαιτείται για την είσπραξη απαιτήσεων.

3. Ανάλυση των κινδύνων αγοράς (market risks)

Η ανάλυση εστιάζεται σε τυχόν αποκλίσεις μεταξύ των διακυμάνσεων των επιτοκίων ή/και των συναλλαγματικών ισοτιμιών στις οποίες είναι εκφρασμένα τα δάνεια του χαρτοφυλακίου, καθώς και τα ομόλογα. Για την αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων στις μελλοντικές χρηματικές ροές του χαρτοφυλακίου εφαρμόζονται τεχνικές κάλυψης των κινδύνων των ανοικτών θέσεων στις αγορές παραγώγων.

4. Ανάλυση νομικών κινδύνων (legal risks)

Μια σειρά νομικών ζητημάτων, στο πλαίσιο της διαδικασίας τιποποίησης των απαιτήσεων, εξετάζονται από τους οργανισμούς αξιολόγησης. Ορισμένα από αυτά είναι η σταθερότητα του νομικού πλαισίου, η οποία εξασφαλίζει την προστασία της ΕΕΣ από τυχόν χρεοκοπία της μεταβιβάζουσας τράπεζας, και η αποτελεσματικότητα της μεταφοράς τίτλων ιδιοκτησίας για τα ενέχυρα του χαρτοφυλακίου.

Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά και στις κατατάξεις των χωρών με βάση την πιστοληπτική τους ικανότητα. Οι κατατάξεις αυτές μετρούν την πιθανότητα η κυβέρνηση μιας χώρας να περιέλθει σε αδυναμία αποπληρωμής του εξωτερικού της χρέους οι κατατάξεις αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές για δυο λόγους. Πρώτον, η διάθεση στις διεθνείς χρηματαγορές των ομολογιών που εκδίδει η κυβέρνηση μιας χώρας είναι πολύ πιο εύκολη όταν είναι εκ των προτέρων γνωστός στους

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

διεθνείς επενδυτές χαρτοφυλακίου ο βαθμός πιστωτικού κινδύνου που αντιμετωπίζει η χρεώτρια χώρα. Δεύτερον, ο βαθμός πιστωτικού κινδύνου που χαρακτηρίζει τη κυβέρνηση μιας χώρας επηρεάζει άμεσα το βαθμό κινδύνου που χαρακτηρίζει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις της χώρας αυτής.

Οι πιο γνωστές κατατάξεις χωρών είναι αυτές των Moody's και Standard & Poor's. Οι οργανισμοί αυτοί κατατάσσουν τις χώρες ως περισσότερο ή λιγότερο ασφαλείς εξετάζοντας τη συμπεριφορά ενός μικρού συνόλου οικονομικών μεγεθών, όπως το κατά κεφαλήν εισόδημα, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, το ποσοστό πληθωρισμού, το μέγεθος του δημοσιονομικού ελλείμματος, το μέγεθος του εξωτερικού χρέους, καθώς και ο αριθμός πτωχεύσεων στο παρελθόν.

Πίνακας 3.1

ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

	<i>Moody's</i>	<i>Standard & Poor's</i>
Άριστη ικανότητα αποπληρωμής	<i>Aaa</i>	<i>AAA</i>
Υψηλή ικανότητα αποπληρωμής	<i>Aa1</i>	<i>AA+</i>
	<i>Aa2</i>	<i>AA</i>
	<i>Aa3</i>	<i>AA-</i>
Μεγάλη δυνατότητα αποπληρωμής	<i>A1</i>	<i>A+</i>
	<i>A2</i>	<i>A</i>
	<i>A3</i>	<i>A-</i>
Επαρκής ικανότητα αποπληρωμής	<i>Baa1</i>	<i>BBB+</i>
	<i>Baa2</i>	<i>BBB</i>
	<i>Baa3</i>	<i>BBB-</i>
Αυξανόμενη αβεβαιότητα	<i>Ba1</i>	<i>BB+</i>
	<i>Ba2</i>	<i>BB</i>
	<i>Ba3</i>	<i>BB-</i>
Υψηλός κίνδυνος	<i>B1</i>	<i>B+</i>
	<i>B2</i>	<i>B</i>
	<i>B3</i>	<i>B-</i>

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Στον Πίνακα 3.1 παρατίθεται μια συγκριτική παρουσίαση της κλίμακας κατάταξης των Moody's και Standard & Poor's. Πιο συγκεκριμένα, η βέλτιστη κλίμακα στην οποία μπορεί να βρίσκεται ένας δανειολήπτης για την Moody's είναι η Aaa. Οι δανειολήπτες που βρίσκονται σε αυτή τη κλίμακα αξιολογείται ότι διαθέτουν άριστη ικανότητα αποπληρωμής. Από την άλλη, για την ίδια κλίμακα η Standard & Poor's χρησιμοποιεί τη βαθμολογία AAA. Αντίθετα, η χειρίστη κλίμακα στην οποία μπορεί να βρεθεί ένας δανειολήπτης, η οποία κρίνεται ότι διαθέτει υψηλό κίνδυνο μη αποπληρωμής του χρέους της, είναι η B1, B2, B3 για τη Moody's και B+, B, B- αντίστοιχα για τη Standard & Poor's.

Οι εταιρείες Moody's και Standard & Poor's τον Σεπτέμβριο του 1995 διεξήγαγαν έρευνα για την πιστοληπτική ικανότητα 49 χωρών την οποία κατέταξαν σε πίνακες με βάση την κλίμακα που χρησιμοποιεί η κάθε μια εταιρεία. Στον Πίνακα 3.2 παρατίθενται τα αποτελέσματα από την έρευνα αυτή.

Πίνακας 3.2

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ 49 ΧΩΡΩΝ

Χώρες	Moody's	Standard & Poor's
Αργεντινή	B1	BB-
Αυστραλία	Aa2	AA
Αυστρία	Aaa	AAA
Βέλγιο	Aa1	AA+
Βενεζουέλα	Ba2	B+
Βερμούδες	Aa1	AA
Βραζιλία	B1	B+
Γαλλία	Aaa	AAA
Γερμανία	Aaa	AAA
Δανία	Aa1	AA+
Ελβετία	Aaa	AAA
Ελλάδα	Baa3	BBB-
Ηνωμένο Βασίλειο	Aaa	AAA

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Χώρες	Moody's	Standard & Poor's
Ηνωμένες Πολιτείες	Aaa	AAA
Hong Kong	A3	A
Ιαπωνία	Aaa	AAA
Ινδία	Baa3	BB+
Ινδονησία	Baa3	BBB
Ιρλανδία	Aa2	AA
Ισλανδία	A2	A
Ισπανία	Aa2	AA
Ιταλία	A1	AA
Καναδάς	Aa2	AA+
Κίνα	A3	BBB
Κολομβία	Baa3	BBB-
Κορέα	A1	AA-
Λουξεμβούργο	Aaa	AAA
Μαλαισία	A1	A+
Μάλτα	A2	A
Μεξικό	Ba2	BB
Νέα Ζηλανδία	Aa2	AA
Νότια Αφρική	Baa3	BB
Νορβηγία	Aa1	AAA
Ολλανδία	Aaa	AAA
Ουγγαρία	Ba1	BB+
Ουρουγουάη	Ba1	BB+
Πακιστάν	B1	B+
Πολωνία	Baa3	BB
Πορτογαλία	A1	AA-
Σιγκαπούρη	Aa2	AAA
Σλοβακία	Baa3	BB+
Σουηδία	Aa3	AA+
Ταϊβάν	Aa3	AA+
Ταϊλάνδη	A2	A

Χώρες	Moody's	Standard & Poor's
Τουρκία	Ba3	B+
Τσεχία	Baa1	BBB+
Φιλανδία	Aa2	AA-
Φιλιππίνες	Ba2	BB
Χιλή	Baa1	A-

Όπως παρατηρείται από τον πίνακα χώρες όπως η Ολλανδία, η Αυστρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες διαθέτουν άριστη ικανότητα αποπληρωμής και άρα έχουν υψηλή πιστοληπτική ικανότητα. Από την άλλη πάλι, χώρες όπως η Αργεντινή, η Βραζιλία και το Πακιστάν θεωρείται ότι έχουν υψηλό κίνδυνο για την μη αποπληρωμή κάποιου χρέους. Η Ελλάδα καθώς φαίνεται αξιολογείται ότι έχει επαρκή ικανότητα αποπληρωμής κάποιου μακροχρόνιου χρέους.

3.8 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύθηκε ο πιστωτικός κίνδυνος που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ιδίως οι τράπεζες. Αρχικά, παρουσιάστηκαν οι μορφές του πιστωτικού κινδύνου επιγραμματικά και στη συνέχεια έγινε ιδιαίτερη αναφορά στην μέτρηση και αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου. Τέθηκαν παραδείγματα μέτρησης του κινδύνου για γίνει πιο σαφής η διαδικασία που ακολουθείται από τις τράπεζες. Αναλύθηκαν επίσης και διάφοροι τρόποι που χρησιμοποιούν οι τράπεζες για την καλύτερη αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου.

Στη συνέχεια, το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στην τιτλοποίηση απαιτήσεων από τις τράπεζες, έναν από τους σημαντικότερους τρόπους που αυτές χρησιμοποιούν για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου. Για την καλύτερη κατανόηση της τιτλοποίησης πραγματοποιείται ανάλυση όλων των μορφών της. Τέλος, επεξηγείται ο όρος πιστοληπτική ικανότητα. Εξηγείται πόσο σημαντικό παράγοντα αποτελεί η πιστοληπτική ικανότητα ενός ιδιώτη, μιας επιχείρησης,

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

ακόμα και μιας χώρα για την ικανότητα δανειοδότησης αυτού ή αυτής αντίστοιχα. Για την ενίσχυση των παραπάνω παρατίθενται και αναλυτική πίνακες με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας αρκετών χωρών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

Crouhy M., Glai D., Mark P., Risk Management, Mc Graw – Hill, New York, 2001

Bessis J., Risk Management in a Globalizing Economy, Quorum Books 2001

Lumby S., Investment Appraisal and Financing Decisions, Chapman and Hall, 1993

Brealey R., An Introduction to Risk and Return, Blackwell, 2nd edition, Oxford 1983

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γαλιάτσος Κ., Οι κίνδυνοι των διαφόρων χρηματοοικονομικών προϊόντων, Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 3, Δεκέμβριος 1995

Πετράκης Π., Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Τραπεζική Οικονομική. Αποτίμηση κινδύνου και επενδύσεων, Τόμος Α, Αθήνα 2002

Προβόπουλος Γ., Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τάσεις και προοπτικές, ΙΟΒΕ και Alpha Τράπεζα Πίστεως, Αθήνα 1995

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί έναν από τους παλαιότερους και θεμελιώδεις κινδύνους στην τραπεζική δραστηριότητα και γενικότερα στις κεφαλαιαγορές. Η αποτελεσματική διαχείριση αυτού του κινδύνου παρεμποδίζεται από τη δυσκολία ποσοτικοποίησης του. Τα τελευταία χρόνια έκανε την εμφάνιση του ένα νέο είδος καινοτομικών παραγώγων διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, τα πιστωτικά παράγωγα.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει εκτενής αναφορά στην έννοια των πιστωτικών παραγώγων, στην αγορά αυτών καθώς και στην οργάνωση και λειτουργία τους. Επίσης θα αναλυθεί η αγορά των πιστωτικών παραγώγων και ποιοι αποτελούν τους παράγοντες της αγοράς αυτής. Τέλος, αναφέρονται πιθανοί κίνδυνοι που ενδεχομένως προκύπτουν από την χρήση των πιστωτικών παραγώγων.

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Τα πιστωτικά παράγωγα εμφανίστηκαν περίπου στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στο πλαίσιο διαπραγμάτευσης δευτερευόντων δανείων. Οι πρώτες πράξεις, που εμφανίζονται να έχουν ολοκληρωθεί γύρω στο 1991 με 1992, απαιτούσαν ανταλλαγή δανείου ολικής απόδοσης με πιστωτικό άνοιγμα και προϊόντα αθέτησης. Βασικός στόχος της εισαγωγής τους ήταν η μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Η ανάπτυξη της αγοράς ήταν σε μεγάλο βαθμό σπασμωδική. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται, καθώς, σε κάθε φάση ανάπτυξης, συγκεκριμένοι παράγοντες

κυριαρχούν στην εξέλιξη της. Οι φάσεις ανάπτυξης της αγοράς πιστωτικών παραγώγων είναι δυνατόν να διακριθούν στις ακόλουθες:

Έως το 1992: Περίοδος κυριαρχούμενη πρωτίστως από τράπεζες που αναζητούσαν τη μείωση της έκθεσης σε συγκεκριμένα αντισυμβαλλόμενα μέρη, αναπτύσσοντας πιστωτικά παράγωγα ως μηχανισμό μεταφοράς πιστωτικού κινδύνου. Οι πράξεις εξελίσσονταν με τη βοήθεια πιστωτικών εργαλείων, όπως οι ανταλλαγές ολικής απόδοσης (total return swaps), οι ανταλλαγές πιστωτικής αθέτησης (credit default swaps), καθώς και τα δομημένα γραμμάτια πιστωτικής σύνδεσης (credit linked structured notes).

1993 έως 1994: Περίοδος κυριαρχούμενη από αγοραπωλησίες εξισορροποιοτικής μορφής από επενδυτές που επεδίωκαν συνολική αύξηση απόδοσης (όπως τα κεφάλαια υψηλού κινδύνου) και από μια άλλη ομάδα επενδυτών, οι οποίοι ενεργοποιήθηκαν ώστε να επωφεληθούν από κάποια ανωμαλία στο ιταλικό φορολογικό σύστημα. Η πρώτη ομάδα αναζητούσε την έκθεση έναντι των πιστωτικών κινδύνων στην αμερικάνικη αγορά υψηλών κερδών και σε αναπτυσσόμενες αγορές. Η δεύτερη ομάδα, συνδυάζοντας τις φορολογικές ιδιομορφίες με ανωμαλίες στην αγορά ομολογιών και swaps, αγόραζε ιταλικές ομολογίες, οι οποίες έπειτα μετατρέπονταν με ελκυστικό περιθώριο πάνω από το LIBOR.

1995 έως 1996: Περίοδος κυριαρχούμενη από:

- Χαμηλά επιτόκια και μειούμενα ανοίγματα, τα οποία οδηγούσαν τους επενδυτές στη μόχλευση των αποδόσεων των θέσεων τους.
- Αυξανόμενη επένδυση σε αναδυόμενες αγορές με τη χρήση πιστωτικών παραγώγων.
- Υψηλό ενδιαφέρον σε αγορές μοχλευμένων δανείων με τη χρήση πιστωτικών παραγώγων.

1997 έως 1998: Η κατάρρευση των αξιών των κεφαλαίων στις αναπτυσσόμενες αγορές, η κρίση στη διαχείριση κεφαλαίου και η κρίση ρευστότητας στις κεφαλαιαγορές, που είχε τις ρίζες της στην Ασία,

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

επηρέασε οικονομίες χωρών, όπως οι Φιλιππίνες, η Ταϊβάν, η Ινδία, η Κορέα, η Ταϋλάνδη, το Χονγκ-Κονγκ και η Σιγκαπούρη. Η υποτίμηση των νομισμάτων των χωρών αυτών επέφερε σημαντική ύφεση στην περιοχή.

1999 και μετά: Περίοδος που χαρακτηρίζεται από την εξάπλωση της χρήσης των πιστωτικών παραγώγων και των γραμματίων πιστωτικής σύνδεσης για τη διαχείριση των τραπεζικών πιστωτικών χαρτοφυλακίων και την ενσωμάτωση των πιστωτικών παραγώγων στο κύριο ρεύμα των κεφαλαιαγορών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι παράγοντες-κλειδιά που στηρίζουν την ανάπτυξη της αγοράς περιλαμβάνουν:

- Την εστίαση στον πιστωτικό κίνδυνο όσον αφορά τα χαρτοφυλάκια κεφαλαίου των τραπεζών.
- Τη βελτίωση στη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου.
- Την προσπάθεια να ξεπεραστεί η αναποτελεσματικότητα και η έλλειψη ρευστότητας των διαθέσιμων δομών για τη μεταφορά και την ανταλλαγή του πιστωτικού κινδύνου.
- Το μη ολοκληρωμένο φάσμα του πιστωτικού κινδύνου.
- Την αναγνώριση της ανάγκης για την ανάπτυξη δομών οι οποίες θα προσφέρουν ελκυστικές νέες επενδύσεις κεφαλαίων στην ανάληψη πιστωτικού κινδύνου.

Στα χαρτοφυλάκια των αρχών της δεκαετίας του 1990 δινόταν έμφαση στη σημασία του πιστωτικού κινδύνου και στη συχνά χαμηλού επιπέδου διαφοροποίηση του. Η προτίμηση σε ακίνητα ή σε σχετιζόμενες με αυτά επενδύσεις, όπως και σε κυκλικές βιομηχανίες που συσχετίζονται αρνητικά με την παγκόσμια μακροοικονομική ύφεση, αποτελούν παραδείγματα αυτού του προβλήματος πιστωτικού κινδύνου, που εμφανίστηκε στα μεγάλα κυρίως πιστωτικά χαρτοφυλάκια. Αυτή η έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο προήλθε όχι μόνο από τις παραδοσιακές μεταβιβάσεις, αλλά και από παράγωγες μεταβιβάσεις (επιτόκια και ανταλλαγές συναλλάγματος), σε συνδυασμό με εκδόσεις της αγοράς κεφαλαίου.

Τα παραπάνω προβλήματα αυξήθηκαν κατά την περίοδο 1997-1999 με την ταχεία επιδείνωση της πιστωτικής ποιότητας των επενδυτών στις αναδυόμενες οικονομίες. Υποτιμήσεις νομισμάτων, υψηλά επιτόκια και η απομάκρυνση κεφαλαίων από τις αναπτυσσόμενες αγορές δημιούργησαν προβλήματα στους επενδυτές. Επίσης, οι απότομες αλλαγές στο επίπεδο της έκθεσης στον κίνδυνο σε ορισμένα συμβόλαια παραγώγων αποτέλεσαν σοβαρό πρόβλημα.

Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τον κίνδυνο των πιστωτικών χαρτοφυλακίων οδήγησε στην ανάπτυξη συστημάτων για τη μέτρηση της αντισταθμιστικής συμπεριφοράς του κινδύνου από τις τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα. Η εφαρμογή αυτών των συστημάτων γρήγορα αποκάλυψε τη σχέση κινδύνου και απόδοσης αυτών των χαρτοφυλακίων, αποδεικνύοντας τη δυναμική του κινδύνου και την ανάγκη για την αποτελεσματική του διαχείριση. Η αναποτελεσματικότητα και η έλλειψη ρευστότητας των παραδοσιακών μηχανισμών για την ανταλλαγή του κινδύνου είχαν ως αποτέλεσμα να δοθεί έμφαση στα πιστωτικά παράγωγα ως μέσου για την ενεργή διαχείριση αυτών των ειδών κινδύνου.

Με τη διαθεσιμότητα αυτών των προϊόντων, δύο παράγοντες προστέθηκαν στην ώθηση για ανάπτυξη. Κατά πρώτον, η ποικιλία αναπτυσσόμενων προϊόντων, που ξεπερνούσε τον αριθμό των ταξινομημένων πιστωτικών κινδύνων, δημιούργησε νέες εφαρμογές. Ο δεύτερος παράγοντας είχε να κάνει με την ευελιξία αυτών των δομών και με την ικανότητα να μπορούν αυτές να χρησιμοποιηθούν και από μη τραπεζικούς επενδυτές, γεγονός το οποίο θα επέτρεπε σε ιδρύματα που δεν ήταν τραπεζικά να αναλάβουν πιστωτικούς κινδύνους. Η συμμετοχή μη τραπεζικών ιδρυμάτων συνέπεσε με μια περίοδο πτώσης των ονομαστικών επιτοκίων και χαμηλών πιστωτικών ανοιγμάτων, που ώθησε τους επενδυτές να αναζητήσουν νέες πηγές απόδοσης. Οι νέες αγορές που αναπτύχθηκαν ήταν οι αναδυόμενες αγορές και η αγορά τραπεζικών δανείων.

4.3 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Η αναποτελεσματικότητα των παραδοσιακών μεθόδων για την πιστωτική ανάλυση (credit analysis) του δανειζόμενου, τη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου, αλλά και τη μεταγενέστερη τιτλοποίηση, με σκοπό τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου των χαρτοφυλακίων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων οδήγησαν στην αναζήτηση νέων καινοτομικών μεθόδων και εργαλείων αντιμετώπισης του συγκεκριμένου κινδύνου.

Τα πιστωτικά παράγωγα μπορούν να χαρακτηριστούν ως μια ιδιαίτερη τάξη χρηματοοικονομικών εργαλείων, η αξία των οποίων προέρχεται από μια υποκείμενη αξία αγοράς που καθορίζεται από τον πιστωτικό κίνδυνο ιδιωτικών ή κρατικών ιδρυμάτων, διαφορετικών από τους αντισυμβαλλομένους των πιστωτικών παραγώγων. Το τελευταίο στοιχείο του ορισμού είναι κρίσιμο. Στην ουσία, περιχαρακώνει τον ρόλο των πιστωτικών παραγώγων στη διαπραγμάτευση του πιστωτικού κινδύνου μιας συγκεκριμένης εταιρείας (πιστωτικό άνοιγμα ή διακυμάνσεις τιμής προερχόμενες από αλλαγές στην πιστωτική ποιότητα, συμπεριλαμβανομένης και της αθέτησης) μεταξύ δύο μερών, τα οποία ίσως να μην έχουν καμία εμπορική ή χρηματοοικονομική σχέση με την εταιρεία, της οποίας διαπραγματεύεται ο πιστωτικός κίνδυνος.

Με τον διαχωρισμό των συγκεκριμένων όψεων του πιστωτικού κινδύνου από άλλους κινδύνους, τα χρηματοπιστωτικά αυτά συμβόλαια επιτρέπουν ακόμη και στις πλέον μη ρευστοποιήσιμες πιστωτικές θέσεις να μεταφερθούν από χαρτοφυλάκια που έχουν τον κίνδυνο, αλλά δεν τον επιθυμούν, σε άλλα που τον επιθυμούν, αλλά δεν τον έχουν, ακόμη και όταν η υποκείμενη αξία δεν θα μπορούσε να μεταφερθεί με τον ίδιο τρόπο. Τα πιστωτικά παράγωγα (credit derivatives) αναφέρονται σε ρευστοποιήσιμους και μη ρευστοποιήσιμους υποκείμενους τίτλους. Οι ρευστοποιήσιμοι περιλαμβάνουν τα αξιόγραφα (όπως τα ομόλογα), καθώς και τα διαπραγματεύσιμα δάνεια. Οι μη ρευστοποιήσιμοι τίτλοι περιλαμβάνουν όλα τα υπόλοιπα πιστωτικά εργαλεία, όπως τα μη διαπραγματεύσιμα δάνεια. Η

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

διαφοροποίηση ανάμεσα στους ρευστοποιήσιμους και μη ρευστοποιήσιμους τίτλους αντανακλάται, επίσης, τόσο στη φύση της συμμετοχής όσο και στους τύπους των προϊόντων που προτιμώνται.

Ο τομέας της αγοράς που περιλαμβάνει ρευστοποιήσιμους τίτλους προσελκύει κυρίως επενδυτικές τράπεζες και διαχειριστές αξιόγραφων. Αυτό σημαίνει ότι τα πιστωτικά παράγωγα αποτελούν φυσική συνέχεια των υποκείμενων αξιόγραφων και της ανταλλαγής τους. Οι τομείς των μη ρευστοποιήσιμων τίτλων προσελκύουν κυρίως τις εμπορικές τράπεζες, βασικά διότι οι ισολογισμοί τους περιλαμβάνουν πολλά μη ρευστοποιήσιμα στοιχεία. Τα πιστωτικά παράγωγα αποτέλεσαν μια φυσική επέκταση των παραδοσιακών μεθόδων διαχείρισης αυτών των κινδύνων των χαρτοφυλακίων τους.

Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των εργαλείων είναι ότι ξεχωρίζουν και απομονώνουν τον πιστωτικό κίνδυνο, διευκολύνοντας τη διαπραγμάτευση του, με σκοπό:

- την αντιγραφή.
- τη μεταφορά.
- την αντιστάθμιση του.

Τα πιστωτικά παράγωγα διευκολύνουν επίσης την ανάπτυξη νέων μηχανισμών για την ανάληψη πιστωτικού κινδύνου σε μη παραδοσιακά σχήματα με καθορισμένο κίνδυνο ή καθορισμένες παραμέτρους ανταμοιβής. Η κύρια ζήτηση για τα προϊόντα των πιστωτικών παραγώγων προέρχεται από τράπεζες, χρηματοοικονομικά ιδρύματα και άλλους θεσμικούς επενδυτές. Η χρήση τους από τις τράπεζες οφείλεται στην επιθυμία διαχείρισης ή ανάληψης πιστωτικού κινδύνου, καθώς και βελτίωσης της διαφοροποίησης των χαρτοφυλακίων και της διαχείρισης των πιστωτικών χαρτοφυλακίων.

Η επενδυτική ζήτηση προωθείται από ένα συνδυασμό παραγόντων:

- Τη δυνατότητα να προστίθεται αξία στα χαρτοφυλάκια διαμέσου της διαπραγμάτευσης της πίστωσης σε μια ξεχωριστή διάσταση. Ειδικότερα, αυτό

συνεπάγεται τη θεώρηση ειδικών τύπων πιστωτικού κινδύνου χωρίς την απόκτηση του ίδιου του πιστωτικού κεφαλαίου.

- Την ευκαιρία διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου των επενδύσεων.
- Την αδυναμία των παραδοσιακών θεσμικών επενδυτών και διαχειριστών κεφαλαίου να συμμετάσχουν σε αγορές δανείων, λόγω της απουσίας κατάλληλης μεθόδου διαχείρισης δανείων.
- Τη δυνατότητα να εξισορροπηθεί η τιμολόγηση της αγοραπωλησίας του πιστωτικού κινδύνου ανάμεσα σε ξεχωριστά τμήματα της αγοράς.

Μακροχρόνια, είναι πιθανόν τα πιστωτικά παράγωγα να υπαγορεύσουν μια βαθιά αλλαγή στη δραστηριότητα και των δύο αυτών ομάδων, των θεσμικών επενδυτών και των τραπεζών. Οι θεσμικοί επενδυτές θα προσθέσουν τον πιστωτικό κίνδυνο ως μια ξεχωριστή τάξη κεφαλαίου, η οποία θα αντιμετωπιστεί μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο κατανομής κεφαλαίου. Οι τράπεζες θα μετασχηματίσουν τον ρόλο τους σε αυτόν της πηγής πιστωτικών κεφαλαίων, τα οποία αργότερα θα διανεμηθούν στους επενδυτές.

Η εταιρική χρήση των πιστωτικών παραγώγων είναι πιθανόν να αναπτυχθεί ως ένας μηχανισμός για τη διαχείριση του χρηματοοικονομικού κινδύνου ή του κινδύνου σχεδιασμού (ιδίως σε αναπτυσσόμενες αγορές), καθώς και ως κάλυψη σε τυχόν μη εκπλήρωση υποχρεώσεων μεγάλων προμηθευτών ή αγοραστών. Τα πιστωτικά παράγωγα προϊόντα διακρίνονται σε τρεις βασικές ομάδες εργαλείων:

- Ανταλλαγές ολικής απόδοσης (total rate of return or total return swaps or loan swaps).
- Προϊόντα πιστωτικού ανοίγματος (credit spread products).
- Προϊόντα πιστωτικής αθέτησης (credit default products).

Οι ανταλλαγές συνολικής απόδοσης αποτελούν μεταλλαγή των παραδοσιακών σχημάτων ανταλλαγών σε συνθετική δημιουργία δανείου ή σε επενδύσεις πιστωτικού κεφαλαίου ή σε βραχυχρόνιο πιστωτικό κίνδυνο. Το καθοριστικό χαρακτηριστικό αυτών των στρατηγικών είναι η εμφάνιση τους εκτός ισολογισμού.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Τα προϊόντα πιστωτικού ανοίγματος αποτελούν γενικά μελλοντικά συμβόλαια ή δικαιώματα επάνω στα περιθώρια του πιστωτικού κινδύνου στα ευαίσθητα πιστωτικά κεφάλαια (πρωτίστως ομολογίες, δάνεια ή άλλα πιστωτικά κεφάλαια). Αυτά τα εργαλεία επιτρέπουν την ξεχωριστή διαπραγμάτευση αυτού του χαρακτηριστικού των κεφαλαίων με σκοπό τη μείωση κινδύνου, την κερδοσκοπία ή την αύξηση απόδοσης.

Οι ανταλλαγές συνολικής απόδοσης και τα προϊόντα πιστωτικού ανοίγματος μπορούν να θεωρηθούν ως πανομοιότυπα προϊόντα, καθώς επιτρέπουν τη συνθετική δημιουργία κάποιων βέβαιων θέσεων. Αυτές οι θέσεις μπορούν να δημιουργηθούν στη φυσική αγορά, αλλά η δημιουργία παράγωγου σχηματισμού πλεονεκτεί σημαντικά ως προς την αποτελεσματικότητα και το κόστος αποταμιεύσεων της πράξης.

Τα προϊόντα πιστωτικής αθέτησης είναι συνήθως δομημένα ως εργαλεία που δίνουν μια συμφωνημένη πληρωμή (είτε καθορισμένη είτε υπολογιζόμενη με βάση κάποιον ειδικό μηχανισμό) με την επέλευση ενός γεγονότος. Έτσι, τα προϊόντα αυτά επιτρέπουν τη μεταφορά και τη θεώρηση του καθαρού πιστωτικού κινδύνου που σχετίζεται με το γεγονός της αθέτησης ενός καθορισμένου εκδότη.

Η αγορά για πιστωτικά παράγωγα θα μπορούσε να διακριθεί σε:

- Πιστώσεις επενδυτικού βαθμού (investment grade).
- Μη επενδυτικού βαθμού (non – investment grade).
- Πιστωτικά κεφάλαια που περιέχουν κίνδυνο (credit with risk).
- Πιστώσεις αναδυόμενων αγορών (emerging market risks).

Δεδομένου του σχετικά χαμηλού κινδύνου αθέτησης των πιστώσεων επενδυτικού βαθμού, τα κύρια προϊόντα που σχετίζονται με την πρώτη ομάδα είναι τα προϊόντα πιστωτικού ανοίγματος. Εντούτοις, η συγκέντρωση πιστωτικών προβλημάτων ίσως κάνει απαραίτητη τη χρήση προϊόντων πιστωτικής αθέτησης. Οι άλλες τρεις ομάδες αφορούν προϊόντα πιστωτικού ανοίγματος και πιστωτικής αθέτησης.

4.4 ΑΓΟΡΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Η αγορά των πιστωτικών παραγώγων είναι δυνατόν να ταξινομηθεί με βάση την πιστωτική ποιότητα των υποκείμενων κεφαλαίων ή υποχρεώσεων. Οι συνήθεις κατηγορίες είναι:

1. Υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας (*investment grade credit*)

Αυτή η κατηγορία καλύπτει υψηλής ποιότητας πιστώσεις. Ο κίνδυνος αθέτησης είναι χαμηλός, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο έμφαση σε άλλες μορφές κινδύνου, όπως τα πιστωτικά ανοίγματα. Τα αρχικά κίνητρα για αυτές τις πράξεις είναι τα εξής:

- Τριβές της αγοράς, όπως παρακρατούμενοι φόροι και νομικοί παράγοντες.
- Δημιουργία προτύπων μορφών έκθεσης στον κίνδυνο.

Τα προϊόντα που απαντούν συχνότερα είναι:

- Οι πράξεις πιστωτικού ανοίγματος.
- τα παράγωγα πιστωτικής αθέτησης.

2. Χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας (*non – investment grade credit*)

Ο υψηλότερος κίνδυνος αθέτησης και η ύπαρξη εμποδίων συμμετοχής σε αυτή την κατηγορία επένδυσης είναι σημαντικοί παράγοντες για τη δημιουργία πιστωτικών παραγώγων, ώστε να επιτευχθεί:

- Ευκολία εισόδου των πιστωτικών κεφαλαίων.
- Μείωση του κόστους μεταβίβασης.
- Βελτίωση των εφαρμογών, συμπεριλαμβανομένης της εκτίμησης των πιστωτικών εκθέσεων.
- Διευκόλυνση χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση ατελειών της αγοράς.

Τα προϊόντα που συναντώνται πιο συχνά είναι οι ανταλλαγές ολικής απόδοσης δανείου, τα προϊόντα ανοίγματος και τα προϊόντα αθέτησης.

3. *Επικίνδυνες πιστώσεις (risky credit)*

Αυτή η κατηγορία εστιάζει στις υποχρεώσεις τις οποίες ο εκδότης έχει αθετήσει ή οι οποίες προβλέπεται να αποτελέσουν χρηματοοικονομικό κίνδυνο. Τα αρχικά κίνητρα σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνουν:

- Ευκαιριακή διαπραγμάτευση δανείου.
- Πράξεις υψηλού κινδύνου και απόδοσης.
- Προσδοκίες ανάκαμψης επιτοκίου.

Η δραστηριότητα σε αυτή την κατηγορία αποτελεί επέκταση της διαπραγμάτευσης δανείου ή κεφαλαίου, όπου τα πιστωτικά παράγωγα λειτουργούν ως ένας αποτελεσματικός μηχανισμός για τη δημιουργία ή τη μείωση της έκθεσης στην υποκείμενη πίστωση.

4. *Αναδυόμενες αγορές (emerging markets)*

Αυτή η κατηγορία της αγοράς δίνει έμφαση στις υποχρεώσεις του εκδότη, άρα είναι σημαντικά τόσο ο ρόλος του πιστωτικού κινδύνου χώρας (sovereign risk) όσο και οι δυσκολίες ή αναποτελεσματικότητες στην απόκτηση άμεσων εκθέσεων κινδύνου στα πιστωτικά παράγωγα. Η αρχική ώθηση για πράξεις σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνει:

- Προσπάθειες απόκτησης αποδόσεων από εργαλεία χωρίς άμεση έκθεση στον υποκείμενο πιστωτικό κίνδυνο.
- Μείωση των μεταβιβαστικών δαπανών, κυρίως αυτών που προέρχονται από φόρους και άλλες ρυθμίσεις.
- Πραγματοποίηση αξίας από κινήσεις ανοίγματος.
- Διαχείριση τμημάτων πολιτικού και ρυθμιστικού κινδύνου.

Οι κίνδυνοι στις αναδυόμενες αγορές μπορούν να διαχωριστούν στους εξής:

- *Κίνδυνος τιμής κεφαλαίου (cost of capital risk)* (επιτόκιο, νόμισμα, μετοχή): έκθεση σε αλλαγές της αξίας της υποκείμενης μεταβλητής.
- *Πιστωτικός κίνδυνος (credit risk)*: έκθεση στον κίνδυνο της αθέτησης του αντισυμβαλλομένου.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

- *Ρυθμιστικός κίνδυνος* (regulatory risk): έκθεση σε αλλαγές στις εφαρμοζόμενες ρυθμίσεις στην πραγματοποίηση της πράξης (νομοθεσία αξιόγραφων, φορολογικές ρυθμίσεις και λοιπά).
- Κίνδυνος *επικρατείας* (sovereign risk): έκθεση σε πολιτικό κίνδυνο, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου νομισματικής μη μετατρεψιμότητας ή μη δυνατότητας μεταβίβασης, απαλλοτρίωσης ή δήμευσης και άλλων συναφών κινδύνων.

4.5 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Ένα σημαντικό πρόβλημα στην ανάπτυξη των πιστωτικών παραγώγων, στο πλαίσιο ενός τραπεζικού ή χρηματοοικονομικού οργανισμού, είναι η κατάλληλη τοποθέτηση αυτής της λειτουργίας μέσα στον οργανισμό. Οι περισσότεροι οργανισμοί διαθέτουν έναν αριθμό τμημάτων που μπορεί να σχετίζονται με τη διαπραγμάτευση πιστωτικών παραγώγων, τα οποία, εναλλακτικά ή συνδυαστικά, μπορεί να είναι το τμήμα σταθερού εισοδήματος, το τμήμα αναδυόμενων αγορών, το τμήμα ανταλλαγών κεφαλαίων, κοινοπρακτικών πωλήσεων αξιών, τιτλοποίησης, μετοχών (ειδικότερα διαπραγμάτευσης μετατρέψιμων) ακόμα και το τμήμα διαχείρισης πιστωτικού χαρτοφυλακίου.

Η οργάνωση της λειτουργίας των πιστωτικών παραγώγων απαιτεί την εφαρμογή ενός υποδείγματος τραπεζικής διαδικασίας που αναφέρεται στο μέλλον. Αυτό μπορεί να γίνει περισσότερο κατανοητό παρακολουθώντας τη διεξαγωγή μιας πράξης σε ένα τέτοιο τραπεζικό υπόδειγμα. Έστω μια τράπεζα η οποία επιθυμεί να συμμετέχει σε ένα δάνειο, σε αγορά αξιόγραφου ή σε πράξη ενός αξιόγραφου. Η πιστωτική έγκριση αναζητείται μέσα από την πιστωτική λειτουργία, όντας δυαδική (ναι ή όχι) και ίσως σε οδηγίες τιμολόγησης για την πράξη.

Με το υπόδειγμα της μελλοντικής τραπεζικής πράξης, τα βήματα θα ήταν κάπως διαφορετικά:

- Ο εισηγητής θα αναζητούσε έγκριση από την πιστωτική λειτουργία.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

- Η πιστωτική λειτουργία θα έδειχνε στον εισηγητή την τιμή την οποία θα χρέωνε αυτός ως πιστωτική κεφαλαιακή χρέωση. Αυτή η σαφής χρέωση θα αποδιδόταν έναντι του λογιστικού κέρδους ή ζημιάς του εισηγητή της πράξης (είτε είναι διευθυντής σχέσεων, διαπραγματευτής ή γραφείο κεφαλαιαγορών).
- Η πιστωτική λειτουργία θα τιμολογούσε την πιστωτική χρέωση από τη χαμηλότερη των δύο πηγών:
 1. Εσωτερική που θα βασιζόταν στη συνεισφορά περιθωρίου του χαρτοφυλακίου κινδύνου της προτεινόμενης πράξης. Η απόδοση θα ισοδυναμούσε με την απαιτούμενη, ώστε να καλυφθεί η αναμενόμενη ή μη αύξηση των απωλειών.
 2. Εξωτερική που θα βασιζόταν στην τιμή της αγοράς για την αγορά προστασίας αθέτησης (μέσω μιας ανταλλαγής πιστωτικής αθέτησης) από κάποιον αποδεκτό χρηματοοικονομικό αντισυμβαλλόμενο.

Αν αναλαμβανόταν η πράξη, τότε ο πιστωτικός κίνδυνος θα αντιμετωπιζόταν εσωτερικά ως ανταλλαγή κινδύνου πιστωτικής αθέτησης ανάμεσα στην πιστωτική λειτουργία (πωλητής προστασίας) και τον εισηγητή της πράξης (αγοραστής προστασίας). Η πιστωτική λειτουργία θα είχε την ευθύνη της διαχείρισης του αναληφθέντος πιστωτικού κινδύνου.

Η αγορά των πιστωτικών παραγώγων έχει αναπτυχθεί ως αποτέλεσμα των απαιτήσεων δύο κύριων συμμετεχόντων: των τραπεζών και των επενδυτών σταθερού εισοδήματος. Ώθηση στην ανάπτυξη έδωσαν αλλαγές στον τρόπο διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου εντός των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων με εστίαση στις υφιστάμενες πιστωτικές εκθέσεις. Η προσέγγιση αυτή αναζητά τα επικίνδυνα χαρακτηριστικά των συναθροιστικών εκθέσεων στον κίνδυνο και τα συσχετίζει με την επιτευχθείσα απόδοση.

Υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον στη χρήση παραγώγων για την ενεργή διαπραγμάτευση του πιστωτικού κινδύνου, οπότε απαιτείται η λήψη θέσης στα

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

πιστωτικά ανοίγματα ή στον κίνδυνο αθέτησης των εκδοτών. Απαιτείται επίσης, η τοποθέτηση στην αθέτηση κινδύνου, στο ποσοστό ανάκαμψης, καθώς και στη συσχέτιση μεταξύ του κινδύνου αθέτησης των χαρτοφυλακίων και της απόδοσης για την ανάληψη του κινδύνου. Το καθαρό αποτέλεσμα είναι ότι πιστώσεις, όπου η απόδοση δίνει υπερβολική αποζημίωση για τον εκτιμώμενο πιστωτικό κίνδυνο, αναλαμβάνονται, ενώ άλλες, όπου η απόδοση είναι χαμηλότερη από τον πωλούμενο κίνδυνο, πωλούνται. Ουσιαστικά, το πιστωτικό παράγωγο είναι ένα προϊόν που μετατρέπει την πίστωση από μια αναπόφευκτη συνέπεια των χρηματοοικονομικών πράξεων σε μια ειδική παράμετρο της αγοράς, η οποία μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

Ο στόχος της διαπραγμάτευσης μπορεί να είναι είτε το κέρδος από τη σωστή πρόβλεψη των κινήσεων της αγοράς ή η περισσότερο ανταγωνιστική τοποθέτηση στην αγορά. Το τελευταίο θα μπορούσε να πάρει τη μορφή πώλησης χαμηλών ανοιγμάτων προθεσμιακού συμβολαίου έναντι ανάληψης συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης και διαχείρισης κινδύνου αθέτησης σε ελκυστικά επίπεδα κόστους, επιτρέποντας στο μέλλον την επιθετική έκθεση στην αγορά, χωρίς παράλληλη έκθεση και στον πιστωτικό κίνδυνο.

Η τελευταία εφαρμογή στην ουσία μετατρέπει τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς από δημιουργούς σε διανομείς και παραλήπτες-αγοραστές του πιστωτικού κινδύνου. Η αρχική αναλογία εδώ εξαρτάται από την επίτευξη της ασφάλειας των κεφαλαιακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών και άλλων χρηματοοικονομικών φορέων. Η δυνατότητα τιλοποίησης έχει κάνει εφικτή τη μετατροπή των αξιών που θεωρούνται μη ρευστές, όπως υποθήκες και εισπρακτέες πιστωτικές κάρτες, σε διαπραγματεύσιμα αξιόγραφα. Αυτή η αλλαγή έχει μετατρέψει τον ρόλο των χρηματοοικονομικών οργανισμών σε πηγή και διανομέα κεφαλαίου.

4.6 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Η αγορά πιστωτικών παραγώγων είναι δυνατόν να καλύπτεται από συμμετόχους, όπως εμπορικές τράπεζες, επενδυτικές τράπεζες, επενδυτές σταθερού

εισοδήματος και μη χρηματοοικονομικές ανώνυμες εταιρείες. Τα κίνητρα κάθε συμμετόχου είναι διαφορετικά. Παρ' όλα αυτά, κοινές επιδιώξεις στις εφαρμογές είναι η απομόνωση του υποκείμενου πιστωτικού κινδύνου, οι προσπάθειες αύξησης της ρευστότητας και η δυνατότητα διαπραγμάτευσης του πιστωτικού κινδύνου.

1. Εμπορικές τράπεζες

Η δραστηριότητα των εμπορικών τραπεζών είναι επόμενο να δημιουργεί πιστωτικούς κινδύνους μέσω των δανειοδοτήσεων. Από αυτή την άποψη, η αγορά των πιστωτικών παραγώγων θεωρείται συνακόλουθο των παραδοσιακών μεθόδων διαχείρισης των πιστωτικών εκθέσεων, της διαπραγμάτευσης του δανειακού κεφαλαίου και της κατανομής του. Η κύρια προσοχή των εφαρμογών δίδεται στη μεταφορά και αντιστάθμιση του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και στη διαχείριση του πιστωτικού χαρτοφυλακίου.

2. Επενδυτικές τράπεζες/διαχειριστές

Τα τελευταία χρόνια οι επενδυτικές τράπεζες έχουν αναλάβει υψηλά επίπεδα πιστωτικής έκθεσης, με την είσοδο σε πράξεις παραγώγων ως συνακόλουθο νέων εκδόσεων αξιόγραφων, καθώς και σε δανειακές ή πιστωτικές δραστηριότητες και διαπραγματεύσεις δανείων. Βασικό πρόβλημα αποτελεί ο σημαντικός κίνδυνος πιστωτικού ανοίγματος, τον οποίο υφίστανται οι επενδυτικές τράπεζες στις απογραφές αξιόγραφων και στην τιτλοποίηση δραστηριοτήτων. Η διαχείριση αυτών των κινδύνων είναι δυνατόν να γίνει με τη χρήση προϊόντων πιστωτικού ανοίγματος.

3. Επενδυτής σταθερού εισοδήματος

Οι επενδυτές σταθερού εισοδήματος έχουν παραδοσιακά αναλάβει πολλές μορφές πιστωτικού κινδύνου, με κυριότερη τον κίνδυνο αθέτησης του εκδότη σε χρέη ή μετοχικά αξιόγραφα. Τα πιστωτικά παράγωγα βοηθούν τους επενδυτές να απομονώσουν και να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο αυτό (αθέτησης και ανοίγματος).

4. Μη χρηματοοικονομικές ανώνυμες εταιρείες

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Η συμμετοχή των μη χρηματοοικονομικών εταιρειών είναι περιορισμένη σε σχέση με τους άλλους συμμετέχοντες. Οι κύριες εφαρμογές περιλαμβάνουν: τη διαχείριση κόστους χρηματοδότησης, και συγκεκριμένα τον κίνδυνο από τις πιθανές μεταβολές στα πιστωτικά ανοίγματα καθώς και τη διαχείριση πιστωτικού κινδύνου σε πράξεις με παράγωγα για τη μείωση του κινδύνου αντισυμβαλλομένου.

4.7 ΠΙΘΑΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Παρόλο που τα πιστωτικά παράγωγα προσφέρουν πολλά οφέλη, αν δεν χρησιμοποιηθούν κατάλληλα μπορούν να αυξήσουν κάποιους από τους κινδύνους τους οποίους συνήθως αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες στην αγορά. Επιπλέον, η χρήση των πιστωτικών παραγώγων μπορεί να διαστρέψει τα υπάρχοντα κίνητρα της παρακολούθησης και διαχείρισης κινδύνου.

Η αγορά με σκοπό το κέρδος ή αλλιώς το αρμπιτράζ (arbitrage) που αφορά στα κεφάλαια που οι τράπεζες πρέπει να κρατούν ίσως οδηγήσει σε ορθότερη κατανομή των κεφαλαίων, αλλά παρόλα αυτά υπάρχει ο κίνδυνος η δραστηριότητα αυτή να οδηγήσει στην αύξηση του προφίλ κινδύνου μιας τράπεζας. Αυτό βέβαια συμβαίνει γιατί οι τράπεζες απαλλάσσονται από τα περιουσιακά στοιχεία χαμηλού κινδύνου και κρατούν τα περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου.

Η καθαρή επίδραση της δραστηριότητας αυτής, (δηλαδή το κατά πόσο μια τράπεζα έχει τελικά πολύ περισσότερα ή πολύ λιγότερα κεφάλαια από όσο θα έπρεπε) εξαρτάται από το πόσο καλά το μοντέλο εκτίμησης κινδύνου της εκάστοτε τράπεζας αντικατοπτρίζει τους πραγματικούς κινδύνους όλου του χαρτοφυλακίου δανείων σε σχέση με το σταθερό ποσοστό του οκτώ τοις εκατό επί της λογιστικής αξίας του χαρτοφυλακίου των δανείων που θα έπρεπε να παρακρατούν. Πιο συγκεκριμένα, αν το μοντέλο μιας τράπεζας εκτιμά καλύτερα το ποσό των κεφαλαίων που έπρεπε η τράπεζα να διατηρεί, σε σχέση βέβαια με το απλούστερο μοντέλο που προτείνεται από τους

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

κανονισμούς, τότε το arbitrage μπορεί να επιτρέψει στη τράπεζα να επιτύχει μια καλύτερη εξισορρόπηση κινδύνου με απόδοση χωρία να υπάρξουν αρνητικές επιδράσεις.

Ένας ακόμη κίνδυνος που συνδέεται με τα πιστωτικά παράγωγα, και αφορά κυρίως στα πιστωτικά παράγωγα που έχουν ως περιουσιακά στοιχεία αναφοράς δάνεια, έχει να κάνει με τα κίνητρα παρακολούθησης δανείων. Σε κάθε δάνειο που δίνει μια τράπεζα παρακολουθεί την πιστωτική αξιοπιστία του δανειζομένου. Αν όμως η τράπεζα αγοράσει πιστωτική προστασία, μέσω της χρήσης πιστωτικού παραγώγου, τότε η παρακολούθηση του δανείου πιθανόν να μην είναι το ίδιο αποδοτική με πριν.

Αν όμως η λήξη του πιστωτικού παραγώγου είναι μικρότερη από τη λήξη του δανείου τότε δεν θα υπάρξουν κίνητρα για μη αποτελεσματική παρακολούθηση καθώς η τράπεζα θα υπόκειται στον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης αθέτησης μετά τη λήξη του παραγώγου προϊόντος. Επίσης, οι τράπεζες οι οποίες αποφεύγουν να παρακολουθούν την πιστωτική αξιοπιστία του δανειζομένου αποκτούν κακό όνομα το οποίο ίσως αποδειχθεί δαπανηρό για την διεκπεραίωση συναλλαγών στην αγορά πιστωτικών παραγώγων.

Γενικότερα, τα πιστωτικά παράγωγα θα μπορούσαν να αυξήσουν την ρευστότητα και αποτελεσματικότητα των αγορών προϊόντων που εμπεριέχουν το χαρακτηριστικό του κινδύνου μέσω της δυνατότητας μεταφοράς του κινδύνου και της ξεχωριστής αποτίμησης του κινδύνου. Τα πιστωτικά παράγωγα επίσης, ίσως βελτιώσουν την διαδικασία ανακάλυψης τιμής του πιστωτικού κινδύνου.

4.8 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε προσπάθεια παρουσίασης και ανάλυσης των πιστωτικών παραγώγων ως μέσου διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου από τις τράπεζες και τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση για την πορεία των

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

πιστωτικών παραγώγων από το 1990 έως σήμερα και αναφέρθηκε πως αυτή η πορεία έχει επηρεάσει την τραπεζική αγορά. Στη συνέχεια, αναπτύχθηκε η έννοια των πιστωτικών παραγώγων, τα κύρια χαρακτηριστικά τους καθώς και η χρήση τους στην αγορά των τραπεζών.

Η αγορά των πιστωτικών παραγώγων είναι το επόμενο σημαντικό ζήτημα που αναλύεται σε αυτό το κεφάλαιο. Αναλύεται η αγορά σε διάφορες κατηγορίες με βάση την πιστωτική ποιότητα των υποκείμενων κεφαλαίων. Έπειτα, παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι παράγοντες της αγοράς των πιστωτικών παραγώγων μεταξύ των οποίων κυριαρχούν οι τράπεζες. Τέλος, αναφέρονται σημαντικοί παράγοντες που πιθανόν επηρεάσουν αρνητικά την τραπεζική αγορά από την χρήση των πιστωτικών παραγώγων ως τρόπο αντιμετώπισης του πιστωτικού κινδύνου.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

Angelopoulos P., Mourdokoutas P., Banking Risk Management in a Globalizing Economy, Quorum Books 2001

Bessis J. , Risk Management in Banking, 2nd Edition, John Wiley and sons, inc., 2002

Crouhy M., Glai D., Mark P., Risk Management, Mc Graw – Hill, New York, 2001

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Οράτης Μ., Κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, 2001

Γ. Προβόπουλος, Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, Τάσεις και προοπτικές, IOBE και Alpha Τράπεζα Πίστεως, Αθήνα 1995

Γαλιάτσος Κ., Διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Ιούνιος 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εφαρμογή των εξελιγμένων μεθόδων διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, αποτελεί απαραίτητη στρατηγική για τις μεγάλες ελληνικές τράπεζες. Η αναβάθμιση του κανονιστικού πλαισίου περί υπολογισμού της επάρκειας ιδίων κεφαλαίων (νέο Σύμφωνο της Βασιλείας, κοινοτική οδηγία CRD) αναμένεται να ωφελήσει σημαντικά τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, τόσο στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των κινδύνων, όσο και στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών αποδοτικότητας. Προκειμένου όμως οι τράπεζες να αποκομίσουν τα συγκεκριμένα οφέλη, θα πρέπει να υιοθετήσουν συστήματα διοικητικής πληροφόρησης (reporting systems), τα οποία να χαρακτηρίζονται από ομοιόμορφη και βάσει καταγεγραμμένων διαδικασιών συλλογή και επεξεργασία, έγκαιρη διάθεση, ακρίβεια, αξιοπιστία και πληρότητα πληροφοριών.

Ειδικά, για την περίπτωση του πιστωτικού κινδύνου, ο οποίος αναμένεται να επιφέρει και τις μεγαλύτερες κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει του νέου πλαισίου, η πλήρης και αυτοματοποιημένη αξιοποίηση των δεδομένων των τραπεζών για την παραγωγή στατιστικών αναφορών που χρησιμεύουν στον έλεγχο και την παρακολούθηση των υποδειγμάτων μέτρησης πιστωτικού κινδύνου και των αποφάσεων πιστοδότησης των τραπεζών, αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Εκτιμάται ότι η υιοθέτηση ενός κατάλληλου πληροφοριακού συστήματος παραγωγής αναφορών υψηλών προδιαγραφών θα αποτελέσει σημαντικό εργαλείο στην εκτέλεση των καθηκόντων των στελεχών των αρμόδιων διευθύνσεων των τραπεζών, θα συνεισφέρει στην ικανοποίηση αυξημένων

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

εποπτικών απαιτήσεων παραγωγής αναφορών και θα υποβοηθήσει σημαντικά στη μέτρηση της αποδοτικότητας των επιχειρηματικών μονάδων των τραπεζών.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο τέσσερις από τις σημαντικότερες ελληνικές τράπεζες, που είναι η Τράπεζα Πειραιώς, η Εμπορική Τράπεζα, η Eurobank EFG και η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος. Η ανάλυση βασίζεται στα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις ετήσιες εκθέσεις των προαναφερόμενων τραπεζών.

5.2 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η Διοίκηση της Τράπεζας Πειραιώς αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην κατάλληλη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, καθώς ο κίνδυνος αυτός σχετίζεται με μια από τις κύριες δραστηριότητες της Τράπεζας. Ειδικότερα, η ανάληψη πιστωτικού κινδύνου διατηρείται σε ελεγχόμενα επίπεδα, με τον καθορισμό στρατηγικής ανάπτυξης δραστηριοτήτων και αντίστοιχων ορίων, σε επίπεδο αντισυμβαλλόμενου, γεωγραφικής περιοχής ή τομέα δραστηριότητας.

Βασικό ρόλο στον προσδιορισμό των ορίων για κάθε αντισυμβαλλόμενο έχει η εκτίμηση της πιστοληπτικής του ικανότητας. Η εκτίμηση αυτή βασίζεται τόσο σε ποσοτικά όσο και σε ποιοτικά χαρακτηριστικά του ίδιου του αντισυμβαλλόμενου. Παράλληλα, εξετάζεται η πορεία των οικονομιών των χωρών που η Τράπεζα έχει αναπτύξει δραστηριότητες, όπως επίσης και η πορεία εξέλιξης των επιμέρους κλάδων της οικονομίας σε κάθε χώρα. Στις μονάδες της Τράπεζας, εφαρμόζονται ενιαίες διαδικασίες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων και προσδιορισμού των αντίστοιχων πιστοδοτικών ορίων.

Οι μέθοδοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων διαφοροποιούνται ανάλογα με το αν αφορούν κεντρικές κυβερνήσεις,

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

τράπεζες, επιχειρήσεις ή ιδιώτες. Ειδικότερα, για την αξιολόγηση επιχειρήσεων εφαρμόζονται διαφορετικές μέθοδοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, ανάλογα με τον τύπο και το μέγεθος της επιχείρησης. Για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις η εκτίμηση βασίζεται περισσότερο στα οικονομικά στοιχεία και στην ανάλυση του κλάδου που δραστηριοποιούνται, ενώ για τις μικρότερες επιχειρήσεις δίνεται έμφαση στα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους.

Κατά την εγκριτική διαδικασία, εξετάζεται ο συνολικός πιστωτικός κίνδυνος για κάθε αντισυμβαλλόμενο, ή ομάδα αντισυμβαλλόμενων, που σχετίζονται μεταξύ τους (one obligor concept) και συνδυάζονται τα πιστωτικά όρια που έχουν εγκριθεί από διαφορετικές μονάδες της Τράπεζας. Για τον προσδιορισμό των πιστωτικών ορίων, λαμβάνονται παράλληλα υπ' όψιν εξασφαλίσεις ή εγγυήσεις που μπορούν να μειώσουν τη συνολική έκθεση της Τράπεζας στον πιστωτικό κίνδυνο.

Η παρακολούθηση της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων και των πιστωτικών ανοιγμάτων σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα εγκεκριμένα όρια, γίνεται σε συστηματική βάση. Στα πιστωτικά ανοίγματα συνυπολογίζονται θέσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και πιστωτικά ανοίγματα λόγω διακανονισμού συναλλαγών.

Ειδικότερα, για τις θέσεις παραγώγων, λαμβάνεται υπ' όψιν το ισοδύναμο πιστωτικό άνοιγμα με την εκτίμηση της τρέχουσας καθαρής θέσης και την εφαρμογή κατάλληλων συντελεστών επί της ονομαστικής αξίας των συναλλαγών, ανάλογα με το είδος τους, τη διάρκειά τους και άλλων παραγόντων. Αν και τα πιστωτικά ανοίγματα από θέσεις παραγώγων είναι περιορισμένα σε σχέση με τα πιστωτικά ανοίγματα έναντι των χορηγήσεων, αυτά λαμβάνονται υπ' όψιν κατά την εγκριτική διαδικασία και αποτελούν μέρος των ορίων που έχουν εγκριθεί συνολικά για έναν αντισυμβαλλόμενο.

Σε ό,τι αφορά τις πιστοδοτήσεις ιδιωτών, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου, όπως εφαρμογή μοντέλων πιστοληπτικής διαβάθμισης (credit scoring), ανάλυση διάρθρωσης των χαρτοφυλακίων και πληθυσμιακή κατανομή των οφειλετών.

Παράλληλα, αξιοποιούνται ιστορικά στοιχεία που αφορούν στην εξέλιξη λογαριασμών καθυστερημένων οφειλών σε συνδυασμό με χαρακτηριστικά οφειλετών, ώστε να υποστηρίζονται διαδικασίες ελέγχου και προσαρμογής των αντίστοιχων μεθόδων αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Fitch αναβάθμισε την μακροχρόνια πιστοληπτική διαβάθμιση της Τράπεζας Πειραιώς σε “A-“ από “BBB+”, με την ταυτόχρονη αλλαγή της προοπτικής αναβάθμισης σε 'σταθερή'. Τα υπόλοιπα ratings παρέμειναν χωρίς αλλαγή σε “F2” για τη βραχυχρόνια πιστοληπτική διαβάθμιση και σε “B/C” για το ατομικό rating. Η αναβάθμιση αναγνωρίζει την συνεχιζόμενη καλή επίδοση της Τράπεζας, τη βελτίωση των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και σε επιλεγμένες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, την ενισχυμένη κεφαλαιακή βάση, το καλό σύστημα διαχείρισης κινδύνου και τους βελτιωμένους δείκτες ποιότητας ενεργητικού. Αντικατοπτρίζει επίσης τους κινδύνους που σχετίζονται με την ταχεία αύξηση των χορηγήσεων σε αγορές που δεν έχουν ακόμη περάσει περιόδους ύφεσης (τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη), καθώς και το αυξανόμενο μερίδιο αγοράς ενεργητικού και εσόδων σε υψηλότερου κινδύνου αναδυόμενες αγορές.

Παρόλο που η Τράπεζα Πειραιώς αύξησε τις δραστηριότητες στη λιανική τραπεζική, τα δάνεια προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις (46% στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2008) και προς μεγάλες επιχειρήσεις (22%) αποτελούν ακόμα το μεγαλύτερο μέρος του δανειακού χαρτοφυλακίου. Ως αποτέλεσμα αυτού, το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο είναι ελαφρά χαμηλότερο από τις υπόλοιπες ελληνικές Τράπεζες, αλλά η ισχυρή ανάπτυξη του δανειακού της χαρτοφυλακίου και το χαμηλό λειτουργικό και δανειακό κόστος έχουν οδηγήσει στη βελτίωση της κερδοφορίας της Τράπεζας τα τελευταία χρόνια.

Η κερδοφορία έχει επίσης ωφεληθεί από το σταθερό λειτουργικό περιβάλλον στην Ελλάδα και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, όπου οι οικονομίες προβλέπεται να αναπτύσσονται το 2008-2009 με ρυθμό μεγαλύτερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, η Fitch αναφέρει ότι η Πειραιώς διαθέτει από τους καλύτερους δείκτες

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

ποιότητας χαρτοφυλακίου στον τραπεζικό τομέα και ότι η συγκέντρωση ανά κλάδο είναι σχετικά χαμηλή. Αναφέρονται επίσης οι επιτυχείς προσπάθειες της τράπεζας για ενίσχυση της καταθετικής της βάσης, καθώς οι καταθέσεις πελατών ξεπέρασαν την αύξηση των χορηγήσεων οδηγώντας σε βελτιωμένη ρευστότητα. Τέλος, η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου το Σεπτέμβριο του 2007 κατά €1.35δισ ενίσχυσε την κεφαλαιακή βάση της Τράπεζας και αύξησε το δείκτη Tier 1 (κατά Βασιλεία II) σε 8.8% το πρώτο τρίμηνο του 2008.

5.3 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Εμπορική Τράπεζα εφαρμόζει μεθοδολογίες για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση, τη μέτρηση και την παρακολούθηση όλων των κινδύνων που προέρχονται από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία, καθώς και από όλες τις δραστηριότητες, τα συστήματα και τις διαδικασίες της Εμπορικής Τράπεζας. Μετά την εξαγορά της Εμπορικής Τράπεζας από την Crédit Agricole, δημιουργήθηκαν νέες προκλήσεις σε ότι αφορά τις λειτουργίες της.

Πιο συγκεκριμένα, μετά τον εντοπισμό των περιοχών όπου χρειάζεται εναρμόνιση μεταξύ Εμπορικής Τράπεζας και Crédit Agricole, η Εμπορική Τράπεζα προχωρά στην αναβάθμιση των διαδικασιών και συστημάτων της σε επιμέρους τομείς. Παράλληλα, το 2006 η Εμπορική Τράπεζα ανέλαβε μια σειρά από προπαρασκευαστικές ενέργειες για τη συμμόρφωσή της με τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου της Βασιλείας II. Η συμμόρφωση με το νέο πλαίσιο βασίζεται στο πρόγραμμα που φέρει την κωδική ονομασία Βασιλεία II, το οποίο αποτελείται από επιμέρους έργα. Η Τράπεζα το 2006 δημιούργησε το Γραφείο Διαχείρισης του Προγράμματος Βασιλεία II, το οποίο στηρίζει την εφαρμογή αυτών των έργων σε συμφωνία με την αντίστοιχη στρατηγική και τον προγραμματισμό της Crédit Agricole.

Στην Εμπορική Τράπεζα η εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου περιλαμβάνει δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, ο οποίος ορίζεται ως η πιθανότητα αθέτησης των δανειζόμενων σε συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα και το δεύτερο επίπεδο τον

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

κίνδυνο συγκέντρωσης, ο οποίος ορίζεται ως η υψηλή δανειακή έκθεση σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, κλάδους, γεωγραφικές περιοχές ή χώρες.

Ο τομέας των πιστωτικών κινδύνων, ωστόσο, έχει επηρεαστεί από διάφορες νέες εξελίξεις σε επιμέρους περιοχές. Η διαδικασία πιστωτικών αποφάσεων αναθεωρήθηκε, σύμφωνα με τα πρότυπα της Crédit Agricole. Όσον αφορά τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου στο χώρο των επιχειρήσεων, το σύστημα ταξινόμησης Anadefi, το οποίο αποτελεί το σύστημα ταξινόμησης του Ομίλου της Crédit Agricole, βρίσκεται στη διαδικασία εφαρμογής σε ολόκληρο τον Όμιλο της Εμπορικής Τράπεζας. Ταυτόχρονα, η Τράπεζα έχει ξεκινήσει την υλοποίηση όλων των απαιτούμενων αναβαθμίσεων για την εκπλήρωση των νέων προτύπων αναφοράς προς την Crédit Agricole

Για τα δάνεια λιανικής τραπεζικής, η Τράπεζα χρησιμοποιεί συγκεκριμένα υποδείγματα βαθμολογίας (scorecards). Η Εμπορική Τράπεζα βρίσκεται στη διαδικασία βελτίωσης των εφαρμογών εκτίμησης των κινδύνων λιανικής τραπεζικής, σε συνεργασία με την Crédit Agricole, μέσω της ανάπτυξης υποδειγμάτων βαθμολόγησης συμπεριφοράς (behavioural scoring), καθώς και της ανάπτυξης του συστήματος application scoring για τα στεγαστικά δάνεια. Η Τράπεζα εκτιμά τον πιστωτικό κίνδυνο ανά δανειακό χαρτοφυλάκιο και υπολογίζει τη μέγιστη ζημία που ενδέχεται να προκύψει από αυτά τα χαρτοφυλάκια. Έτσι, είναι σε θέση να παρακολουθεί την εξέλιξη που σημειώνεται σχετικά με την ποιότητα του χαρτοφυλακίου της και εισάγει τα απαραίτητα δεδομένα στο σύστημα κατανομής εσωτερικών προβλέψεων, ώστε να μπορεί να λαμβάνει μέτρα για να υπερκαλύπτει τη μέση αναμενόμενη ετήσια ζημία που αντιστοιχεί στις λογιστικές της προβλέψεις (impairment control).

Εκ των άλλων η Εμπορική Τράπεζα έχει αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προετοιμασία της για τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το πλαίσιο της Βασιλείας II. Με βάση το Πρόγραμμα Βασιλεία II, έχει αναπτύξει μια σειρά από έργα για να ακολουθήσει, αρχικά, την τυποποιημένη προσέγγιση για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο. Σε δεύτερο στάδιο, ο

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

προγραμματισμός της εφαρμογής του Προγράμματος Βασιλεία II επικεντρώνεται στις πιο αναβαθμισμένες προσεγγίσεις, σε συμφωνία με τη στρατηγική της Crédit Agricole.

Το Πρόγραμμα Βασιλεία II έχει οργανωθεί σε πέντε βασικούς τομείς. Ο πρώτος τομέας αφορά οργανωτικά και διοικητικά ζητήματα, όπως η διακυβέρνηση της διαχείρισης του κινδύνου σε επίπεδο Ομίλου και η προσαρμογή της οργανωτικής δομής. Ο δεύτερος τομέας αφορά ζητήματα πολιτικών και διαδικασιών, όπως η πιστωτική πολιτική και οι διαδικασίες πιστοδοτήσεων, η πολιτική και η στρατηγική του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, η κεφαλαιακή εκτίμηση, η τιμολόγηση καθώς και η στρατηγική αναφορών και διαφάνειας. Ο τρίτος τομέας επικεντρώνεται σε ζητήματα δεδομένων και συστημάτων, όπως η εφαρμογή αποθήκευσης δεδομένων, οι ορισμοί δεδομένων, η ποιότητα και ο έλεγχος, καθώς και τα εργαλεία αναφορών για την Βασιλεία II. Ο τέταρτος τομέας αφορά υποδείγματα και μεθοδολογίες, όπως η εκτίμηση παραγόντων κινδύνου διαφόρων χαρτοφυλακίων, η αξιολόγηση εξασφαλίσεων και οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι. Τέλος, ο πέμπτος τομέας αφορά ζητήματα λειτουργικού κινδύνου, όπως η πολιτική και στρατηγική διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου, ο σχεδιασμός μεθοδολογίας, η μεθοδολογία συλλογής δεδομένων ζημίας, το Σχέδιο Επιχειρηματικής Συνέχειας και το σύστημα αναφορών.

Ο σχεδιασμός του Προγράμματος Βασιλεία II έχει λάβει υπ' όψιν τη στρατηγική και την πολιτική της Crédit Agricole για το πλαίσιο της Βασιλείας II. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί και σημαντικοί πόροι έχουν διατεθεί σχετικά με την ανάπτυξη των συστημάτων δεδομένων και πληροφορικής, καθώς και των μοντέλων και των μεθοδολογιών. Πιο συγκεκριμένα, η Εμπορική Τράπεζα εγκαθιστά νέο Data Warehouse το οποίο είναι μελετημένο να λειτουργεί ως ένας ενιαίος χώρος αποθήκευσης όλων των δεδομένων που αφορούν τις πιστώσεις της Τράπεζας. Αυτή η εφαρμογή θα δώσει τη δυνατότητα για έγκαιρη και λεπτομερή ανάλυση δεδομένων και θα συμβάλει σε βελτιώσεις σχετικά με την ποιότητα των δεδομένων, την διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και την κατάρτιση αναφορών.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Το Data Warehouse θα αποτελέσει τη βάση για την εφαρμογή του συστήματος Basel II Engine. Η Τράπεζα εφαρμόζει τη λύση Basel II Engine για τον υπολογισμό του εποπτικού κεφαλαίου. Η εφαρμογή αυτή θα διευκολύνει επίσης και την κατάρτιση εποπτικών και εσωτερικών αναφορών και την κεφαλαιακή ανάλυση ευαισθησίας σε ακραίες περιπτώσεις (stress testing). Επιπλέον, θα οδηγήσει στον αξιόπιστο υπολογισμό των κεφαλαιακών υποχρεώσεων μέσω της αποτελεσματικής χρήσης των τεχνικών κάλυψης πιστωτικού κινδύνου.

Όσον αφορά τον τομέα των υποδειγμάτων και των μεθοδολογιών, η Τράπεζα έχει ξεκινήσει την εφαρμογή μια νέας πιστοληπτικής ταξινόμησης επιχειρήσεων, που είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις της Crédit Agricole, και θεωρείται ως η βάση για την εφαρμογή των αναβαθμισμένων μεθοδολογιών στο πλαίσιο της Βασιλείας II. Με την ανάπτυξη νέων application και behavioural scorecards, η οποία έχει ξεκινήσει, θα εκτιμάται η πιστοληπτική ικανότητα των ιδιωτών δανειοληπτών λιανικής τραπεζικής και θα ικανοποιούνται οι απαιτήσεις των αναβαθμισμένων μεθοδολογιών μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου για το χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής. Μέσω των ανωτέρω δράσεων αναμένεται η βελτίωση της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των οφειλετών, που θα οδηγήσει σε καλύτερες πιστοδοτικές αποφάσεις και θα επιτρέψει την ανάπτυξη ακριβέστερων μεθόδων τιμολόγησης προσαρμοσμένων στον κίνδυνο.

5.4 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΤΗΝ EUROBANK EFG

Η Eurobank EFG, ακολουθώντας τις διεθνώς καλύτερες πρακτικές, εφαρμόζει μία σαφώς καθορισμένη διαδικασία πιστωτικής έγκρισης, με ανεξάρτητες αναθεωρήσεις των πιστωτικών ορίων και αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων. Ο διαχωρισμός των καθηκόντων υπαγορεύει την ανεξαρτησία μεταξύ του αρμόδιου για τη σχέση account officer, της εγκριτικής διαδικασίας, της εκταμίευσης και του πιστωτικού ελέγχου κατά τη διάρκεια ζωής του δανείου. Οι πιστωτικές πολιτικές της Τράπεζας αναθεωρούνται σε ετήσια βάση.

Το 2006 η Τράπεζα προχώρησε στην τρίτη τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων (1 δις €), ενώ προχώρησε, πρώτη μεταξύ των ελληνικών τραπεζών, σε τιτλοποίηση δανείων προς μικρές επιχειρήσεις, ύψους € 2,25 δις. Οι τιτλοποιήσεις αυτές, οι οποίες έλαβαν υψηλές αξιολογήσεις από διεθνείς οίκους, επιβεβαιώνουν την άριστη ποιότητα του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας.

Στην Τραπεζική Ιδιωτών Πελατών, η Eurobank EFG χρησιμοποιεί εξειδικευμένα στατιστικά μοντέλα για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας και της συμπεριφοράς των πελατών. Η διαδικασία έγκρισης είναι κεντροποιημένη. Το χαρτοφυλάκιο παρακολουθείται επίσης μέσω ενός εύρους στατιστικών αναλύσεων. Οι προβλέψεις της Τραπεζικής Ιδιωτών Πελατών βασίζονται σε αναλύσεις των καθυστερήσεων. Η πολιτική προβλέψεων της Τράπεζας ελέγχεται ως προς την επάρκειά της ανά εξάμηνο, ενώ οι υπολογισμοί των προβλέψεων πραγματοποιούνται σε μηνιαία βάση.

Στη Στεγαστική Πίστη, η Eurobank EFG εφαρμόζει κεντροποιημένη διαδικασία έγκρισης και διαθέτει στατιστικό μοντέλο αξιολόγησης, το οποίο εφαρμόζεται παράλληλα με τη διαδικασία αξιολόγησης, βάσει των κανόνων πιστωτικής πολιτικής. Όλες οι εκτιμήσεις ακινήτων γίνονται από ανεξάρτητους μηχανικούς και ελέγχονται σε σχέση με τις αντικειμενικές αξίες. Το ύψος του δανείου εξαρτάται από την ανεξάρτητη αξιολόγηση και τη γενική οικονομική κατάσταση των οφειλετών. Η ποιότητα του χαρτοφυλακίου παρακολουθείται επίσης από ένα εύρος στατιστικών αναλύσεων, όπως κατανομές και δείκτες καθυστερήσεων ανά ποσοστό χρηματοδότησης σε σχέση με την αξία του ακινήτου (Loan to value), διάρκεια του δανείου και άλλων σημαντικών χαρακτηριστικών.

Όσον αφορά στα δάνεια προς μικρές επιχειρήσεις, η Τράπεζα προχώρησε στην πρώτη τιτλοποίηση στην ελληνική αγορά αυτού του είδους χαρτοφυλακίου. Η εγκριτική διαδικασία είναι βασισμένη στο ακόλουθο πλαίσιο: κεντροποιημένες εγκριτικές διαδικασίες, ξεκάθαρες διαδικασίες εξασφαλίσεων, χρηματοδότηση κεφαλαίου κίνησης μέσω της εκχώρησης

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

απαιτήσεων από πιστωτικές κάρτες και δανεισμός σε ξένο νόμισμα σε πλήρως καλυμμένη βάση.

Στο δανεισμό μεγάλων επιχειρήσεων γίνεται μεγαλύτερη χρήση της οικονομικής ανάλυσης. Στις μεγάλες εταιρείες, αξιολογείται η ρευστότητα και η οικονομική ισχύς, ενώ απαιτείται η ομόφωνη έγκριση του αρμόδιου εγκριτικού κλιμακίου. Τα περισσότερα εγκεκριμένα όρια είναι βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα και εξασφαλίζονται κυρίως με μεταχρονολογημένες επιταγές. Σε σχέση με τις εξασφαλίσεις, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η Τράπεζα έχει αυστηρές διαδικασίες σχετικά με την αναθεώρηση, αποδοχή και έλεγχο των εξασφαλίσεων. Η αξιολόγηση του χαρτοφυλακίου μεγάλων επιχειρήσεων είναι βασισμένη σε ένα σύστημα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, που λαμβάνει υπ' όψιν τόσο τα χαρακτηριστικά του πιστούχου, όσο και τις εξασφαλίσεις.

Το σύστημα αυτό χρησιμοποιείται επίσης για τον υπολογισμό των προβλέψεων σε τριμηνιαία βάση για το χαρτοφυλάκιο Τραπεζικής Επιχειρήσεων. Επιπλέον, ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου πραγματοποιεί συνεχείς ελέγχους στις μονάδες διασφαλίζοντας τη σωστή απεικόνιση της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων.

Η διαδικασία αναθεώρησης των πιστωτικών ορίων στη Eurobank EFG ρυθμίζεται από τον Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου, ο οποίος είναι αρμόδιος για τον, μετά την έγκριση, έλεγχο και την παρακολούθηση των χαρτοφυλακίων. Ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου λειτουργεί ανεξάρτητα από τις επιχειρηματικές μονάδες της Τράπεζας και αναφέρεται στο Γενικό Διευθυντή – Risk Executive. Κατά τη διάρκεια του 2006 η Τράπεζα συνέχισε να χρησιμοποιεί το σύστημα βαθμολογίας της Moody's Risk Advisor (MRA) για όλες τις δανειοδοτήσεις του corporate και του wholesale, όπου μπορεί να εφαρμοσθεί, το οποίο αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα με βάση κυρίως τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα καθώς και σημαντικά ποιοτικά κριτήρια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι από την αρχή του 2005 η Τράπεζα παρακολουθεί όλους τους πιστούχους που εμφανίζουν αθέτηση των υποχρεώσεών τους

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

(probability of default), προκειμένου η πληροφόρηση αυτή να χρησιμοποιηθεί για μελλοντικές τροποποιήσεις του συστήματος σύμφωνα με τις οδηγίες της νέας Συνθήκης της Βασιλείας (Basel II). Αναφορικά με τη μέτρηση του κινδύνου, η Τράπεζα έχει αναπτύξει κατάλληλο σύστημα βαθμολόγησης (transactional rating), με το οποίο αξιολογούνται όλοι οι πιστούχοι της Τραπεζικής Επιχειρήσεων το οποίο λαμβάνει υπ' όψιν του τόσο τη βαθμολόγηση του πιστούχου (Borrower Rating), όσο και την ύπαρξη οποιασδήποτε εξασφάλισης.

Η έκθεση σε κίνδυνο της Τράπεζας σε κάθε οφειλέτη υπόκειται σε λεπτομερείς αναθεωρήσεις. Κάθε περίπτωση αναθεωρείται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, ενώ εάν κατατάσσεται στην λίστα των υπό παρακολούθηση (watchlist), αναθεωρείται κάθε έξι μήνες ή και νωρίτερα εάν απαιτείται. Οι αναθεωρήσεις περιλαμβάνουν την εκτίμηση του ιστορικού του πελάτη και προβλέπουν τη μελλοντική χρηματοοικονομική απόδοση, την ευρωστία και τις ταμειακές ροές των ισολογισμών, μαζί με τις σχετικές τάσεις του κλάδου και άλλες εξωτερικές επιρροές. Τα θέματα αυτά εξετάζονται σε σχέση με το μέγεθος, τη δομή και τη διάρκεια της δανειοδότησης.

Υπό την επίβλεψη της μητρικής Τράπεζας, οι θυγατρικές της στη Νέα Ευρώπη έχουν υιοθετήσει την ίδια δομή. Ο τομέας της διαχείρισης κινδύνων είναι, δηλαδή, ανεξάρτητη μονάδα που ελέγχει και παρακολουθεί τις δραστηριότητες των επιχειρηματικών μονάδων με μεθόδους ανάλογες με αυτές της μητρικής Τράπεζας.

Τέλος, στο πλαίσιο της στρατηγικής της για την εφαρμογή των βέλτιστων διεθνών πρακτικών (best practice) στη διαχείριση κινδύνων, η Τράπεζα έχει ξεκινήσει από το 2004 ένα έργο μεγάλης κλίμακας με στόχο την υιοθέτηση της Μεθόδου Εσωτερικών Διαβαθμίσεων ("Internal Ratings Based approach"-IRB) σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας (Basel II). Το πλάνο εφαρμογής έχει καταρτιστεί σε επίπεδο Ομίλου και έχει χρονικό ορίζοντα τετραετίας, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που έχει θέσει η Τράπεζα της Ελλάδος. Προβλέπει εφαρμογή της IRB για την πλειοψηφία των δανειακών χαρτοφυλακίων της Τράπεζας από 1η Ιανουαρίου 2008

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

(Foundation IRB για το Wholesale, Advanced IRB για το Retail) και σταδιακή μετάβαση για τα υπόλοιπα χαρτοφυλάκια της Τράπεζας καθώς και για θυγατρικές με σημαντικά υπόλοιπα. Στα πλαίσια του προγράμματος προσαρμογής η Τράπεζα έχει προχωρήσει στην δημιουργία βάσης δεδομένων για την συλλογή ιστορικών στοιχείων καθώς και στην ανάπτυξη ή προσαρμογή (calibration) εξελιγμένων μοντέλων αξιολόγησης και μέτρησης κινδύνου πελατών/δανειακών σχέσεων.

5.5 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας, ως οργανισμός που δραστηριοποιείται σε ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αναγνωρίζει την έκθεσή του σε τραπεζικούς κινδύνους και την ανάγκη αποτελεσματικής διαχείρισής τους. Η διαχείριση και ο έλεγχος των κινδύνων αυτών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της δέσμευσης του Ομίλου να επιδιώκει σταθερά υψηλές αποδόσεις για τους μετόχους του.

Στο πλαίσιο αυτό ενισχύθηκε η λειτουργία διαχείρισης κινδύνων με τη δημιουργία τριών νέων μονάδων ελέγχου πιστωτικού κινδύνου, ενώ ταυτόχρονα αναμορφώθηκε η διακυβέρνησή της σε επίπεδο Ομίλου. Με τον τρόπο αυτό, τέθηκαν οι βάσεις για καλύτερη επικοινωνία και ενιαία αντιμετώπιση θεμάτων που άπτονται της διαχείρισης κινδύνων σε όλο το εύρος δραστηριοτήτων του Ομίλου.

Παράλληλα, και με βάση τη θεσπισμένη Στρατηγική Διαχείρισης Κινδύνων, ο Όμιλος συνέχισε απρόσκοπτα την υλοποίηση των έργων του προγράμματος «Βασιλεία II» στοχεύοντας, αφενός στην προσαρμογή του στο νέο εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, αφετέρου στην περαιτέρω ενίσχυση των δυνατοτήτων και της ποιότητας της διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαίου. Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα «Βασιλεία II» περιλαμβάνει 216 έργα, εκ των οποίων 159 αφορούν στα θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα και υλοποιείται χωρίς αξιοσημείωτες αποκλίσεις από το σχετικό χρονοπρογραμματισμό.

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη βέλτιστη διαχείριση και αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου που απορρέει από την πιθανή αδυναμία ενός ή περισσότερων πιστούχων (αντισυμβαλλομένων της) να εκπληρώσουν οποιαδήποτε υποχρέωσή τους έναντι της Τράπεζας ή θυγατρικών της. Ο Όμιλος χρησιμοποιεί για κάθε μορφή πιστοδότησης συστήματα αξιολόγησης και μέτρησης πιστωτικού κινδύνου τα οποία διαφοροποιούνται με βάση τα χαρτοφυλάκιά του (για παράδειγμα το Μοντέλο Αξιολόγησης Επιχειρηματικών Πιστοδοτήσεων για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο, εγκριτικά και συμπεριφορικά υποδείγματα για τα χαρτοφυλάκια Λιανικής Τραπεζικής). Η χρήση των συστημάτων αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου έχει ως σκοπό την αξιόπιστη κατάταξη των πιστούχων σε βαθμίδες πιστοληπτικής ικανότητας, την εκτίμηση των παραμέτρων της αναμενόμενης και μη αναμενόμενης ζημίας και εν τέλει, την προστασία της κερδοφορίας και της κεφαλαιακής βάσης του Ομίλου. Η προστασία έναντι του πιστωτικού κινδύνου επιτυγχάνεται μέσω:

- Της εφαρμογής κατάλληλων ορίων πιστωτικού ανοίγματος έναντι μεμονωμένων πιστούχων, ομίλων πιστούχων, συγκέντρωσης σε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας κι άλλων.
- Της χρήσης τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου (εξασφαλίσεις, εγγυήσεις).
- Της προσαρμογής της τιμολόγησης των διαφόρων προϊόντων.
- Της συμμετοχής στη λήψη πιστοδοτικών αποφάσεων.

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί και το πώς ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας διαχειρίζεται την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών της. Η διαδικασία αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών διενεργείται ξεχωριστά από την Τράπεζα και κάθε μία από τις θυγατρικές της. Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας ελέγχει και παρακολουθεί συστηματικά τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς. Επίσης, έχει συσταθεί το Συμβούλιο Διαχείρισης Κινδύνων με σκοπό την καθιέρωση ομοιόμορφης πολιτικής διαχείρισης κινδύνων σε ολόκληρο τον Όμιλο. Κάθε μία από τις διαδικασίες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

που έχει εφαρμοστεί από τις θυγατρικές εταιρείες του Ομίλου, συντονίζεται από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών αναλαμβάνεται κεντρικά από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου, η οποία συνεργάζεται στενά με τις πιστοδοτικές Διευθύνσεις που είναι υπεύθυνες για συγκεκριμένες κατηγορίες χορηγήσεων. Σύμφωνα με την κλίμακα του συστήματος ταξινόμησης του πιστωτικού κινδύνου της Τράπεζας, οι επιχειρηματικές χορηγήσεις ταξινομούνται σε οκτώ κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου. Στους δανειολήπτες χαμηλού κινδύνου συνήθως προσφέρονται πιο ευνοϊκοί όροι, ενώ για τις χορηγήσεις σε υψηλού κινδύνου δανειολήπτες απαιτούνται γενικά τριτεγγυήσεις και επιπρόσθετες εξασφαλίσεις.

Η ταξινόμηση των δανειοληπτών σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου γίνεται με βάση τη βιωσιμότητα της επιχείρησης του δανειολήπτη, την πρόοδο των δραστηριοτήτων, τα οικονομικά αποτελέσματα και την χρηματοοικονομική του δομή όπως προσδιορίζονται με βάση ποσοτικούς δείκτες, όπως της σχέσης των ιδίων κεφαλαίων προς τα δανειακά κεφάλαια, της ρευστότητας και του δείκτη κυκλοφορίας αποθεμάτων και απαιτήσεων. Επίσης, λαμβάνονται υπ' όψιν και ποιοτικοί παράγοντες όπως η ακεραιότητα και η εμπειρία των στελεχών, τυχόν πρόγραμμα εξέλιξης των στελεχών της διοίκησης. Επιπλέον, η Τράπεζα λαμβάνει υπ' όψιν της και τη θέση που κατέχει ο δανειολήπτης στον κλάδο που δραστηριοποιείται.

Η πιστοληπτική ικανότητα κάθε δανειολήπτη υπόκειται σε ετήσια λεπτομερή αξιολόγηση, ή εξαμηνιαία στην περίπτωση δανειοληπτών υψηλού κινδύνου, κατά την οποία λαμβάνονται υπ' όψιν και όλες οι χρηματοδοτικές διευκολύνσεις που παρέχει η Τράπεζα προς αυτόν. Σε κάποιες περιπτώσεις, για λόγους συναλλαγών, όπως για παράδειγμα η αναμενόμενη λήξη κάποιας εγγυητικής επιστολής, διενεργείται και ενδιάμεση αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη. Ενδιάμεσες αξιολογήσεις διενεργούνται επίσης στην περίπτωση καθυστερημένων πληρωμών, εφόσον

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

βέβαια υπάρχουν θέματα που μπορεί να επηρεάσουν τη συνήθη δραστηριότητα του δανειολήπτη ή αλλαγές σχετικά με τη φερεγγυότητα του.

Σε περίπτωση μεσοπρόθεσμων χορηγήσεων προς δανειολήπτες που συμμετέχουν στην έναρξη νέων επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων που ενέχουν ειδικούς κινδύνους, λόγω των ιδιαιτεροτήτων που αντιμετωπίζει ο κλάδος ή η ίδια η επιχείρηση ή για άλλους λόγους, γενικότερα διενεργούνται συχνές αξιολογήσεις. Οι αξιολογήσεις αναλαμβάνονται από στελέχη του τμήματος πιστοδοτήσεων το οποίο παρακολουθεί το δανειολήπτη. Για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη λαμβάνονται υπ' όψιν ιστορικά και προϋπολογιστικά στοιχεία για την εμπορική δραστηριότητα του πελάτη, τη χρηματοοικονομική του κατάσταση και τις ταμειακές ροές, καθώς επίσης και σχετικές τάσεις για τον κλάδο και άλλους εξωγενείς παράγοντες.

Τα πιο πάνω λαμβάνονται υπ' όψιν σε σχέση με το μέγεθος, τη δομή και την ωρίμανση του κινδύνου στον οποίο εκτίθεται η Τράπεζα, και σε σχέση με τη φύση των διαθέσιμων εγγυήσεων. Όταν η Τράπεζα θεωρήσει ότι ο δανειολήπτης ενέχει κίνδυνο, λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να περιορίσει την έκθεση της Τράπεζας στον κίνδυνο αυτό, και επιπλέον να μειώσει όλες τις παρεχόμενες χρηματοδοτικές διευκολύνσεις προς το δανειολήπτη. Για παράδειγμα, η Τράπεζα μπορεί να αυξήσει το ύψος των απαιτούμενων εγγυήσεων, να επαναπροσδιορίσει το επιτόκιο χορηγήσεων σε υψηλότερο επίπεδο ή να μειώσει το πιστωτικό όριο.

Επιπλέον, τα στελέχη των πιστοδοτήσεων που είναι υπεύθυνα για το συγκεκριμένο πελάτη θα εντατικοποιήσουν την παρακολούθηση των λοιπών παραγόντων που προκαλούν έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο. Όταν η διαδικασία αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη καταλήξει στην κατάταξη της πιστοδότησης σε υψηλότερη κατηγορία κινδύνου, τότε είτε το ακάλυπτο μέρος της πιστοδότησης θα επαναδιαπραγματευθεί, ή θα απορριφθούν οι μελλοντικές πιστοδοτήσεις και ανανεώσεις των υφιστάμενων. Σχετικά με την ταξινόμηση των κινδύνων σε κατηγορίες, γίνεται ανάλυση συντελεστών σε όλες τις εμπορικές και επιχειρηματικές πιστοδοτήσεις.

Τάσεις στο χαρτοφυλάκιο των χορηγήσεων, που περιλαμβάνουν πληροφορίες για την επιχειρηματική ανάπτυξη, τον ποιοτικό έλεγχο περιουσιακών στοιχείων καθώς και τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις, αναφέρονται τακτικά στο Διοικητικό Συμβούλιο. Επίσης, η Τράπεζα διατηρεί κατάσταση παρακολούθησης των εμπορικών πιστοδοτήσεων για τις οποίες οι πληρωμές του κεφαλαίου και των τόκων είναι ληξιπρόθεσμες για περίοδο τριών μηνών, αλλά δεν έχουν ακόμα ταξινομηθεί στις χορηγήσεις σε καθυστέρηση. Τα στελέχη των πιστοδοτήσεων που είναι υπεύθυνα για τους πελάτες που περιλαμβάνονται σε αυτή τη λίστα, λαμβάνουν μέτρα προκειμένου οι συγκεκριμένες χορηγήσεις να μη μεταφερθούν στις χορηγήσεις σε καθυστέρηση και ταυτόχρονα υποβάλλουν σχετικές μηνιαίες αναφορές.

Αναφορικά με τις χορηγήσεις κτηματικής πίστης, η διαδικασία χορήγησης παρακολουθείται κεντρικά και αναλαμβάνεται από τη Διεύθυνση Κτηματικής Πίστης. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων και η ενιαία εφαρμογή προτύπων και διαδικασιών. Οι χορηγήσεις εξασφαλίζονται με την προσημείωση του ακινήτου σε ποσοστό 120% της αξίας της χορήγησης. Το μέγιστο ποσό της χορήγησης δεν μπορεί να ξεπερνά το 75% της αγοραίας αξίας του ακινήτου. Σε πολύ ειδικές περιπτώσεις και όταν συντρέχουν ειδικοί λόγοι που σχετίζονται κυρίως με το πιστωτικό προφίλ του δανειολήπτη, τη τοποθεσία της ιδιοκτησίας και το είδος της χρηματοδότησης, το ποσό της χορήγησης μπορεί να αντιστοιχεί και στο 100% της αγοραίας αξίας του ακινήτου.

Όσον αφορά τις πιστωτικές κάρτες και τις χορηγήσεις καταναλωτικής πίστης, η διαδικασία έγκρισης των χορηγήσεων βασίζεται στη χρήση των συστημάτων Credit Scoring τα οποία έχουν αναπτυχθεί κατά περίπτωση. Η παρακολούθηση του κινδύνου περιλαμβάνει, μεταξύ των άλλων αναλύσεων, τη ταξινόμηση του κινδύνου ανά περίοδο πληρωμών, ανά προϊόν και για διάφορες κατηγορίες επισφαλών απαιτήσεων, εξασφαλίζοντας έτσι το συνεχή και επαρκή υπολογισμό της πιθανότητας αθέτησης (probability of default).

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Οι διαδικασίες χορηγήσεων είναι κεντρικά οργανωμένες. Οι λόγοι που υπαγορεύουν την οργανωτική αυτή δομή είναι οι ακόλουθοι:

- Για την εξασφάλιση της σωστής και ενιαίας εφαρμογής της πιστωτικής πολιτικής.
- Για την αποτελεσματική διοχέτευση των αιτήσεων για χορηγήσεις μέσα σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της Τράπεζας, επιταχύνοντας έτσι τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνέπεια και ακρίβεια της πληροφορίας.
- Για την αποτελεσματική παρακολούθηση της διαδικασίας εισαγωγής των πληροφοριών των πελατών.

Επιπλέον, η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας έχει αναπτύξει μοντέλα για τον υπολογισμό της πιθανότητας αθέτησης (Probability of default) και της ζημίας από αθέτηση (Loss given default) των προϊόντων του χαρτοφυλακίου. Τα μοντέλα αυτά επιτρέπουν τον υπολογισμό, την εκτίμηση και παρακολούθηση των αναμενόμενων και μη αναμενόμενων ζημιών για όλες τις κατηγορίες προϊόντων του χαρτοφυλακίου.

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Απαιτήσεων Λιανικής Τραπεζικής, η οποία συστάθηκε πρόσφατα, φέρει την ευθύνη της παρακολούθησης και είσπραξης παλαιών ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων της λιανικής τραπεζικής. Οι στόχοι της διεύθυνσης αυτής, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν τη βελτίωση του δείκτη ληξιπρόθεσμων χορηγήσεων, την έγκαιρη αναγνώριση αθετούμενων χορηγήσεων και την εξασφάλιση της προνοητικής αποκατάστασής τους, την ελαχιστοποίηση των ζημιών και την αύξηση της κερδοφορίας του χαρτοφυλακίου της λιανικής τραπεζικής.

5.6 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Οι ελληνικές τράπεζες βρίσκονται σε μια δίνη σταθερών και συνεχών αλλαγών και η επιβίωσή τους στηρίζεται στη δυνατότητα προσαρμογής τους στις

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

αλλαγές αυτές. Η αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου συμπεριλαμβάνεται στα κύρια καθημερινά ζητήματα που εξετάζονται από τα τραπεζικά στελέχη. Θεωρείται, επίσης, η εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου πρωτεύον διοικητικό ζήτημα για τις ελληνικές τράπεζες.

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τα μέτρα που έχουν σχεδιάσει τέσσερις από τις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου. Τα μέτρα αυτά καθώς παρατηρείται δεν διαφέρουν πολύ σε κάθε μια από αυτές τις τράπεζες. Ανάλογα όμως με την ομάδα στόχο (target group) της εκάστοτε τράπεζας φαίνεται να εφαρμόζονται και πιο δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου στην ομάδα αυτή.

Τέλος, σύμφωνα με την ανάλυση του κεφαλαίου αυτού παρατηρείται ότι το Σύμφωνα της Βασιλείας II έχει εισέλθει πλέον για τα καλά στα επιχειρηματικά σχέδια των ελληνικών τραπεζών. Όλοι οι σύμβουλοι διαχείρισης κινδύνων των υπό εξέταση στο κεφάλαιο αυτό ελληνικών τραπεζών ομολογούν ότι η εφαρμογή των μέτρων της Βασιλείας II τους έχει βοηθήσει αρκετά στο δύσκολο έργο τους.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

Chorafas D. , Risk Management in Financial Institutes, Bytterworths, London 1990

Vu D. , Why Investment Banks Are Taking Big Risks, Asiamoney, Vol 5

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γαλιάτσος Κ., Οι κίνδυνοι των διαφόρων χρηματοοικονομικών προϊόντων, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Δελτίο Οικονομικό και Στατιστικό, Τεύχος 3, Δεκέμβριος 1995

Κιόχος Π – Παπανικολάου Γ. – Κιόχος Α. , Ανάλυση και έλεγχος επιχειρησιακών στρατηγικών, εκδ. INTERBOOKS, Αθήνα 2003

Ετήσια έκθεση Eurobank EFG Εργασίας για το οικονομικό έτος 2007

Ετήσια έκθεση Τράπεζας Πειραιώς για το οικονομικό έτος 2007

Ετήσια έκθεση Εμπορικής Τράπεζας για το οικονομικό έτος 2007

Ετήσια έκθεση Εθνικής Τράπεζας για το οικονομικό έτος 2007

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους με διάφορους τρόπους. Ειδικότερα με την ανάπτυξη εσωτερικών συστημάτων προσδιορισμού μέτρησης και διαχείρισης των κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένα. Η διαδικασία αυτή συνίσταται στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των συστημάτων και στην τροποποίηση ή και τον επανασχεδιασμό τους εάν κριθεί απαραίτητο.

Επιπλέον με την προσπάθεια συμμόρφωσης προς το σύστημα αντιμετώπισης κινδύνων το οποίο τίθεται από τις ελεγκτικές και τις εποπτικές αρχές. Τα ως άνω συστήματα ανάλυσης και διαχείρισης κινδύνων έχουν αρκετές διαφορές οι οποίες προέρχονται από το ότι υπάρχουν συστήματα διαχείρισης κινδύνων που σχεδιάζεται από το ίδιο το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ενώ υπάρχουν και αυτά που σχεδιάζονται και επιβάλλονται από τις εποπτικές και ελεγκτικές αρχές.

Όσον αφορά την διαδικασία αντιμετώπισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, περιλαμβάνει διάφορα στάδια:

- A. Προσδιορισμό των κινδύνων των διαφόρων χρηματοοικονομικών προϊόντων τα οποία υπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.
- B. Μέτρηση του κινδύνου των συγκεκριμένων προϊόντων, καθώς και του συνολικού χαρτοφυλακίου του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.
- Γ. Αντιμετώπιση και διαχείριση των κινδύνων, με την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου.
- Δ. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος διαχείρισης κινδύνων για την λήψη συμπληρωματικών μέτρων ή την τροποποίηση του ήδη υπάρχοντος συστήματος.

Ειδικότερα, όλα τα χρηματοοικονομικά προϊόντα είναι εκτεθειμένα σε κίνδυνο και η πρώτη εργασία που πρέπει να γίνει για την αντιμετώπιση των κινδύνων

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

είναι ο επακριβής προσδιορισμός του τύπου και του τρόπου με τον οποίο εκδηλώνονται. Για παράδειγμα, ο κίνδυνος των κλασικών τραπεζικών δανείων είναι ο άμεσος πιστωτικός κίνδυνος, ενώ για τα τιλοποιημένα δάνεια εκτός από αυτόν υφίσταται και ο κίνδυνος των επιτοκίων και της ρευστότητας. Για τα προϊόντα που είναι εκπεφρασμένα σε συνάλλαγμα, ο κίνδυνος που υφίσταται είναι ο συναλλαγματικός.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να εφαρμοστούν διάφοροι μέθοδοι για την μέτρηση των χρηματοοικονομικών κινδύνων όπου η κάθε μέθοδος έχει την δική της σκοπιμότητα. Έτσι, πρέπει να υπάρχει διάκριση για την εφαρμογή διαφορετικής προσέγγισης ανάλογα με τον τύπο του προϊόντος /κινδύνου. Δηλαδή, ενώ ο πιστωτικός κίνδυνος των κλασικών δανείων μετράται ως πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων του δανειολήπτη (άμεσος πιστωτικός κίνδυνος) ο πιστωτικός κίνδυνος ενός παραγώγου προϊόντος (κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου) μετράται με το ποσό πιστωτικής αντιστοιχίας του προϊόντος.

Άλλη διάκριση αφορά την ανάπτυξη διαφορετικής προσέγγισης για τον ίδιο τύπο του προϊόντος ή του κινδύνου. Στη περίπτωση δηλαδή του άμεσου πιστωτικού κινδύνου, η μέτρησή του μπορεί να γίνει με υποκειμενικά κριτήρια με βάση την εξέταση κάποιων χρηματοοικονομικών δεικτών της επιχείρησης ή με βάση κάποιο μοντέλο ποσοτικού προσδιορισμού του βαθμού πιστωτικής φερεγγυότητας της με την χρησιμοποίηση ιστορικών στοιχείων τα οποία συσχετίζουν τους χρηματοοικονομικούς δείκτες με την πιθανότητα αποπληρωμής του δανείου.

Τέλος, υπάρχει διάκριση που αφορά την διαφορετική εφαρμογή της ίδιας βασικής μεθόδου. Για παράδειγμα, η μέθοδος του προσδιορισμού της αξίας σε κίνδυνο (value at risk), μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε με βάση τις μεταβλητότητες και τις συσχετίσεις των οικονομικών παραμέτρων όπως εκτιμήθηκαν από τα ιστορικά στοιχεία, ή με βάση αυθαίρετες τιμές τις οποίες προσδιορίζει ο ίδιος ο αναλυτής, για να διαπιστώσει το επίπεδο του κινδύνου που προκύπτει στην περίπτωση διαφορετικών σεναρίων σε σχέση με την εξέλιξη αυτών των τιμών στο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

Graddy D. and A. Spencer (1990), "Managing Commercial Banks», Prentice-Hall

Koch T. and S. S. Macdonald (2003), «Bank Management", Thomson South-Western

Rose P. and S. Hudgins (2005), «Bank Management and Financial Services, McGraw Hill

Mehta P. and H. G. Fung (2004), "International Bank Management", Blackwell

Ritter L, W. Silber and G. Udell (2004), "Principles of Money, Banking and Financial Markets», Pearson-Addison Wesley

Gortsos,Christos, The Greek Banking System, Editions Sakoulas, Athens 1998

Angelopoulos P., Mourdokoutas P., Banking Risk Management in a Globalizing Economy, Quorum Books 2001

Bessis J., Risk Management in a Globalizing Economy, Quorum Books 2001

Lumby S., Investment Appraisal and Financing Decisions, Chapman and Hall, 1993

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Brealey R., An Introduction to Risk and Return, Blackwell, 2nd edition, Oxford 1983

Angelopoulos P., Mourdokoutas P., Banking Risk Management in a Globalizing Economy, Quorum Books 2001

Crouhy M., Glai D., Mark P., Risk Management, Mc Graw – Hill, New York, 2001

Chorafas D. , Risk Management in Financial Institutes, Bytterworths, London 1990

Vu D. , Why Investment Banks Are Taking Big Risks, Asiamoney, Vol 5

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Θωμαδάκης Σταύρος, Μανώλης Δ. Ξανθάκης, «Αγορές Χράματος & Κεφαλαίου», Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2006

Κώστας Ι. Μελάς, Φιλομήλα Κ. Χρηστίδου, «Διεθνής Τραπεζική Στην Αλλαγή Του Αιώνα», Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1999

Χαραλαμπίδης Μ., Η νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, 2001

Γκόρτσος Χ., Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρηση του, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2001

Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 24, Ιανουάριος 2005

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Καλφάογλου Φ., Υποδείγματα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2001

Πετράκης Π., Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Τραπεζική Οικονομική. Αποτίμηση κινδύνου και επενδύσεων, Τόμος Α, Αθήνα 2002

Προβόπουλος Γ., Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τάσεις και προοπτικές, IOBE και Alpha Τράπεζα Πίστεως, Αθήνα 1995

Οράτης Μ., Κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, 2001

Γαλιάτσος Κ., Διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Ιούνιος 2006

Γαλιάτσος Κ., Οι κίνδυνοι των διαφόρων χρηματοοικονομικών προϊόντων, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Δελτίο Οικονομικό και Στατιστικό, Τεύχος 3, Δεκέμβριος 1995

Κιόχος Π – Παπανικολάου Γ. – Κιόχος Α. , Ανάλυση και έλεγχος επιχειρησιακών στρατηγικών, εκδ. INTERBOOKS, Αθήνα 2003

Ετήσια έκθεση Eurobank EFG Εργασίας για το οικονομικό έτος 2007

Ετήσια έκθεση Τράπεζας Πειραιώς για το οικονομικό έτος 2007

Ετήσια έκθεση Εμπορικής Τράπεζας για το οικονομικό έτος 2007

Ετήσια έκθεση Εθνικής Τράπεζας για το οικονομικό έτος 2007